

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2018 30 stp

Fakultet for Landskap og samfunn

Hovedveileder: Anne - Karine Halvorsen Thorèn

**Fylkeskommunal planlegging og
tilrettelegging for friluftsliv i nærmiljøet –
en nasjonal kartleggingsstudie**

Amalie Lund Holth

Master i Folkehelsevitenskap

Fakultet for Landskap og Samfunn

Forord

Masteroppgaven i folkehelsevitenskap markerer slutten på to lærerike år på Norges Miljø – og biovitenskapelige universitet (NMBU). Arbeidet med oppgaven har både vært utfordrende og spennende – og har uten tvil gitt meg nyttig innsikt i et område som jeg er opptatt av i folkehelsearbeidet.

Studien er tilknyttet utarbeidelsen av en nasjonal rapport, hvor man ønsker å komme med mulige anbefalinger og forbedringstiltak til plan – og tiltaksarbeidet på det fylkeskommunale – og det kommunale nivået vedrørende tilrettelegging for turgåing i nærmiljøet. I den sammenheng vil jeg gjerne takke oppdragsgiver Helsedirektoratet og referansegruppen som har bidratt med tilbakemeldinger på spørreskjemaene. En stor takk rettes til prosjektleder og hovedveileder Kine Halvorsen Thorèn og biveileder Helena Nordh, for god oppfølging i arbeidet med spørreundersøkelsen og utformingen av masteroppgaven. Jeg er takknemlig for muligheten jeg fikk til å være en del av dette prosjektet, samt tilliten dere har vist meg i arbeidet med spørreundersøkelsen. Jeg vil også gjerne takke alle respondentene i fylkeskommunen og fylkesmannsembetene som har tatt seg tid til å besvare undersøkelsen.

Sist, men ikke minst fortjener venner og familie en stor takk for oppmuntringer og støtte underveis!

Oslo, mai 2018

Amalie Lund Holth

Sammendrag

Bakgrunn: Forskning peker på at kun et fåtall av Nordmenn innfrir anbefalingene om 150 minutter moderat fysisk aktivitet i uka, eller 75 minutter hard fysisk aktivitet. Friluftsliv i form av turgåing ser ut til å være en aktivitet som appellerer til store deler av befolkningen. Aktiviteten kan dermed være et viktig virkemiddel i folkehelsearbeidet. I dag er fylkeskommunen ansvarlig for de fleste oppgaver innen friluftsliv, og de kan dermed påvirke tilretteleggingen og planleggingen for turgåing i nærmiljøet (*nærturer*). Vi vet i liten grad hvordan de ulike fylkeskommunene i Norge arbeider overfor kommunene i dette arbeidet.

Formål: Formålet med studien er å belyse hvordan sentrale aktører på fylkeskommunalt nivå arbeider med fylkeskommunal planlegging og tilrettelegging som kan bidra til at flere får mulighet til å bruke nærmiljøet der de bor til turgåing. Det har vært ønskelig å peke på eventuelle forbedringer som kan gjøres i dette arbeidet.

Metode: En kvantitativ metode i form av en spørreundersøkelse er valgt for å besvare problemstillingen.

Hovedfunn: Det er få fylkeskommuner som har forankret nærturarbeidet i den regionale planstrategien. Mange har derimot folkehelseplaner og planer for fysisk aktivitet, idrett og/ eller friluftsliv e.l. (FIF – planer) som omhandler nærtur. I FIF – planen er nærtur satt på agendaen gjennom målsettinger og oppfordringer om hva kommunene bør prioritere. I arbeidet med planen er mange fylkeskommunale etater involvert. Etat for samferdsel ser ikke ut til å være en av disse. Det er et generelt funn at råd og organisasjoner involveres som høringsinstans i arbeidet med planen, herunder skiller grunneierlagene seg ut som lite involvert. I kommunal planlegging bidrar mange fylkeskommuner med rådgivning av betydning for nærtur. Mange fylkeskommuner arrangerer også fagseminarer overfor kommunene med fokus på behovet for nærturtiltak. Kommunepolitikerne inviteres sjeldent til disse. De folkehelseansvarlige identifiseres som viktige aktører for nærturarbeidet både innad i fylkeskommunen og i informasjonsarbeidet overfor kommunene. Mange fylkeskommunale tilskuddsordninger innenfor friluftsliv kan fremme turgåing i nærmiljøet, herunder blir nærtur prioritert i fordelingen av tilskudd.

Abstract

Background: Research points out that few Norwegians reaches the recommended level of 150 minutes of moderate physical activity a week, or 75 minutes of vigorous intensity activity. Outdoor recreation (*Friluftsliv*), in form of walking seems to be an activity that appeals to large sections of the population. This form of activity can therefore be important in public health work. Today, the county municipality is responsible for many of the tasks within *Friluftsliv*, and they may therefore affect people's opportunity to walk in their neighborhood (*nærturer*) through planning and organizing. We know little about how the county municipalities in Norway work towards the municipalities in this work.

Objective: The purpose of the study is to illustrate how key actors at the county council level work with planning and organizing that can promote people's opportunity to walk in their neighborhood. It has been desirable to point out improvements that can be made in this work.

Method: A quantitative method in form of a survey has been chosen to answer the issue.

Main findings: Only a few county municipalities have included *nærtur* in the county municipal plan strategy. Many, however, have public health plans and plans for physical activity, sports and/or outdoor life (FIF- plans) including *nærtur*. In this plan *nærtur* is put on the agenda through objectives and solicitations to the municipalities. Many agencies within the county municipalities are involved in the FIF- plan. The agency for transportation does not seem to be one of these. It is a general finding that councils and organizations are involved as consultative bodies in the work of the plan. The landowners are little involved. In municipal planning, many county municipalities contribute counseling of importance to *nærtur*. Many also arrange seminars focusing on the need for *nærtur*, but the municipality politicians are rarely invited. Public health workers are important for *nærtur* both within the county municipality work and in the information work towards the municipalities. Many subsidies within *friluftsliv* can promote people's opportunity to walk in their neighborhood, *nærtur* seems to be prioritized in the allocation of these subsidies.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
1.0. Innledning	7
1.1. <i>Hva foreligger av kunnskap?</i>	8
1.2. <i>Oppgavens oppbygning</i>	12
1.3. <i>Bakgrunn for valg av tema</i>	12
1.4. <i>Om prosjektet</i>	13
2.0. Problemstilling	14
2.1. <i>Sentrale begreper i problemstillingen</i>	15
3.0. Teoretisk rammeverk	16
3.1. <i>Helse og folkehelsearbeid</i>	16
3.2. <i>Betydning av turgåing for folkehelsen</i>	18
3.2.1. <i>Fysiske tiltak i miljøet som kan fremme turgåing</i>	20
3.3. <i>Fylkeskommunenes rolle</i>	22
3.3.1. <i>Fylkeskommunenes ansvar for folkehelse og friluftsliv</i>	23
4.0. Metode	31
4.1. <i>Forarbeid i utarbeidelsen av spørreundersøkelsen</i>	31
4.1.1. <i>Utarbeidelse av spørsmål</i>	32
4.1.2. <i>Operasjonalisering av spørsmål</i>	33
4.1.3. <i>Struktur i spørreskjemaene</i>	33
4.1.4. <i>Kvalitetssikring av spørreundersøkelsen</i>	34
4.2. <i>Utvalg</i>	34
4.2.1. <i>Begrunnelse for valg av deltakere</i>	35
4.2.2. <i>Praktiske forhold ved rekrutteringen av deltakere</i>	38
4.3. <i>Innsamling og analyse av dataene fra spørreundersøkelsen</i>	39
5.0. Ethiske overveielser	40
6.0. Resultater fra spørreundersøkelsen	42
6.1. <i>Målsettinger i fylkeskommunen og anbefalinger om avstand til friluftslivsområder</i>	44
6.2. <i>Bruk av virkemidler etter plan – og bygningsloven</i>	46
6.2.1. <i>FIF – planen som planvirkemiddel</i>	48
6.2.2. <i>De folkehelseansvarliges bidrag i planarbeidet</i>	51
6.2.3. <i>Kommunal arealplanlegging som planredskap</i>	53
6.2.4. <i>Innsigelse som planvirkemiddel</i>	54
6.3. <i>Økonomiske virkemidler: tilskuddsordninger for friluftsliv</i>	55
6.4. <i>Pedagogiske virkemidler: kunnskapsoverføring og informasjonsarbeid</i>	58
7.0. Diskusjon av resultater	62
7.1. <i>Anbefalinger om avstand til friluftslivsområder</i>	62

7.2.	<i>Bruk av virkemidler etter plan – og bygningsloven</i>	63
7.2.1.	Regional planstrategi	63
7.2.2.	Regional folkehelseplan som planvirkemiddel	64
7.2.3.	FIF – planen som planvirkemiddel	65
7.2.4.	Kommunal arealplanlegging som planredskap	70
7.2.5.	Innsigelse som planvirkemiddel	72
7.3.	<i>Økonomiske virkemidler: tilskuddsordninger for friluftsliv</i>	73
7.4.	<i>Pedagogiske virkemidler: kunnskapsoverføring og informasjonsarbeid</i>	76
7.4.1.	Rådgivning i kommunal planlegging	77
7.4.2.	De folkehelseansvarliges bidrag i informasjonsarbeidet	79
7.4.3.	Informasjon om tilskuddsordninger	81
7.5.	<i>Oppsummering av sentrale funn</i>	81
8.0.	Metodediskusjon	85
8.1.1.	Relabilitets- og validitetsmålinger	85
8.1.2.	Hva kunne vært gjort annerledes?	87
9.0.	Referanser	90
10.0.	Vedlegg	97
	<i>Vedlegg 1: Spørsmål og temaer anvendt i plandokumentene</i>	97
	<i>Vedlegg 2: Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet</i>	98
	<i>Vedlegg 3: Spørreundersøkelse til fylkesmannen</i>	100
	<i>Vedlegg 4: Spørreundersøkelse til fylkesordfører</i>	102
	<i>Vedlegg 5: Spørreundersøkelse til fylkesplansjef</i>	104
	<i>Vedlegg 6: Spørreundersøkelse til folkehelseansvarlig i fylkeskommunen</i>	107
	<i>Vedlegg 7: Spørreundersøkelse til spillemiddelansvarlig i fylkeskommunen</i>	110
	<i>Vedlegg 8: Søknad NSD</i>	120
	<i>Vedlegg 9: Svar fra NSD</i>	125

1.0. Innledning

Helsedirektoratet (2014) anbefaler at voksne bør utøve minst 150 minutter moderat fysisk aktivitet i uka, eller 75 minutter hard fysisk aktivitet. Helsetilstanden i Norge er god (Helse – og omsorgsdepartementet, 2015), men forskning peker på at bare 32 % av nordmenn i alderen 20-85 år innfrir anbefalingene om fysisk aktivitet (Hansen et al., 2016). Samtidig er stillesitting og mindre hverdagsaktivitet, et økende problem (Kulturdepartementet, 2012 & Helse- og omsorgsdepartementet, 2015). Inaktivitet er også et globalt problem, og World Health Organization (WHO) har derfor vedtatt at man skal forsøke å redusere andelen inaktive med 10 % innen 2025. For å oppnå dette må mulighetene folk har for å være fysisk aktive forbedres, noe som krever at hvert enkelt samfunn tar sin del av ansvaret. Dermed kan helserisikoen knyttet til inaktivitet også reduseres (WHO, 2017).

I folkehelsepolitikken blir tilrettelegging for å være fysisk aktiv gjennom å gå, trukket fram som et viktig innsatsområde. Ifølge Levekårsundersøkelsen gjennomført av Statistisk sentralbyrå (SSB, 2017b & SSB, 2017c) er friluftsliv den vanligste formen for fysisk aktivitet blant nordmenn, og blant disse aktivitetene er det å gå på tur den vanligste innenfor alle aldersgrupper. I undersøkelsen oppga 84 % at de hadde vært på kortere spaserturer i nærområdet det siste året (SSB, 2017c). Det er nettopp gjennom de egenorganiserte aktivitetene som utøves i nærmiljøet at man ser størst potensiale for å få flere fysisk aktive (Klima – og miljødepartementet, 2016). Turgåing kan dermed være et virkemiddel i folkehelsearbeidet (Ouff et al., 2010, Helgesen et al., 2014 & Nordh, Vistad, Skår, Wold & Bærum, 2017). Ikke bare kan deltakelse i friluftsliv bidra til økt aktivitetsnivå, i tillegg opplever mange ro og avspenning i kontakt med naturen (Helse – og omsorgsdepartementet, 2015). I dag er tilrettelegging for utøvelse av friluftsliv i nærheten av der folk bor et satsningsområde i norsk friluftslivspolitik (Miljøverndepartementet, 2013). Breivik og Rafoss (2017) peker i den sammenheng på at turveier, turstier og turløyper er de viktigste anleggene for friluftsliv i hverdagen.

De største utfordringene i forhold til ivaretagelse av friluftslivsområder er knyttet til økt utbygging som følge av stor tilvekst i antall mennesker som har flyttet til byer og tettsteder, noe som kan være med på å true disse områdene og rekreasjonsmulighetene som de tilbyr. For å sikre friluftslivsområdene trekkes planlegging og tilrettelegging fram som viktige

virkemidler (Klima – og miljødepartementet, 2016). Tilrettelegging for aktiv transport til fots er også et viktig område i samferdselspolitikken – både for å kunne redusere luftforurensing og støynivå, men også som et viktig tiltak for folkehelsen (Samferdselsdepartementet, 2017). Fylkeskommunen er ansvarlig for de aller fleste oppgaver innen friluftsliv og er derfor en viktig aktør når det kommer til etableringen av anlegg som kan fremme turgåing. Deres oppgaver innen friluftsliv er blant annet knyttet til forvaltning av ulike tilskuddsordninger, ivaretagelse av friluftsliv i planer, veiledning ovenfor kommunene og oppfordring til samarbeid om friluftsliv (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016a). Fylkeskommunen har også ansvar for fordelingen av overskuddet fra Norsk tippings spill, også kalt *spillemidlene*, og har dermed mulighet til å påvirke anleggsutbyggingen som skjer i fylket og i kommunene (Kulturdepartementet, 2012). Spørsmålet er imidlertid hvordan fylkeskommunene gjennom sitt ansvar og virkemidler i friluftslivsarbeidet kan bidra til at flere får mulighet til å bruke nærmiljøet der de bor til turgåing.

1.1. Hva foreligger av kunnskap?

I kapittelet vil relevant forskning fremstilles for å skissere behovet for å gjennomføre en kartlegging av fylkeskommunenes arbeid med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet. Det vil kun presenteres forskning som er gjort i Norge da fenomenet er nært knyttet til norsk kontekst. Da det foreligger forholdsvis lite forskning på dette området, vil det i tillegg presenteres rapporter som beskriver fylkeskommunenes rolle og virkemidler for å fremme folkehelse i kommunene. Disse rapportene kan gi oss nyttig informasjon som kan overføres til det fylkeskommunale arbeidet med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet.

I en rapport utarbeidet av Stokke et al. (2006) presenteres en kunnskapsoversikt om planlegging og forvaltning av urbane friluftslivsområder, herunder bynære markaområder, sammenhengende grønne korridorer og kystsonen. Rapporten belyser involverte aktører, virkemidler og føringer i dette arbeidet. Et av hovedfunnene er at de urbane friluftslivsområdene trues av økt utbygging. Planlegging og samordning etter plan – og bygningsloven blir derfor trukket fram som det viktigste verktøyet for å sikre slike områder, i tillegg til vern og offentlig oppkjøp. Rapporten trekker fram kommuner, fylkeskommuner, fylkesmannen, friluftslivslivsorganisasjoner og interkommunale friluftsråd som de mest

sentrale aktørene i dette arbeidet (Stokke et al., 2006). Funnene fra rapporten ble undersøkt ytterligere i to norske kommuner, hvor man ønsket å se på hvordan de urbane friluftslivsområdene ble brukt og ivaretatt. Rapporten avdekker at de urbane friluftslivsområdene brukes av mange. Kommunal arealplanlegging ble også her ansett som viktig for ivaretagelse. Kartlegging og verdsetting av grønnstruktur ble dessuten trukket fram som et nyttig verktøy (Stokke, Skogheim, Skår & Videnes, 2009). Her har Miljødirektoratet utviklet en sjekklister over hva som bør inngå i en slik analyse (Miljødirektoratet, 2014). Arealplanlegging så imidlertid ikke ut til å ivareta de bynære friluftslivsområdene i kystsonen i like stor grad som de øvrige friluftslivsområdene. Offentlig oppkjøp og avtaler med grunneiere blir her trukket fram som mer betydningsfullt (Stokke et al., 2009).

Flere rapporter peker på betydningen av spillemidlene for anleggsutbyggingen i kommunene (Magnusson, Røiseland & Gjertsen, 2002 & Limbodal, 2012). I 1993 vedtok Kulturdepartementet at kommunene måtte fremvise en kommunedelplan for idrett – og friluftslivsanlegg for å kunne søke om spillemidler til denne typen anlegg (Kulturdepartementet, 1992). Magnusson et al. (2002, s. 5) forsøker i sin rapport å besvare: «har ein gjennom plankravet oppnådd ei sterkare behovsrelatert styring av anleggsutbygginga innafor idrett og friluftsliv»? Både kvalitative og kvantitative metoder ble brukt for å besvare spørsmålet. Rapporten slår fast at plankravet har bidratt til at anleggsutbyggingen i kommunene i stor grad styres av lokale behovsvurderinger. Forskerne peker på at det ligger flere muligheter mellom det statlige plankravet og det kommunale spillerommet, enn det som utnyttet. Både regionalt plansamarbeid, forum for erfaringsutveksling og veiledning blir her foreslått. Rapporten peker på fylkeskommunen som en viktig bidragsyter i utarbeidelsen av de kommunale planene (Magnusson et al., 2002), men ikke på deres rolle i dette arbeidet. En masteroppgave (Limbodal, 2012) undersøkte iverksettingen av det statlige kravet om å kunne fremvise et kommunalt plandokument for å utløse spillemidler til idrettsanlegg. Oppgaven konkluderer med at spillemidlene fortsatt er viktig for anleggsutbyggingen i kommunene, til tross for at kommunene opplever flere barrierer i forbindelse med planarbeidet, eksempelvis kompetanse, økonomi, personale og organisatoriske rammebetingelser. Iverksettingen av plankravet har uansett ført til at flere kommuner har innsett betydningen av planlegging som verktøy for å få oversikt over anleggsdekningen. I dag er det fortsatt et krav om at

anleggene det søkes om spillemidler til må være vedtatt i en kommunal plan (Kulturdepartementet, 2012). Heller ikke i denne studien blir fylkeskommunens ansvar for å veilede og bistå kommunene i deres planleggingsoppgaver (Plan – og bygningsloven, 2008 § 3-2) undersøkt ytterligere.

Thorèn, Skjeggedal og Vistad (2016) gjennomførte en kvalitativ studie i fem norske fylkeskommuner og 15 kommuner, hvor formålet var å undersøke hvordan fylkeskommunale – og kommunale planer for idrett og fysisk aktivitet og spillemiddelordningen bidro til å fremme mulighetene for å gå på tur i nærmiljøet. Et av hovedfunnene var at spillemidlene i liten grad blir benyttet til anlegg som er med på å fremme mulighetene for å gå på tur i nærmiljøet. Det vil si anleggstypene turløyper, skiløyper, turstier og turveier. Kommunene opparbeider seg slike anlegg i nærmiljøet, men finansierer disse gjennom andre ordninger. Spillemidlene kan dermed se ut til å være en unyttet ressurs i forhold til å fremme mulighetene til å gå på tur i nærmiljøet (såkalte nærturer, som vil forklares i kapittel 2.1). Planleggingen for idrett og fysisk aktivitet på det fylkeskommunale nivået viste at det forelå store variasjoner i arbeidet med nærtur. Informasjon til kommunene om spillemiddelordningen ble formidlet med stor variasjon. Nærturtemaet ble ofte formulert som mål i kommunale planer, men det så ikke ut til å være sammenheng med hvilke anlegg som ble prioritert. Virkemidler som ble trukket fram som betydningsfulle for nærtur var særlig kommunal arealplanlegging. Rapporten foreslår at det gjennom planarbeidet bør etableres bedre erfaringsutveksling mellom det fylkeskommunale og det kommunale nivået for å fremme nærtur, samt et tydeligere fokus på at nærtur kan være et virkemiddel for fysisk aktivitet og folkehelse (Thoèn et al., 2016). Da rapporten peker på store forskjeller når det kommer til hvordan de ulike fylkeskommunene og kommune arbeider med planlegging og tilrettelegging for turgåing i nærmiljøet, er det et godt argument i seg selv for å gjennomføre en landsomfattende kartlegging av hvordan dette gjøres.

I rapporten utarbeidet av Halvorsen, Kårstein og Bergem (2016) ser forfatterne på hvordan fylkeskommunen arbeider for å fremme folkehelse gjennom rollen som regional planmyndighet og samfunnsutvikler. Rapporten peker på tre virkemidler som fylkeskommunen kan anvende i dette arbeidet: juridiske, pedagogiske - og økonomiske. Under juridiske virkemidler er regionale planer sentrale. Pedagogiske virkemidler er knyttet

til veiledning og informasjon, og økonomiske virkemidler er knyttet til tilskuddsmidler som fylkeskommunen forvalter. Resultatene fra rapporten (Halvorsen et al., 2016) vil suppleres med funn fra rapporten utarbeidet av Helgesen et al. (2014) der ønsket var å undersøke målgrupper for det fylkeskommunale – og kommunale folkehelsearbeidet og hvilke strategier som anvendes i dette arbeidet.

En gjennomgang av de fylkeskommunale planene viste at det er behov for forbedringer i forhold til å sette en tydeligere strategisk retning for det fylkeskommunale- og lokale folkehelsearbeidet. Samarbeidet mellom fylkeskommunen og kommunene så ut til å fungere best når det var et samsvar mellom prioriteringene. Der dette ikke forelå viste fylkeskommunen manglende vilje til å bruke innsigelse og regional planbestemmelse som virkemiddel. Fylkeskommunens veiledende rolle ovenfor kommunene ble særlig verdsatt i folkehelsearbeidet, og i kommunal planlegging ble fylkeskommunen trukket fram som den viktigste samarbeidspartneren. Fylkeskommunen innehar også en viktig rolle i det regionale og lokale folkehelsearbeidet ved å etablere arenaer for samarbeid. Det ser ut til at tilskuddsordninger brukes i tråd med formålet i folkehelseloven (Halvorsen et al., 2016). Helgesen et al. (2014) fant at fylkeskommunen i stor grad arbeider tverrsektorielt i folkehelsearbeidet, samt at de har kommet godt i gang implementeringen av folkehelse i planstrategier. Nettverksarenaer blir hyppig brukt for å påvirke kommunenes folkehelsearbeid – både i planarbeid, informasjon om tilskuddsordninger og påvirkningsfaktorer på helsetilstanden. Store deler av fylkeskommunenes arbeid er prosjektbasert, samt rettet mot deres ansvarsområder (Helgesen et al., 2014). Tilrettelegging for turgåing i nærmiljøet er et folkehelseiltak som det arbeides med både på fylkeskommunalt og kommunalt nivå (Helgesen et al., 2014 & Halvorsen et al., 2016).

Kunnskapsgrunnlaget som foreligger om fylkeskommunenes arbeid med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv kan se ut til å være preget av økonomiske virkemidler, og da særlig spillemidlenes betydning for anleggsutbyggingen (Magnusson et al., 2002, Limbodal, 2012 & Thorèn et al., 2016). Forskningen sier i liten grad noe om hvordan fylkeskommunen arbeider ovenfor kommunene når det gjelder veiledning og informasjonsarbeid. Den kvalitative rapporten utarbeidet av Thorèn et al. (2016) skisserer konjunktorene av dette arbeidet, samt hvordan virkemidler i form av planer blir brukt til å fremme dette. Stokke et al. (2009) fant at fylkeskommunen er en viktig aktør i arbeidet med planlegging og forvaltning av urbane

friluftslivsområder. I rapporten til Halvorsen et al. (2016) og Helgesen et al. (2014). fant man at det tilrettelegges for turgåing i et folkehelseperspektiv. Disse peker på virkemidler som fylkeskommunen kan anvende i folkehelsearbeidet, men vi vet i liten grad hvordan disse brukes når det gjelder fylkeskommunenes arbeid med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet. Det er derfor rimelig å hevde at det foreligger beskjeden kunnskap på det fylkeskommunale nivået, og at det foreligger et behov for å gjøre en landsomfattende kartlegging av dette området.

1.2. Oppgavens oppbygning

Videre i kapittelet vil det gis en kort presentasjon av bakgrunn for valg av tema og prosjektet som masteroppgaven er en del av. Deretter vil problemstillingen presenteres i kapittel 2.0. I kapittel 3.0 vil det redegjøres for det teoretiske rammeverket for oppgaven. Kapittel 4.0 omhandler metode og kapittel 5.0 omhandler etiske overveielser. I kapittel 6.0 presenteres resultatene fra spørreundersøkelsen og i kapittel 7.0 vil disse diskuteres. Kapittelet vil avrundes med en oppsummering av sentrale funn fra undersøkelsen. I kapittel 8.0 vil metoden diskuteres.

1.3. Bakgrunn for valg av tema

Enkel tilgang på natur og turmuligheter har uten tvil vært, og er viktig i mitt liv. Helt siden jeg studerte årsstudium i friluftsliv har jeg vært fasinert over hvordan kontakt med naturen kan påvirke menneskets helse på så mange ulike plan. Som sykepleier har jeg også sett den terapeutiske betydningen av å kunne delta i friluftslivsaktiviteter. Friluftsliv har alltid vært et område jeg har hatt en spesiell interesse for, og i løpet av studietiden på NMBU har ulike fag gjort meg oppmerksom på viktigheten av tilrettelegging og planlegging for fysisk aktivitet som en del av folkehelsearbeidet. Jeg håper at jeg gjennom masteroppgaven kan bidra til å belyse tendenser innenfor det fylkeskommunale arbeidet med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet, samt peke på noen forbedringer som kan gjøres i dette arbeidet.

1.4. Om prosjektet

Utgangspunktet for masteroppgaven, og prosjektet som den er en del av, er den kvalitative studien gjennomført av Thorèn et al. (2016). Rapporten hadde hovedsakelig fokus på spillemidlene, men illustrerte samtidig at det var et behov for å kartlegge mer helhetlig hvordan fylkeskommuner og kommuner arbeider med tilrettelegging av tiltak som kan fremme turgåing i nærmiljøet. For å belyse dette ble NMBU på oppdrag fra Helsedirektoratet bedt om å gjennomføre en landsdekkende undersøkelse i alle landets fylkeskommuner og kommuner. Det overordnede formålet med prosjektet har vært å undersøke hvordan fylkeskommunal- og kommunal planlegging for fysisk aktivitet bidrar til anlegg og tiltak som fremmer befolkningens muligheter for å gå på tur i nærmiljøet der de bor. Professor Kine Halvorsen Thorèn (ansatt på institutt for landskapsarkitektur på NMBU) og professor Helena Nordh (ansatt på institutt for folkehelsevitenskap på NMBU) har utarbeidet spørreundersøkelsen til det kommunale nivået. Denne undersøkelsen retter seg både mot det politiske nivået (ved ordfører), kommunens egen administrasjon, lovpålagte råd/ utvalg og frivillige organisasjoner, som alle mottok ulike versjoner av spørreskjemaet. Formålet med undersøkelsen var å belyse hvordan sentrale aktører på lokalt nivå arbeider med kommunal planlegging og tilrettelegging som kan bidra til at flere får mulighet til å bruke nærmiljøet der de bor til turgåing. Undertegnede masteroppgave har vært å utarbeide og gjennomføre en spørreundersøkelse til det fylkeskommunale – nivået, hvor formålet med undersøkelsen har vært tilsvarende som ved det kommunale nivået. Utvalget for undersøkelsen vil fremkomme i kapittel 4.2. Resultatene fra undersøkelsen vil brukes i denne masteroppgaven, i tillegg til at de vil inngå i en nasjonal rapport hvor man ønsker å komme med mulige anbefalinger og forbedringstiltak til plan – og tiltaksarbeidet på det fylkeskommunale – og det kommunale nivået vedrørende tilrettelegging for nærtur. Professor Kine Halvorsen Thorèn og professor Helena Nordh skal utarbeide rapporten som forventes ferdig i løpet av 2018.

Forskningsprosjektet er finansiert av Helsedirektoratet og de har i den anledning oppnevnt en referansegruppe bestående av representanter fra deres eget direktorat, representanter fra Husbanken, Kommunal – og Moderniseringsdepartementet, Miljødirektoratet og Kulturdepartementet. Disse har bidratt med innspill til spørreundersøkelsen.

2.0. Problemstilling

På bakgrunn av kunnskapsgrunnlaget som foreligger, er det utarbeidet følgende hovedproblemstilling som oppgaven ønsker å besvare.

Hvordan arbeider fylkeskommunene med planlegging og tilrettelegging for friluftsliv i nærmiljøet, og hvilke forbedringer kan gjøres i dette arbeidet?

Sentralt i fylkeskommunenes arbeid med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet er virkemidlene som fylkeskommunene innehar, herunder virkemidler etter plan – og bygningsloven, økonomiske - og pedagogiske virkemidler. Det vil redegjøres for i kapittel 3.0.

Til hjelp i arbeidet med å besvare hovedproblemstillingen er det utarbeidet tre delproblemstillinger:

- 1. Hvilke virkemidler etter plan- og bygningsloven anvender fylkeskommunene i arbeidet med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet, med hovedvekt på den regionale planen for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv og hvem som involveres i arbeidet med planen?*
- 2. Hvilke økonomiske virkemidler er sentrale i fylkeskommunenes arbeid med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet?*
- 3. Hvilke pedagogiske virkemidler er sentrale i fylkeskommunenes arbeid med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet?*

2.1. Sentrale begreper i problemstillingen

Friluftsliv er definert som «opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse» (Klima – og miljødepartementet, 2016, s. 10). Ifølge Caspersen, Powell og Christenson (1985) er fysisk aktivitet kroppslige bevegelser som utføres av skjelettmuskulaturen og som resulterer i forbruk av energi. I Klima – og miljødepartementets (2016) definisjonen handler ikke friluftsliv bare om å ferdes og oppholde seg i utmark, men også innenfor grøntområder i en bykjerne eller i en bygd. Friluftsliv er også miljøforandring og naturopplevelse, og fenomenet innehar dermed også et sanselig aspekt (Klima – og miljødepartementet, 2016). Kaplan og Kaplans (1989) definisjon av natur har likhetstrekk med friluftslivbegrepet slik Klima – og miljødepartementet (2016) beskriver det. Kaplan og Kaplan (1989) peker på at naturen består av både menneskeskapt- og naturlige elementer i det fysiske miljøet som omgir oss, det vil si parker, åpne sletteområder, eng og mark, trær langs gater og bakgårdshager. Dette er områder som ofte omtales som grøntområder. Deres syn på natur er at den består av planter eller annen form for vegetasjon, men også områder med denne type vegetasjon. Det er det urbane synet på friluftsliv og natur som er utgangspunktet for denne oppgaven.

Med begrepet friluftsliv i nærmiljøet ønsker oppgaven å kartlegge fylkeskommunenes arbeid med tilrettelegging og planlegging som kan være med på å fremme turgåing i området hvor folk bor. Det innebærer både turgåing som foretas til nytteformål og fritidsformål. Denne type turgåing vil i likhet med studien til Thorèn et al. (2016) omtales som nærtur. Nærturtiltak er tiltak som fremmer slik turgåing i nærmiljøet. Tiltak som kan være med på å fremme dette er f.eks. ved at det avsettes arealer til nærtur i kommunenes planer, etableres turveier, turløyper, turstier samt informeres om mulighetene ved hjelp av skilting, turkart o.l. (Miljøverndepartementet, 2013). Nærmiljø defineres av Helse – og omsorgsdepartementet (2015, s. 116) som «... det fysiske miljøet som omgir oss der vi bor». Det er kommunene som i vesentlig grad etablerer nærturtiltakene, men som vi skal se har fylkeskommunene ansvar og virkemidler innenfor friluftsliv som kan påvirke hvorvidt kommunene etablerer denne type anlegg. Selv om turgåing i nærmiljøet også kan foretas på gang – eller sykkelveier, er ikke fylkeskommunenes arbeid med planlegging og tilrettelegging for denne type anlegg noe som vil kartlegges i oppgaven.

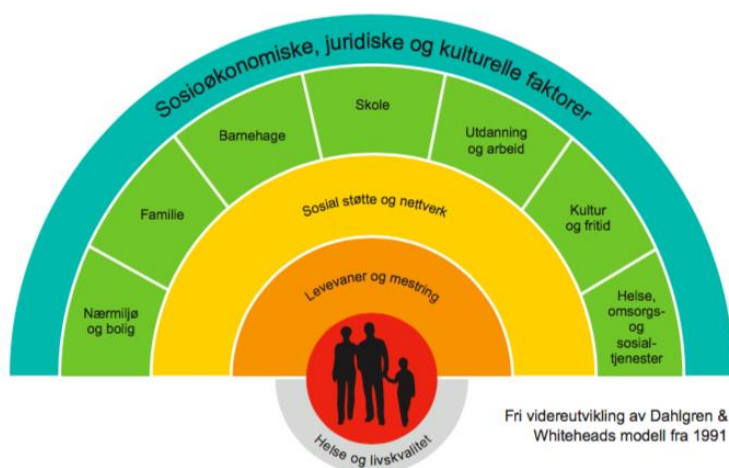
3.0. Teoretisk rammeverk

Innledningsvis skal vi se på begrepene helse og folkehelsearbeid. Disse er relevante å kjenne til da friluftsliv inngår som en del av folkehelsearbeidet. Det vil også fremlegges relevant forskning som illustrerer den helsemessige betydningen av kontakt med naturen og turgåing. Videre vil det redegjøres for fylkeskommunenes rolle og ansvar for friluftsliv og folkehelse. Avslutningsvis vil det redegjøres for virkemidlene som fylkeskommunen kan benytte seg av for å påvirke kommunenes etablering av nærturtiltak.

3.1. Helse og folkehelsearbeid

WHO (1948, s. 100) definerer helse som «en tilstand av fullstendig fysisk, mentalt og sosialt velbefinnende, og ikke bare fravær av sykdom og skade». Ifølge Naidoo og Wills (2016) er fysisk helse knyttet til forhold i kroppen, den mentale helsen er knyttet til forhold som egenverd og selvfølelse og den sosiale helsen er knyttet til støtte og det å være del av et felleskap. De hevder videre at helsebegrepet er holistisk, noe som betyr at de ulike dimensjonene påvirker hverandre.

Den sosiale helsemodellen utarbeidet av Dahlgren og Whitehead (1991) illustrerer hvordan ulike faktorer er med på å påvirke helsen vår (se figur 1). Modellen er lagdelt, hvorpå de ulike lagene påvirker hverandre. Innerst i modellen finner vi de individuelle faktorene som er medfødt og som vi i liten grad kan påvirke. Deretter finner vi de individuelle livsfaktorene som er knyttet til ulike valg vi tar i forhold til hvordan vi lever livet vårt. Sosiale nettverk innebærer den støtten vi mottar fra de rundt oss. De materielle og sosiale faktorene beskrives under leve- og arbeidsvilkår, illustrert ved eksempelvis nærmiljø og boligforhold. Ytterst i modellen finner vi de strukturelle faktorene i samfunnet som generelle sosioøkonomiske, kulturelle og juridiske betingelser.

Figur 1: Den sosiale helsemodellen (Dahlgren & Whitehead, 1991) videreutviklet av Helse - og omsorgsdepartementet (2015).

For å kunne påvirke de ulike faktorene i modellen kreves innsats på ulikt politisk nivå, herunder internasjonalt, nasjonalt, regionalt - eller lokalt nivå, samt samarbeid mellom aktørene (Dahlgren & Whitehead, 1991). Modellen illustrerer hvordan avgjørelser og retningslinjer på nasjonalt - og regionalt nivå kan påvirke hvordan kommuner arbeider med forhold som påvirker helsen til befolkningen på lokalt nivå. Tilrettelegging for turgåing i nærmiljøet er et godt eksempel på et slik tiltak.

Helsefremmende arbeid handler om å sette individet i stand til å oppnå bedre kontroll over faktorene som påvirker helsen vår, eller forbedre disse. I den sammenheng er det viktig å påpeke at helse er ressurser i dagliglivet, snarere enn en tilstand. Helsefremmende arbeid krever innsats fra beslutningstakere i alle sektorer og på alle nivåer. I en helsefremmende kontekst understrekes betydningen av å se mennesket i sammenheng med miljøet (WHO, 1986). Ikke bare er det helsefremmende perspektivet sentralt i folkehelsearbeidet, også det forebyggende perspektivet er viktig. Forebygging handler om å kunne igangsette tiltak som hindrer at sykdom oppstår, utvikler seg videre eller redusere konsekvensene av å leve med en sykdom (WHO, 1984). Folkehelsearbeidet har på mange måter utviklet seg fra å være sykdomsforebyggende til å fokusere på mangfoldet av faktorer som påvirker helsen vår (Helse – og omsorgsdepartementet, 2011). Det er viktig at man er i stand til å se både det helsefremmende og forebyggende perspektivet i folkehelsearbeidet for å forstå betydningen av tilrettelegging for turgåing.

Folkehelsearbeidet er lovfestet i Folkehelseloven (2011). Her defineres folkehelse som «befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i befolkningen» (Folkehelseloven, 2011, § 3). Folkehelsearbeid er den totale innsatsen samfunnet legger ned for å påvirke faktorer som indirekte eller direkte er med på å fremme befolkningens helse og trivsel, samt deres bidrag for en jevnere fordeling av faktorer som påvirker helsen. Dette kan gjøres gjennom forebygging av psykisk - og kroppslig sykdom, skade, lidelse og beskyttelse mot helsetrusler (Folkehelseloven, 2011, § 3). Sosiale helseforskjeller er «helseforskjeller som varierer systematisk med utdanningsnivå, yrkesgruppe eller inntektsnivå» (Helse- og omsorgsdepartementet, 2007, s. 12). Det er dokumenterte forskjeller som viser at jo høyere sosioøkonomisk posisjon man innehar i form av utdanning, yrke og inntekt, jo bedre helse har man (Helse- og omsorgsdepartementet, 2007). Brevik og Rafoss (2017) fant at friluftslivsaktivitetene representert ved fotturer i skogen, på fjellet eller skitur, var den aktivitetsformen hvor det var jevnest fordeling knyttet til utøvernes utdanning og inntekt. Turstier, utmarksarealer, parker og grøntområder ble i tillegg trukket fram som arenaer for likeverdig deltakelse uavhengig av sosial klasse. Tilrettelegging for turgåing kan dermed være et viktig folkehelseiltak som kan bidra til å nedbygge de sosiale helseforskjellene. Wildavsky (1977) peker på at bare 10% av helseproblemene kan løses innenfor helsetjenesten. 90% av helseproblemene må løses utenfor helsesektoren gjennom bedret livsstil, levekår og strukturelle forhold. Dette perspektivet er med på å legitimere fylkeskommunen som en viktig aktør i folkehelsearbeidet, samt at «helse i alt vi gjør» må etableres i alle sektorer (Helse – og omsorgsdepartementet, 2011).

3.2. Betydning av turgåing for folkehelsen

Det er godt dokumentert at fysisk aktivitet kan redusere risikoen for en rekke ikke – smittsomme sykdommer som kreft, diabetes, hjerneslag, hypertensjon, hjerte – og karsykdommer, fedme og depresjon (WHO, 2017). I den sammenheng er det viktig å påpeke at man uavhengig av intensiteten på aktiviteten vil få en helsegevinst, men at denne vil øke i takt med aktivitetsnivået (Powell, Paluch & Blair, 2011). I litteraturen blir dessuten gåturen trukket fram som en enkel aktivitetsform som kan utøves uavhengig av fysisk form, alder eller sosioøkonomisk posisjon. Gåturen kan gjøre det lettere å oppnå anbefalingene om fysisk aktivitet, eller bidra til å øke det daglige aktivitetsnivået. Selv ved korte turer til nytteformål vil redusere faren for hjerte – og kar sykdommer (Murtagh, Murphy & Boone –

Heinonen, 2010). I Norge har man sett at gåturer med boligen som utgangspunkt appellerer til den voksne befolkningen, uavhengig av deres demografiske situasjon og sosioøkonomiske posisjon (Nordh et al., 2017). Forskerne peker på potensiale som ligger i gåturen i et folkehelseperspektiv, men poengterer at det krever tilrettelegging for dette i planleggingen. Gåturen vil dessuten ikke bare gi fysiske helseeffekter, de kan også påvirke individets subjektive opplevelse av helse, velvære og trivsel. I studien gjennomført av Rybråten, Skår og Nordh (2017) blir en rekke helsefremmende perspektiver ved gåturen trukket fram. Respondentens opplevelse av velvære var både knyttet til det sosiale ved å være sammen med noen, å kunne la tankene vandre, oppleve de omkringliggende omgivelsene, koble av fra dagliglivet, nyte frisk luft og være i fysisk aktivitet.

Friluftsliv som aktivitet inneholder elementer av natur (Klima – og miljødepartementet, 2016 & Kaplan & Kaplan, 1989). Hartig, Mitchell, de Vries og Frumkin (2014) fant at kontakt med naturen har positive effekter på fysisk, psykisk og sosial helse. Dette assosieres med luftkvalitet, fysisk aktivitet, sosial samhørighet og stressreduksjon. Tilgang på natur kan øke aktivitetsnivået, eksponere oss for renere luft, være en arena for å komme i kontakt med andre mennesker, stress ned, oppleve mestring og avspenning. Kort fortalt påvirker dette subjektiv opplevelse av helse og livskvalitet, psykologiske og hormonelle endringer i kroppen, sykkelighet, dødelighet og levealder.

I studien til Thompson Coon et al. (2011) fant man at det å utføre gåturer i naturen sammenlignet med gåturer innendørs ga bedre utslag på mental helse. Det er hovedsakelig to mekanismer som er med på å forklare hvordan kontakt med naturen kan bidra til avspenning og positive effekter på mental helse (WHO, 2016). Begge mekanismene bygger på biofili hypotesen presentert av Kellert og Wilson (1993) om at mennesket har et medfødt behov for kontakt med det naturlige miljøet som vi har utviklet oss gjennom. Den første mekanismen peker nettopp på hvordan menneskets medfødte mottagelighet for kontakt med naturlige elementer bidrar til avkobling og avspenning (Ulrich, 1984 & Ulrich et al., 1991 ifølge WHO, 2016). Ulrich (1984) fant at dette var særlig fordelaktig i situasjoner hvor vi er utsatt for stress. Stimuli fra naturen kan bidra til endringer i kroppen som vil gi opplevelse av velvære (Ulrich, 1984 & Ulrich et al., 1991 ifølge WHO, 2016). Den andre mekanismen bygger på at mennesket har to typer oppmerksomhet, den direkte som krever innsats og som er en begrenset ressurs, og den uanstrengte som skjer automatisk. Kontakt med

naturen kan hjelpe mennesket med å gjenopprette og forbedre kognitiv ytelse da denne formen for omgivelser ikke krever direkte rettet oppmerksomhet og dermed kan bidra til restitusjon og refleksjon (Kaplan & Kaplan, 1989 & Kaplan, 1995).

3.2.1. Fysiske tiltak i miljøet som kan fremme turgåing

Klima – og miljødepartementet (2016) og peker på at tilgang til arealer for friluftsliv i nærmiljøet er viktig for å bevare friluftsliv som en lavterskelaktivitet og en naturlig del av vår måte å være aktive på i hverdagen. Modellen nedenfor (European Commission, 2010), se figur 2, illustrerer hvordan eksempelvis parkanlegg og turveier i motsetning til de tradisjonelle idrettsanleggene, rekrutterer massene av befolkningen til økt fysisk aktivitet.

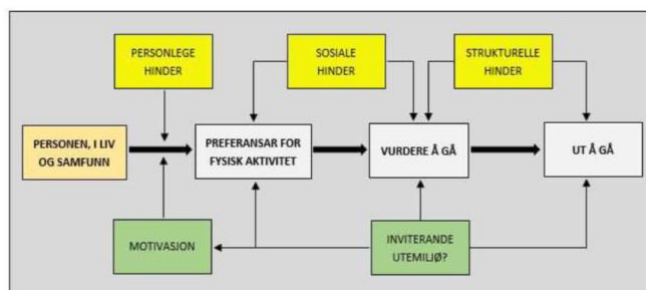

Figur 2: Parkanlegg og turveier ser i motsetning til idrettsanlegg ut til å rekruttere massene i befolkningen til økt fysisk aktivitet (European Commission, 2010).

Klima – og miljødepartementet (2016) peker i den anledning på at det foreligger et forbedringspotensial i utbedring av sti-vei- og løypenettverket mellom boligområder og hverdagslige gjøremål, og mellom boligområder og friluftslivsområder. Dersom det er sammenheng mellom disse ser det ut til å skape mer aktivitet (Helse – og omsorgsdepartementet, 2015). Økt tilgang og nærhet til områder og ferdelsårer for friluftsliv i nærmiljøet, er viktige tilretteleggingstiltak for å kunne nå målene innenfor friluftslivspolitikken (Miljøverndepartementet, 2013). I planleggingen bør det derfor tilrettelegges for at det er «mindre enn 500 meter fra den enkelte bolig til nærmeste allment tilgjengelige grøntområde/friområde eller sammenhengende sti-/turveinett» (Klima – og miljødepartementet, 2016, s. 8). Undersøkelser viser at 46% av Norges befolkning bosatt på

et tettsted har trygg tilgang til nærturterreng innenfor 500 meter, og 56 % har trygg tilgangen til rekreasjonsarealer innenfor 200 meter. Rekreasjonsarealer innebærer parker, idrettsanlegg og naturområder på minst 5 dekar. Nærturterreng innebærer parker, idrettsanlegg og naturområder > 200 dekar. Trygg tilgang betyr adkomst via sti, gang – og sykkelveg eller langs en lite trafikkert vei med krav om lav fartsgrense. Nærhet til denne type anlegg er forholdsvis god i store deler av landet, samtidig som omlag halvparten av Norges befolkning ikke har dette privilegiet (SSB, 2017a).

Flere studier peker på betydningen av nærhet fra boligområder til rekreasjonsarealer og grøntområder i forhold til hvor fysisk aktive vi er (Toftager et al., 2011, Coombes, Jones & Hillsdon, 2010 & Hartig et al., 2014), og at det bør tilrettelegges for dette i planleggingen (Toftager et al., 2011). En dansk studie fant at det å være bosatt mindre enn 300 meter fra et grøntområde var assosiert med at man var mer fysisk aktiv og hadde lavere odds for å utvikle fedme (Toftager et al., 2011). Coombes et al. (2010) fant at de som bodde lengst unna grøntområder var de som brukte disse minst, noe som var assosiert med lavere aktivitetsnivå og høyere odds for å utvikle fedme. Det er også viktig å være klar over at folk har ulike preferanser og behov når det gjelder gåturer til nytte –og rekreasjonsformål (Rybråten, Skår & Nordh, 2017). Studier trekker frem hvordan faktorer i nabolaget kan påvirke fysisk aktivitet (Ding et al., 2013, Shigematsu et al., 2008 & Ding, Sallis, Kerr, Lee & Rosenberg, 2011). I artikkelen «Berre ein liten tur» drøfter forskerne barrierer for å gå på tur i nærmiljøet og hva som er med på å stimulere slik aktivitet. På bakgrunn av allerede eksisterende rammeverk (Crawford et al., 1991 & Walker & Virden, 2005, ifølge Vistad et al., 2015) har forskerne utviklet et eget rammeverk som illustrerer dette, se figur 3.

Figur 3: I midten til venstre ser vi individet som en del av samfunnet og den sosiale konteksten. De hvite boksene illustrerer ulike forutsetninger for gjennomføring av aktiviteten, de gule boksene illustrerer hindringer som finnes og de grønne boksene illustrer hva som stimulerer til aktivitet (Crawford et al., 1991, Walker og Virden, 2005 ifølge Vistad et al., 2015).

Ser vi modellen i lys av oppgavens tematikk er det mest hensiktsmessig å se på faktorer i det fysiske miljøet som stimulerer, eller motsatt er til hinder for turgåing. Ding et al. (2013) hevder at fysisk aktivitet har tydeligst sammenheng med tilgangen på gangveier, samt det å bo områder med kort avstand til ulike butikkfasiliteter. Hos barn fant man dessuten at volum og hastighet ved trafikken var assosiert med mindre fysisk aktivitet, i tillegg til at grad av fremkommelighet var assosiert med mer fysisk aktivitet (Ding et al., 2011). Shigematsu et al. (2008) peker på at gåturer til nytteformål assosieres med boligtetthet og fasilitetene som området tilbyr. Særlig rekreasjonsarealer og gangveier var faktorer som fremmet denne type turgåing.

Miljøverndepartementet (2013) peker på at vedlikehold, estetisk utforming, belysning, fremkommelighet, tilgjengelighet, kollektivtilbud, informasjon og skilting, er tiltak som kan bidra til at flere tar i bruk friluftslivsområdene i sitt nærmiljø.

3.3. Fylkeskommunenes rolle

Kommuneloven (1993, § 2) regulerer fylkeskommunens virksomhet. Fylkeskommunen skal både være samfunnsutvikler, myndighetsutøver og tjenesteprodusent (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2016a). Samfunnsutvikling innebærer at det etableres felles mål og retning for ønskelig utvikling av regionen, samt at nødvendige samarbeidspartnere tilslutter seg strategien slik at måloppnåelse er mulig. Mobilisering av aktører fra offentlig, privat og frivillig sektor, samt tilrettelegging for samarbeid mellom disse er derfor en viktig oppgave for fylkeskommunen. Fylkeskommunen er tjenesteprodusenter i den forstand at de er pliktet til å yte offentlige tjenester ovenfor befolkningen. Disse er knyttet til fylkeskommunens oppgaver som grovt kan kategoriseres etter temaområdene: samferdsel, tannhelse, opplæring, regional utvikling, kulturminnevern/kultur, næringsutvikling og friluftsliv. At fylkeskommunen er myndighetsutøver betyr at de kan vedta regionale planer og fremme innsigelser (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016a). Dette henger nøye sammen med at fylkeskommunen er utpekt som er den regionale planmyndigheten (Miljøverndepartementet, 2009). Som regional planmyndighet har fylkeskommunen ansvar for å utforme den regionale politikken i planleggingen og sørge for at denne gjennomføres. Målet med regional planlegging er å skal skape bedre samsvar mellom nasjonal politikk og regionale - og lokale utfordringer og behov (Higdem, 2014). Det

er nedfelt at regjeringen hvert fjerde år skal utarbeide nasjonale forventninger til regional - og kommunal planlegging (Plan – og bygningsloven, 2008, § 6-1). Forventningene som gis i dokumentet skal være retningsgivende for planarbeidet i fylkeskommunene og kommuner (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2015).

3.3.1. Fylkeskommunenes ansvar for folkehelse og friluftsliv

Folkehelseloven (2011, § 4-20) er gjeldende for fylkeskommunenes oppgaver og ansvarsområder, herunder skal fylkets folkehelseutfordringer ivaretas gjennom utvikling, planlegging, forvaltning, tjenesteyting og tiltak. Planer som utarbeides etter Plan – og bygningsloven (2008, § 3-1f) skal dessuten fremme befolkningens helse (Folkehelseloven, 2011, § 1-1) og tilrettelegge for god utforming av bygde omgivelser i landet vårt, herunder gode oppvekst – og levekår (Plan – og bygningsloven, 2008, § 3-1e). Selv om folkehelseloven (2011, § 2 & 4) er gjeldende for statlige myndigheter og fylkeskommuner, er kommunene er tillagt mye ansvar i folkehelsearbeidet. Både fylkeskommunene og kommunene skal ha oversikt over faktorer som kan påvirke helsetilstanden i positiv eller negativ retning (Folkehelseloven, 2011, § 5 & 21). Denne oversikten kan innhentes på ulike måter, og her forventes det at kommunene og fylkeskommunen skal utveksle og bistå hverandre med opplysninger. Oversikten skal inngå i kommunenes og fylkeskommunenes planstrategi (Folkehelseloven, 2011, § 6 & 21) hvor utfordringene bør drøftes ytterligere (Plan – og bygningsloven, 2008, § 7-1 & 10- 1).

Siden 2010 har det regionale nivået ved fylkeskommunen hatt ansvaret for de fleste oppgavene innen friluftsliv (Kommunal – og regionaldepartementet, 2009). Regjeringens mål for friluftspolitikken er at «alle skal kunne utøve friluftsliv i hverdagen» (Klima – og miljødepartementet, 2016, s. 64). Allmenhetens rett til ferdsel og opphold i naturen er lovfestet i Friluftsløven (1957, § 1). Her er man opptatt av å bevare og fremme friluftslivet som en miljøvennlig fritidsaktivitet som opphav til helse og trivsel. Fylkeskommunen har etter Friluftsløven (1957) et generelt ansvar for å fremme allmenhetens friluftslivsinteresser. Fylkeskommunen skal i tillegg til planlegging, bidra til samarbeid mellom frivillig sektor og kommuner slik at det tilrettelegges for friluftsliv i et folkehelseperspektiv og i et næringsperspektiv. Veiledning og henvendelser på spørsmål fra ulike instanser og publikum, er derfor en viktig del av fylkeskommunenes arbeid innenfor friluftsliv (Kommunal – og

moderniseringsdepartementet, 2016a). De overnevnte oppgavene illustreres hvordan fylkeskommunens pedagogiske virkemidler kommer til uttrykk i arbeidet med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet. De pedagogiske virkemidlene har til hensikt å øke kompetanse, kvalitet og utvikling i kommunene (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016b).

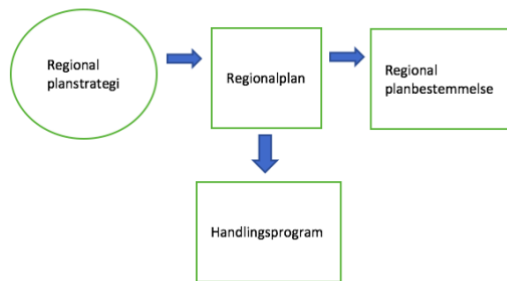
Vi skal videre se på hvilke virkemidler fylkeskommunene kan anvende gjennom plan – og bygningsloven og sentrale økonomiske virkemidler for å fremme turgåing i nærmiljøet.

3.3.1.1. Virkemidler etter Plan – og bygningsloven

Fylkeskommunen skal sikre friluftsliv i plansaker (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2015). Viktige virkemidler i den sammenheng er derfor planlegging og arealforvaltning (Klima – og miljødepartementet, 2016 & Helse – og omsorgsdepartementet, 2015). I dette kapittelet skal vi se på hvilke virkemidler fylkeskommunen kan anvende etter plan – og bygningsloven.

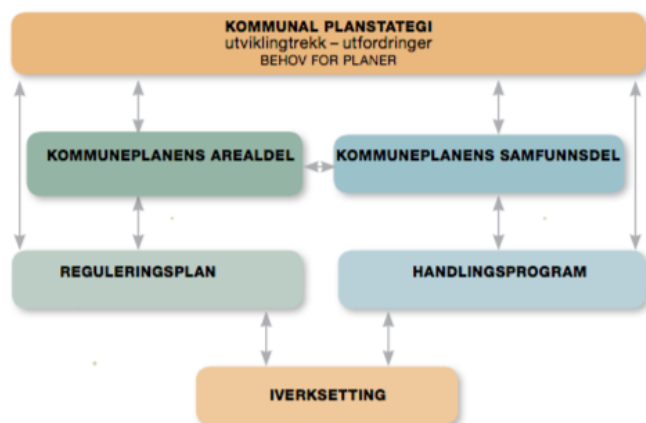
Plan – og bygningsloven (2008, § 1-1) er et verktøy som skal bidra til å skape bedre samordning. I Plan – og bygningsloven (2008, § 7-1) er det nedfelt et obligatorisk krav om at den regionale planmyndigheten skal utarbeide en regional planstrategi innen det første året etter at et nytt fylkesting er valgt. I utarbeidelsen av denne skal det samarbeides med kommunene i fylket, organisasjoner, institusjoner og statlige organer (Plan – og bygningsloven, 2008, § 7-1). Planstrategien skal redegjøre for hvilke utfordringer regionen står ovenfor, samt at det skal gjøres en vurdering av hvilke planer utfordringene eller utviklingen krever (Higdem, 2014 & Plan – og bygningsloven, 2008, § 8-1). De regionale planene er retningsgivende for fylkeskommunens virksomhet og kommunenes planlegging (Higdem, 2014). Kommunene har rett til å delta i utarbeidelsen av planene når den berører deres virksomhet, egne planer eller vedtak (Plan – og bygningsloven, 2008, § 8-3). Til de regionale planene skal det utarbeides handlingsprogram som skisserer hvordan planen skal gjennomføres (Plan – og bygningsloven, 2008, § 8-1). Det kan også vedtas regionale planbestemmelser hvilket betyr at det nedfelles retningslinjer for arealbruk (Plan – og bygningsloven, 2008, § 8-3 & 8-5). I oppgaven er vi opptatt av på hvilken måte fylkeskommunen anvender regional planstrategi og regionale planer som retningsgivende

planvirkemidler i arbeidet med tilrettelegging for friluftsliv i nærmiljøet. I den sammenheng argumenterer Kulturdepartementet (2015) for at regionale planer for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv kan bidra som politiske styringsverktøy innenfor disse områdene.

Figur 4: Forenkling av det regionale plansystemet basert på Plan – og bygningsloven (2008).

I følge Aarsæther, Falleth, Nyseth og Kristiansen (2014, s. 15) er planlegging «en organisert aktivitet hvor aktører utformer fremtidsrettede mål og bruker kunnskap og profesjonelle arbeidsmetoder for å analysere, prioritere og samordne tiltak for å nå disse målene». Sentralt i planleggingen er at det er styringsprosess hvor ulike aktører bidrar innenfor de rammene som er satt, og hvor målene og tiltakene som bestemmes i løpet av prosessen vedtas i et kart eller i et dokument. Aarsæther et al. (2014) er opptatt av at arealplanlegging og samfunnsplanlegging er overlappende begreper. Når ulike aktørene på fylkeskommunalt nivå skal tilrettelegge og planlegge for friluftsliv i nærmiljøet vil det være betydningsfullt at de evner å se planleggingen i et slikt perspektiv. På kommunalt nivå er nemlig kommuneplanen delt i samfunnsdel og arealdel. Samfunnsdelen skal skissere hvordan kommunesamfunnet skal løse de langsiktige utfordringene de står ovenfor, og i arealdelen skal dette komme til uttrykk gjennom bestemmelser gjort i et kart som beskriver hvordan og på hvilken måte kommunens arealer og omgivelser som skal vernes, brukes eller bygges ut. Arealbruksformålet skal med andre ord komme til uttrykk i kartet. Her vil tilrettelegging for kategoriene grønnstruktur, landbruks – natur – friluftsliv – og reindriftsformål (LNFR), og bruk og vern av sjø – og vassdrag med tilhørende strandsone (Miljøverndepartementet, 2009), være relevant for etableringen av nærturtiltak. Under grønnstruktur finner vi eksempelvis områder for turgåing, natur og parker. Hensynsoner skal sikre at hensyn tas i forbindelse med formålene som arealene er tiltenkt, herunder kan det være aktuelt med hensyn innenfor LNFR – kategorien (Miljøverndepartementet, 2009).

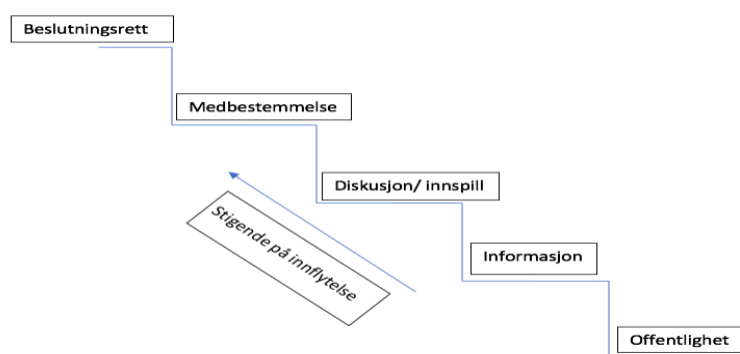
Figur 5: Viser det kommunale plansystemet. I kommuneplanens arealdel kan arealbruksformål og hensynsoner legges inn. Reguleringsplaner er detaljerte arealplankart som skal foreligge før oppstart av større bygge- og anleggsprosjekt i kommunene. Når disse initieres fra kommunens side kalles det for områderegulering og når de initieres fra det private kalles det for detaljregulering (Miljøverndepartementet, 2009).

Styring innebærer i likhet med planlegging å kunne manøvrere samfunnet i en bestemt retning. Tradisjonelt sett har det hovedsakelig vært snakk om tre typer styringsformer: offentlig styring, styring gjennom marked og styring gjennom sivilsamfunnet. Offentlig styring innebærer styring gjennom offentlige sektorer og er ofte knyttet til regulering gjennom lover og regler. Styring gjennom marked tar utgangspunkt i markedets tilpasninger basert på tilbud og etterspørsel. Styring gjennom sivilsamfunnet innebærer at sammenslutninger utenfor det offentlige er med på å styre. En blanding av disse styringsformene har gitt opphav til en ny type som har blitt stadig mer fremtredende de siste årene, nemlig styring gjennom nettverk. Det er dette som i litteraturen omtales som *governance* (Røiseland & Vabo, 2012). Røiseland og Vabo (2008) har oversatt dette til det norske ordet samstyring. De definerer begrepet som «den ikke hierarkiske prosessen hvorved offentlige og private aktører og ressurser koordineres og gis felles retning og mening» (Røiseland & Vabo, 2008, s.90).

Det er tre hovedprinsipper ved samstyring. Gjensidig avhengighet mellom aktørene er et viktig aspekt, og handler om at den aktuelle oppgaven best kan løses i fellesskap. De ulike aktørene kan besitte ulike typer ressurser i form av lokalkunnskap, kapital eller fagkompetanse, og et samarbeid rundt disse vil kunne gi et bedre samlet resultat enn hva som hadde vært utfallet dersom de ulike aktørene hadde operert på selvstendig basis. Et annet viktig aspekt ved samstyring handler om måten man kommer fram til beslutninger.

Disse fattes på bakgrunn av forhandlinger eller diskurs. Det siste vesentlige aspektet ved samstyring handler om at det er en planlagt prosess som styres av mål. Målene og prosessen fram til måloppnåelse skal også avklares i felleskap (Røiseland & Vabo, 2012).

Et annet viktig aspekt ved planlegging er at det er en handlingstype som inneholder elementer av kunnskap og politikk. Mange aktører og temaområder skal belyses og involveres i planleggingen, herunder skal profesjonelle planleggere med fagkompetanse, det folkevalgte organet, markedskrefter og lokalsamfunnet bidra sammen (Aarsæther et al., 2014). I Plan – og bygningsloven (2008, § 5-1) er det lovfestet at «enhver som fremmer planforslag skal legge til rette for medvirkning». Det innebærer at forslaget må sendes på høring til de som berøres av planforslaget slik at de får mulighet til å uttale seg. Dette kan være både offentlige myndigheter/ organer, organisasjoner i det private og institusjoner (Plan – og bygningsloven, 2008, § 5-2). På bakgrunn av rammeverk utviklet av Arnstein (1969), Sager (1991) og Wøhni (2007) har Falleth & Hanssen (2014) utarbeidet en modell som illustrer graden av medvirkning i planprosesser, se figur 6.

Figur 6: Medvirkningsstigen utarbeidet av Falleth og Hanssen (2014) på bakgrunn av Arnstein (1969), Sager (1991) og Wøhni (2007).

På det øverste nivået i stigen har man blitt tildelt rett til å fatte beslutninger om vedtak i utformingen av planen. Medbestemmelse innebærer at man involveres i eksempelvis arbeidsgrupper som arbeider for en felles løsning. Ved diskusjon/ innspill gis berørte aktører mulighet til å uttale seg gjennom høringer eller møtevirksomhet. Ved informasjon informerer man om planen, og ved offentlighet innebærer varsel om at planprosess igangsatt (Falleth & Hanssen, 2014).

Plan – og bygningsloven (2008 § 3-2) peker dessuten på fylkeskommunenes ansvar for å veilede og bistå kommunene i deres planleggingsoppgaver. Fylkeskommunene skal sikre friluftsliv i plansaker og motivere kommunene til å planlegge og ivareta områder for friluftsliv, grønnstruktur og markaområder (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016a). Det er også slik at kommunene må forholde seg til overordnet planverk, da fylkeskommunen har myndighet til å fremme innsigelse mot et planforslag dersom det strider mot en regional plan (Miljøverndepartementet, 2009 & Plan – og bygningsloven, 2008, § 5-4). Myndigheten gjelder også «dersom planforslaget er i strid med loven, forskrift, statlig planretningslinje, statlig eller regional planbestemmelse» (Plan – og bygningsloven, 2008, § 5-4). Det kan fremmes innsigelse mot kommuneplanens arealdel, kommunedelplan for areal eller reguleringsplaner (dvs. områderegulering/ detaljregulering) (Plan – og bygningsloven, 2008, § 11-14, 11-16, 12-10 & 12-13). Normalt vil altså kommunene selv kunne vedta planforslag som er rettslig bindende, men dersom det fremmes en innsigelse, vil denne myndigheten overføres til det departementet som er ansvarlig for det aktuelle området (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2014 & Miljøverndepartementet, 2009). Dette skjer dersom partene ikke kommer til enighet på egenhånd eller gjennom mekling i regi av fylkesmannen (Miljøverndepartementet, 2009).

3.3.1.2. Økonomiske virkemidler

Det finnes en rekke økonomiske tilskuddsordninger innen friluftsliv. Noen av dem har fylkeskommunen et særlig ansvar for å forvalte, i tillegg til å hjelpe til med samordning og informasjon (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016a).

Det er et overordnet mål i idrettspolitikken at man «skal legge til rette for at alle som ønsker det skal ha mulighet til å delta i idrett eller drive egenorganisert fysisk aktivitet» (Kulturdepartementet, 2012, s. 13). Dette er et mål som skal realiseres ved hjelp av økt satsing på anlegg for idrett og egenorganisert fysisk aktivitet, herunder friluftsliv i kommunene. Fylkeskommunen er ansvarlig for fordelingen av spillemidlene, som er en tilskuddsordning for å realisere anleggssatsningen. Spillemidlene fordeles til fylkeskommune av Kulturdepartementet på bakgrunn av anleggsfordelingen i fylket, innbyggerantall og godkjent søknadssum. Spillemidlene blir sett på som en viktig del- finansiering for kommuner og idrettslag i utbygging av idrettsanlegg. En forutsetning for å kunne søke om

tilskudd, er blant annet at det aktuelle anlegget det søkes om midler til, må være vedtatt i en kommunal plan. Dette er satt som et krav da det er et ønske om at det skal være samsvar mellom de anleggene som bygges i kommunene og det aktuelle behovet som foreligger (Kulturdepartementet, 2012).

I spillemiddelordningen kan det søkes om midler til ordinære anlegg og nærmiljøanlegg. Ordinære anlegg innebærer både anlegg for organisert idrett og fysisk aktivitet, men også anlegg for egenorganisert fysisk aktivitet. Friluftslivsplanlegg er en egen kategori som er innlemmet i denne ordningen. Anlegg og tiltak det kan søkes om tilskudd til som er relevante for nærtur er turstier, turveier, tur og/eller skiløyper, skilting og merking av allerede eksisterende turtraseer, etablering av dagsturhytter og kart. De ulike ferdselstraseene skiller seg fra hverandre ved at det er satt visse krav til utformingen. Turveier stiller til forskjell fra turstier, krav om universell utforming (Kulturdepartementet, 2017). I Likestillings – og diskrimineringsloven (2017, § 17) er universell utforming definert som « ... utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, inkludert informasjons – og kommunikasjonsteknologi, slik at virksomhetens alminnelige funksjoner kan benyttes av flest mulig, uavhengig av funksjonsnedsettelse». Videre skriver Kulturdepartementet (2017) at turstier som regel kun vil være fremkommelig til fots. Når det gjelder turløyper er det ikke et absolutt krav om universell utforming, men de bør allikevel imøtekomme kravene i tillegg til å ryddes og merkes. Nærmiljøanlegg defineres som «utendørsanlegg for egenorganisert, fysisk aktivitet, beliggende i tilknytning til bo- og/eller aktivitetsområder» (Kulturdepartementet, 2017, s. 50). Av anleggstyper og tiltak som er relevante for nærtur, er etablering av turvei, tursti eller turløype lengre enn 500 meter, nærmiljøkart og lysanlegg. Slike anlegg skal være universelt utformet. Her er det kostnadsrammen på anlegget som bestemmer hvorvidt anlegget må være del av en kommunalplan (Kulturdepartementet, 2017).

Fylkeskommunen innehar også andre økonomiske virkemidler utover spillemidlene. Fra statlig side er det satt av penger slik at fylkeskommunene kan sikre at friluftslivsområder gjøres tilgjengelige for allmenheten. Disse områdene ivaretas av kommunene og de interkommunale friluftsrådene, og de kan i den anledning søke fylkeskommunen om tilskudd til sikring og ekstra midler til tilrettelegging og opparbeiding av områdene (Klima – og

miljødepartementet, 2016). I den sammenheng skal fylkeskommunen samarbeide og oppfordre aktørene til å legge inn søknader om tilskudd til sikring (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016a). Som en del av en nasjonal satsning, videreformidler også fylkeskommunen tilskudd til kommunene slik at de kan gjøre en kartlegging og verdsetting av sine friluftslivsområder. Målet er at friluftslivsområder skal ivaretas i planprosesser og at man dermed unngår nedbygging (Klima- og miljødepartementet, 2016). En annen tilskuddsordning av betydning for nærturtiltak er Turskiltprosjektet. Prosjektet er et samarbeid mellom Gjensidigstiftelsen og fylkeskommunen hvor de sammen gir økonomisk støtte til merking, skilting og informasjonstiltak i tilknytning til turruter. Et krav for å motta støtte er at kriteriene som det redegjøres for i Merkehandboka etterfølges (Turskiltprosjektet, 2018). Denne legger føringer for skiltingen og merkingen (Klima – miljødepartementet, 2016). Frivillige lag/ organisasjoner og interkommunale friluftsråd kan søke om midler etter ordningen. Kommuner kan søke sammen med de to overnevnte (Miljødirektoratet, 2018). Fylkeskommunene drifter også egne tilskuddsmidler til friluftslivsaktivitet (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016).

4.0. Metode

For å besvare problemstillingene i oppgaven ble en kvantitativ tilnærming i form av en spørreundersøkelse valgt som metode. Spørreundersøkelsen er utarbeidet av undertegnede i samråd med veilederne for oppgaven, oppdragsgiver og referansegruppen som er oppnevnt for prosjektet. Før vi går i gang med å beskrive metoden, vil det derfor redegjøres for det forarbeidet som ligger bak utarbeidelsen av spørreundersøkelsen.

4.1. Forarbeid i utarbeidelsen av spørreundersøkelsen

Undertegnede har benyttet seg av en teoristyrte – spørsmålsutviklingsmetode i utarbeidelsen av spørreundersøkelsen, herunder er første punkt å velge ut relevant teori (Haraldsen, 1999). På bakgrunn av temaet som spørreundersøkelsen ønsket å belyse, ble ulike fylkeskommunale plandokumenter plukket ut. Disse ble brukt som inspirasjon i spørsmålsformuleringene, samt for å sikre at det ble stilt relevante spørsmål. Sentrale funn fra Thorèn et al. (2016) studie ligger også til grunn. Indirekte er derfor en mottakerstyrt spørsmålsutviklingsmetode (Haraldsen, 1999) blitt benyttet. Dette fordi enkelte av aktørene som mottar denne spørreundersøkelsen allerede gjennom sine tidligere uttalelser har medvirket til noen av temaene som tas opp i denne spørreundersøkelsen. Av plandokumentene som ble plukket ut, var det kun de nyeste versjonene som ble lest. Innhenting av planene ble avsluttet i desember 2017, noe som betyr at planer publisert etter dette ikke ble lest. Følgende planer ble innhentet fra fylkeskommunenes offisielle nettsider og valgt ut:

- Regional planstrategi
- Regional plan/strategi for fysisk aktivitet, idrett og/eller friluftsliv e.l. planer/strategier som kan bidra til å fremme nærturtiltak (heretter vil denne type planer omtales som *FIF – planer*) med tilhørende handlingsprogram
- Regional folkehelseplan med tilhørende handlingsprogram

Disse planene ble lest hos samtlige av fylkeskommunene som er inkludert i studien, noe som vil fremkomme i kapittel 4.2.

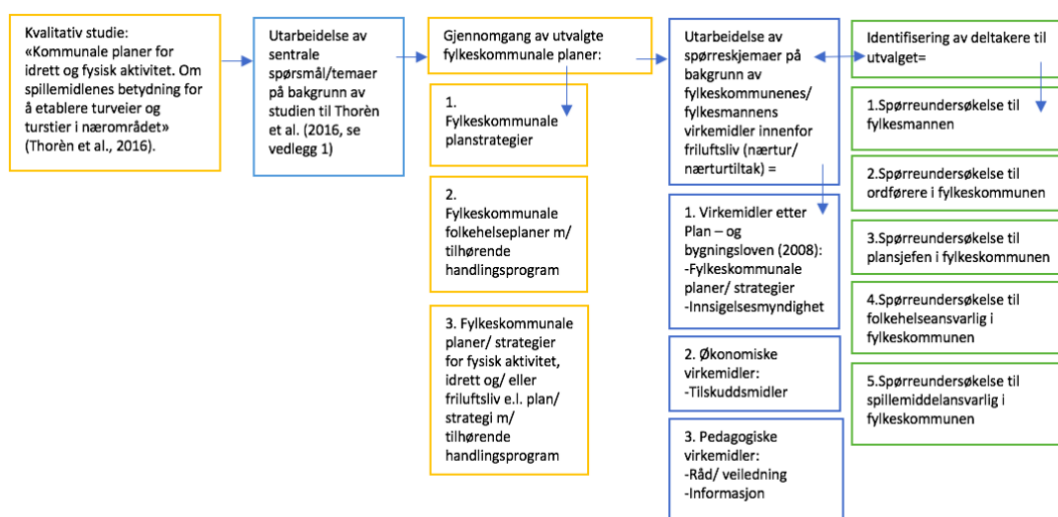
I vesentlig grad ble de regionale planstrategiene valgt ut for å få oversikt over hvilken type plan hver enkelt fylkeskommune hadde valgt for temaet fysisk aktivitet, idrett og/eller friluftsliv e.l. Ifølge Higdem (2014) kan planstrategien gi informasjon om hva den enkelte fylkeskommune anser som viktig for den kommende planperioden. Den kan derfor potensielt si noe om hvordan nærtur prioriteres i fylkeskommunenes arbeid. FIF – planer med tilhørende handlingsplan, var naturlige dokumenter å se på da denne type planverk direkte tar opp hvordan de ulike fylkeskommunene arbeider med temaet nærtur og nærturtiltak, og hvilke virkemidler de benytter seg av i dette arbeidet. I tråd med Plan – og bygningsloven (2008, § 4-1 & 8-1) skal det for alle regionale planer utvikles et handlingsprogram. Handlingsprogrammet beskriver blant annet konkrete tiltak for hvordan planen skal gjennomføres og hvem som er ansvarlige for disse (Higdem, 2014). Nettopp fordi handlingsprogrammet peker på konkrete tiltak, var det interessant å undersøke hvordan nærtur ble prioritert her. I statlige føringer blir friluftsliv omtalt som et viktig virkemiddel i folkehelsearbeidet (Klima – og miljødepartementet, 2016), og det var derfor interessant å se på hvordan dette kom til uttrykk gjennom regionale folkehelseplaner med tilhørende handlingsprogram. Denne type planverk ble derfor også undersøkt.

4.1.1. Utarbeidelse av spørsmål

Spørsmålene i spørreundersøkelsen er utarbeidet på bakgrunn av at det er gjort en dimensjonsanalyse (Haraldsen, 1999) av de utvalgte plandokumentene. For å skille ut sentrale temaer fra mindre sentrale (Haraldsen, 1999) ble det på bakgrunn av rapporten til Thorèn et al. (2016) laget en liste over spørsmål og temaer som undertegnede ønsket se nærmere på i plandokumentene (se vedlegg 1). På denne måten ble de ulike observasjonene kategorisert i spørreskjemaene. Til hjelp for å fange opp mål for de ulike dimensjonene som spørreundersøkelsen ønsket å undersøke (Haraldsen, 1999), ble det i planstrategien og folkehelseplanene identifisert og anvendt følgende søkeord: *nærtur, tur, nærnatur, natur, nærfriluftsliv, friluftsliv, fysisk aktivitet, gå – aktivitet, samt ulike verbbøyninger av verbet å gå*. FIF – planene ble lest i sin helhet med særlig fokus på den delen av planen som omhandlet friluftsliv.

4.1.2. Operasjonalisering av spørsmål

For å komme fram til spørsmålsformuleringene i spørreundersøkelsen ble det foretatt en operasjonalisering (Johannessen et al., 2010). Dette handler i likhet med siste delen av en dimensjonsanalyse om å finne indikatorer for hvordan man kan måle det typiske ved fenomenet som studeres, for så å klassifisere disse i ulike kategorier (Haraldsen, 1999). I plandokumentene kom dette til uttrykk gjennom hvordan de ulike fylkeskommunene redegjorde for sitt ansvar for friluftsliv, og på hvilken måte de brukte sine virkemidler innenfor dette området for å påvirke kommunene. Virkemidler etter plan – og bygningsloven (2008), økonomiske og pedagogiske virkemidler ble identifisert som viktige i arbeidet.

Figur 7: Modellen illustrerer prosessen i utarbeidelsen av spørreundersøkelsen.

4.1.3. Struktur i spørreskjemaene

Alle spørreskjemaene kan kategoriseres som semistrukturerte. Majoriteten av spørsmålene i spørreundersøkelsene er prekodete på forhånd (Johannessen et al., 2010). Alle skjemaene inneholder ett spørsmål hvor respondentene kan tilføye informasjon om hvordan de arbeider med tilrettelegging for nærtur og nærturtiltak. Tanken bak å inkludere dette var å kunne fange opp eventuell informasjon som respondentene selv oppfattet som betydningsfull (Johannessen et al., 2010).

4.1.4. Kvalitetssikring av spørreundersøkelsen

I løpet av prosjektperioden har oppdragsgiver gjennomført to møter med referansegruppen. Undertegnede har vært tilstede på begge møtene. Alle deltakerne i referansegruppen fikk tilsendt et utkast av spørreundersøkelsen, slik at de fikk mulighet til å lese igjennom og komme med tilbakemeldinger på skjemaene før de ble sendt ut.

Underveis i prosessen har mine veiledere ved flere anledninger bidratt med tilbakemeldinger på spørreskjemaene. Dette har vært til stor hjelp på mange måter - både innholdsmessig, med tanke på språklige formuleringer, oppbygning og valg av respondenter.

Før utsendelse av spørreundersøkelsen ble det gjennomført en prestudie for å kvalitetssikre undersøkelsen (Johannessen et al., 2010). Hovedveileder (prosjektansvarlig), biveileder og en ansatt hos fylkesmannen som arbeider med folkehelse, fikk mulighet til å teste spørreskjemaene og gi tilbakemeldinger på disse. Sistnevnte anses for å ha god oversikt over nærtur- temaet på fylkesnivå. Særlig viktig var det at en person som arbeider tett med dette temaet fikk mulighet til å gi tilbakemelding slik at spørsmålene og svaralternativene i undersøkelsen ble oppfattet som relevant og meningsfulle for de ulike aktørene og områdene de arbeider innenfor.

4.2. Utvalg

Alle landets fylkeskommuner, med unntak av Oslo ble inkludert i studien. Oslo, som både har status som kommune og fylkeskommune, ble ekskludert da de allerede var en del av den kommunale- studien (se kapittel 1.4.). 1. Januar 2018 var det 18 fylkeskommuner i Norge, hvilket betyr at følgende fylkeskommuner fikk tilsendt spørreundersøkelsen: Akershus, Aust-Agder, Buskerud, Finnmark, Hedmark, Hordaland, Møre og Romsdal, Nordland, Oppland, Rogaland, Sogn og Fjordane, Telemark, Troms, Trøndelag, Vest- Agder, Vestfold og Østfold.

Når det gjelder antall fylkesmannsembeter i Norge talte disse 16 per 1. februar 2018. Dette da fylkeskommunene Aust – Agder og Vest- Agder tilsvarer ett fylkesmannsembete, og fylkeskommunene Oslo og Akershus tilsvarer ett fylkesmannsembete.

4.2.1. Begrunnelse for valg av deltakere

I de 17 utvalgte fylkeskommunene ble undersøkelsen sendt til fylkesmannen, fylkesplansjefen, fylkesordføreren, folkehelseansvarlig i fylkeskommunen og spillemiddelanvarlig i fylkeskommunen, som alle mottok ulike versjoner av spørreskjemaene (se vedlegg 3-7). Nedenfor vil det redegjøres for ulike oppgaver og ansvarsområder respondentene innehar. Dette er med på å begrunne deres betydning for deltakelse i studien. Utvalget representerer en bred tilnærming til temaet, samt illustrerer hvordan ulike nivåer i fylkeskommunen arbeider med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet.

4.2.1.1. Fylkesmannen

Fylkesmannen er øverste leder for fylkesmannsembete og har det overordnede faglige og administrative ansvaret for dette organet. Vedkommende er statens representant i fylket og skal sørge for at stortingets og regjeringens vedtak, mål og retningslinjer følges opp. (Kongelig resolusjon, 1981). Folkehelseloven (2011, § 23) peker på at fylkesmannen skal iverksette nasjonal folkehelsepolitikk og være initiativtaker til kunnskapsbasert folkehelsearbeid. Fylkesmannen skal dessuten føre tilsyn slik at fylkeskommuner og kommuner ivaretar pliktene som de er pålagt gjennom folkehelseloven (2011, § 31). Når det gjelder fylkesmannsembetes oppgaver innen friluftsliv innebærer disse at de har innsigelsesmyndighet i plansaker som angår friluftslivsinteresser og at de er meklingsinstans (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2014 & 2016a & Plan – og bygningsloven 2008, § 5-4 & 5-6.) Fylkesmannen har etter Friluftsloven (1957) også et generelt ansvar for å fremme allmennhetens friluftslivsinteresser. For friluftslivsområder som eies av staten skal fylkesmannsembete ivareta statens grunneierinteresse, og for de statlig sikrede områdene som de ikke eier selv, skal fylkesmannsembete ivareta de rettighetene som staten besitter (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016a). Som det fremkommer av teksten er fylkesmannen en viktig aktør i arbeidet med å tilrettelegge slik at flere kan bruke nærområdet de bor til turgåing.

Spørreskjemaet til fylkesmannen består av seks spørsmål hvor de innledningsvis blir bedt om å spesifisere hvilken fylkeskommune de representerer. Deretter blir de bedt om å svare på spørsmål vedrørende hvorvidt fylkesmannen har fremmet innsigelser av hensyn til nærtur i

fylkeskommunale og kommunale plansaker. Spørreundersøkelsen ble estimert til å ta mindre enn 3 minutter å gjennomføre (se vedlegg 3).

4.2.1.2. Fylkesordføreren

I Kommune-loven (1993, § 9) står det at fylkesordføreren skal være møteleder i fylkestinget/fylkesutvalget i fylkeskommunen. Fylkestinget er det øverste politiske organet på regionalt nivå og de skal på vegne av fylkeskommunen vedta planene som de utarbeider (Kommune-loven, 1993, § 6 & 7 & Plan – og bygningsloven, 2008, § 4-3). Fylkestinget vedtar også regional planstrategi (Plan – og bygningsloven, 2008, § 7-1). I tillegg har de ansvar for økonomistyringen, noe som innebærer at de vedtar en langsiktig økonomiplan og setter opp et budsjett for det kommende året (Kommune-loven, 1993, § 44 & 45). Fylkesordføreren kan dermed gi et innblikk i politiske prioriteringer knyttet til nærtur og nærturtiltak i fylkeskommunens planer og økonomi.

Spørreskjemaet til fylkesordfører består av fire spørsmål hvor de innledningsvis blir bedt om å spesifisere hvilken fylkeskommune de representerer. Hovedtemaene i undersøkelsen omhandler fylkespolitikernes prioriteringer av nærtur i den fylkeskommunale planleggingen, i hvilken grad fylkespolitikerne prioriterer tilskuddsmidler til nærturtiltak, og om de bidrar til at kommunene oppmuntrer lag og foreninger som ønsker å tilrettelegge for nærturtiltak. Spørreundersøkelsen ble estimert til å ta mindre enn 3 minutter å gjennomføre (se vedlegg 4).

4.2.1.3. Fylkesplansjefen

Fylkesplansjefen har det overordnede ansvaret for organiseringen av planarbeidet i fylkeskommunen. Vedkommende innehar dermed betydningsfull innsikt i organiseringen og innholdet i planene som vedtas på fylkeskommunalt nivå.

Spørreskjemaet til fylkesplansjef består av 10 spørsmål hvor de innledningsvis blir bedt om å spesifisere hvilken fylkeskommune de representerer. Hovedtemaene i undersøkelsen er hvilke fylkeskommunale planer som omhandler nærtur, føringer for nærturtiltak i fylkeskommunal planlegging, eventuelle innsigelser som fremmes i kommunale plansaker av hensyn til nærtur og hvilke virkemidler fylkeskommunen anbefaler i kommunal

arealplanlegging slik at det tilrettelegges og planlegges for nærturtiltak.

Spørreundersøkelsen ble estimert til å ta ca. 3 minutter å gjennomføre (se vedlegg 5).

4.2.1.4. Folkehelseansvarlig i fylkeskommunen

Som folkehelseansvarlig innehar vedkommende innsikt i hvordan den aktuelle fylkeskommunen arbeider for å ivareta sitt ansvar for folkehelse. Det er i den sammenheng interessant å undersøke hvordan nærtur prioriteres i dette arbeidet.

Spørreskjemaet til ansvarlig for folkehelse i fylkeskommunen består av syv spørsmål hvor de innledningsvis blir bedt om å spesifisere hvilken fylkeskommune de representerer.

Hovedtemaene i undersøkelsen omhandler hvordan folkehelseansvarlig involveres i planprosesser som fremmer nærturtiltak, forklaringer på hvorfor folkehelseansvarlig eventuelt ikke deltar i planprosesser som kan fremme nærturtiltak og hvordan kunnskap om folkehelse bringes inn i fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med tiltak som kan fremme tilrettelegging for å gå på tur i nærområdet. Spørreundersøkelsen ble estimert til å ta ca. 5 minutter å gjennomføre (se vedlegg 6).

4.2.1.5. Spillemiddelansvarlig i fylkeskommunen

Som spillemiddelansvarlig i fylkeskommunen har man ansvar for behandlingen av spillemiddelsøknader til idrettsanlegg og fordelingen av tilskudd til disse. Vedkommende har derfor en sentral rolle når det gjelder planlegging og tilrettelegging for nærturtiltak i fylket og kommunene, samt innehar oversikt over hvordan dette arbeidet gjøres.

Spørreskjemaet til spillemiddelansvarlig i fylkeskommunen består av 38 spørsmål hvor de innledningsvis blir bedt om å spesifisere hvilken fylkeskommune de representerte.

Hovedtemaene i undersøkelsen er organiseringen av arbeidet med fylkeskommunal planlegging for nærtur, innholdet i denne planleggingen, hvordan og hvilke vurderinger som blir gjort av behovet for nærturtiltak i fylket, hva slags veilederrolle fylkeskommunen innehar ovenfor kommunene når det gjelder nærturtiltak, og hvilke fylkeskommunale etater som er involvert i fordelingen av tilskuddsordninger av betydning for nærturtiltak, samt hvordan det gis informasjon om disse tilskuddsordningene. Avslutningsvis blir det også stilt noen spørsmål om spillemidler til etablering av nærmiljøanlegg tilknyttet skoler. Disse

opplysningene skal brukes i et relatert prosjekt som omhandler skoler og barnehagers utearealer og er ikke aktuelle spørsmål for denne oppgaven. Spørreundersøkelsen ble estimert til å ta ca. 10 – 15 minutter å gjennomføre (se vedlegg 7).

4.2.2. Praktiske forhold ved rekrutteringen av deltakere

Deltakerne ble rekruttert på bakgrunn av sitt ansvarsområde i fylkeskommunen, og ble kontaktet via mail med link til utfylling av elektronisk spørreundersøkelse. Mailadressene ble innhentet fra fylkeskommunenes og fylkesmannens offisielle hjemmesider. Der de ikke var å oppdrive, eller det var knyttet usikkerhet til hvem som var ansvarlig, ble den aktuelle fylkeskommunen/fylkesmannen kontaktet på mail via postmottaket eller oppringt via sentralbordet. Når det gjelder fylkesmennene, fylkesplansjefene og fylkesordførerne er samtlige rekruttert til spørreundersøkelsen, da det kun er én person som innehar rollen i fylkeskommunen. De spillemiddelansvarlige og folkehelseansvarlige var ofte oppført med flere kontaktpersoner, og det ble derfor foretatt en tilfeldig trekking blant de aktuelle. Denne fremgangsmåten omtales som lotterisk trekking, hvorpå de ulike respondentene fikk hvert sitt nummer og at det trukket én tilfeldig blant disse (Haraldsen 1999). Fremgangsmåten var enkel å foreta seg, da de ulike fylkeskommunene som regel ikke hadde mer enn tre personer som representerte samme ansvarsområde.

Første påminnelse om deltakelse i studien ble foretatt 14 dager etter opprinnelig utsendelsesdato med frist innen fem virkedager. Andre påminnelse ble sendt ut etter at undersøkelsen hadde ligget ute i fire uker, med frist innen fire virkedager. Årsaken til at siste purring ble foretatt såpass sent, var at siste frist for deltakelse ble satt til uken rett før påske. Respondentene ble ved begge påminnelsene kontaktet via mail, hvor de på en vennlig måte ble oppfordret om å delta i studien. Ved 2. påminnelse ble i tillegg de spillemiddelansvarlige oppringt med påminnelse om deltakelse i studien. Dette da deres deltakelse ble ansett som spesielt viktig for sammenligningen som skal foretas i den nasjonale rapporten. Til sammen lå undersøkelsen ute i fem uker.

	Antall svar etter første periode	Antall svar etter 1.påminnelse	Antall svar etter 2. påminnelse
Fylkesmannen	6	9	10
Fylkesplansjef	10	10	11
Fylkesordfører	4	4	6
Folkehelseansvarlig	10	10	12
Spillemiddelansvarlig	7	9	13

Tabell 1: Oversikt over antall svar fra respondentene etter at påminnelsene ble foretatt.

4.3. Innsamling og analyse av dataene fra spørreundersøkelsen

QuestBack Essentials ble brukt som verktøy både i innsamlingen og analysen av dataene. Programvaren gjør det mulig å distribuere spørreundersøkelser elektronisk. I mailen som respondentene mottok ble det lagt inn en nettbasert lenke som de kunne trykke på, og dermed direkte svare på spørreundersøkelsen. På bakgrunn av de svarene som ble registrert utarbeider programvaren univariate analyser. Undertegnede har valgt å anvende deskriptiv analyse og frekvensfordelinger i fremstillingen av resultatene (Johannessen et al., 2010). Siden det er få respondenter i undersøkelsen, brukes antall fremfor prosent i denne fremstillingen. Svaralternativene i spørreundersøkelsene inneholder variabler på nominal- og ordinalnivå noe som gjør det mest hensiktsmessig å fremstille resultatene ved hjelp av grafiske figurer i form av for eksempel stolpediagram eller kakediagram (Johannessen et al., 2010).

Tall kan også fortolkes ved at en forsøker prøver å sette observasjonene inn i en større sammenheng som kan være med på å forklare betydningen av det som undersøkes (Johannessen et al., 2010). Det er disse mønstrene undertegnede ønsker å få fram i diskusjonsdelen av oppgaven. Oppgaven har i så måte et hermeneutisk syn, og innenfor vitenskapsfilosofien omtales dette som en retning som «... kan hjelpe oss med å forstå hvordan vi forstår, og hvordan vi gir verden mening» (Thornquist, 2014, s.139). I den sammenheng kan det være verdt å nevne at jeg som forsker har manglende praksiserfaring fra dette fagfeltet og at min forståelse av funnene i oppgaven baserer seg på mine erfaringer i tillegg til det teoretiske rammeverket som det er redegjort for.

5.0. Ethiske overveielser

Vi skal nå se nærmere på hvordan kravet om informert samtykke, forskerens plikt til å verne om deltakerens personvern og konfidensialitet, og prinsippet om å unngå skade er ivaretatt i denne studien (World Medical Association, 2013).

Jamfør kravet om informert samtykke (Personopplysningsloven, 2001, § 2 & 8) ble respondentene i spørreundersøkelsen informert skriftlig i informasjonsbrevet om at samtykke til deltakelse i studien, ville bli tolket som svar på spørreundersøkelsen. I informasjonsbrevet ble de også informert om at det var frivillig å delta i undersøkelsen, samt at de kunne trekke seg uten å oppgi grunn. Respondentene fikk også et innblikk i hva undersøkelsen ville handle om (Johannessen et al., 2010), herunder formålet med prosjektet og hva deltakelse ville innebære (se vedlegg 2).

Konfidensialitet ble også hensyntatt i informasjonsbrevet ved at respondentene ble opplyst om hvem som ville ha tilgang til datamaterialet og hvordan opplysningene ville brukes (Fossheim, 2015). Det var viktig å få fram at resultatene ville grovkategoriseres for å unngå at fylkeskommuner skulle gjenkjennes. Der respondentene i spørreundersøkelsen ble bedt om å spesifisere med egne ord, fikk de tilsendt det materialet de hadde bidratt med for gjennomlesing og godkjenning før anvendelse i oppgaven. Dette for å kunne uttrykke den gjensidige avhengigheten som ligger i kontrakten mellom forsker og respondent (Fossheim, 2015). Hensynet til konfidensialitet ble også hensyntatt når det gjelder lagring og behandling av dataene. Undertegnedes private pc har blitt brukt til lagring og behandling av dataene og har vært passordbeskyttet. Kontaktopplysninger med navn og mailadresse på respondentene ble oppbevart adskilt fra datamaterialet og under beskyttet passord. Etter innlevering av masteroppgaven ble alle dataene slettet fra undertegnedes maskin, og overført til en server i NMBUs nettverk. Der skal datamateriale oppbevares med personidentifikasjon frem til 01.08.2022 for oppfølgingsstudier og videre forskning. Informasjon om dette fremkommer av informasjonsbrevet (se vedlegg 2). For å sikre at respondentene ble utsatt for minst mulig belastning (Johannessen et al., 2010), ble det hovedsakelig foretatt påminnelser om deltakelse per mail. Dette er også gjort for å kunne opprettholde kravet om frivillig deltakelse.

I følge Personopplysningsloven (2001, § 6 -31) er et prosjekt meldepliktig da det innhentes personopplysninger og det anvendes elektroniske hjelpemidler. Det er derfor søkt tillatelse om godkjenning av prosjektet hos Norsk senter for forskningsdata (NSD, se vedlegg 8 og 9). Questback har vært databehandler for spørreundersøkelsen og NMBU har derfor inngått skriftlig avtale med Questback i forhold til behandling av personopplysningene (Personopplysningsloven, 2001, § 15).

6.0. Resultater fra spørreundersøkelsen

I kapittelet vil resultatene fra spørreundersøkelsen presenteres ved hjelp av univariate analyser gjort i Questback. De kvalitative utsagnene fra undersøkelsen vil brukes for å utdype de kvantitative funnene. Før vi går i gang med dette skal vi først se på hvor mange som har svart på spørreundersøkelsen i de ulike gruppene (tabell 2) og hvordan disse fordeler seg i forhold til fylkeskommuners folketall (tabell 3).

Gruppe	Antall respondenter	Andel (%)
Fylkesmannen	10/16 ☆	62,5%
Fylkesplansjef	11/ 17 ☆	64,7 %
Fylkesordfører	6/17	35,3 %
Folkehelseansvarlig	12/17	70,6 %
Spillemiddelansvarlig	13/17	76,5 %

Tabell 2: Viser hvor mange som har svart på spørreundersøkelsen i de ulike gruppene. Stjernemarkøren er ment som en påminnelse om at det totale antallet fylkesmannsembeter i Norge er 16, derav 16 fylkesmenn. Det totale antallet fylkeskommuner i Norge er 18, men i denne studien er ikke Oslo inkludert, derav 17 fylkesplansjefer, 17 fylkesordførere osv.

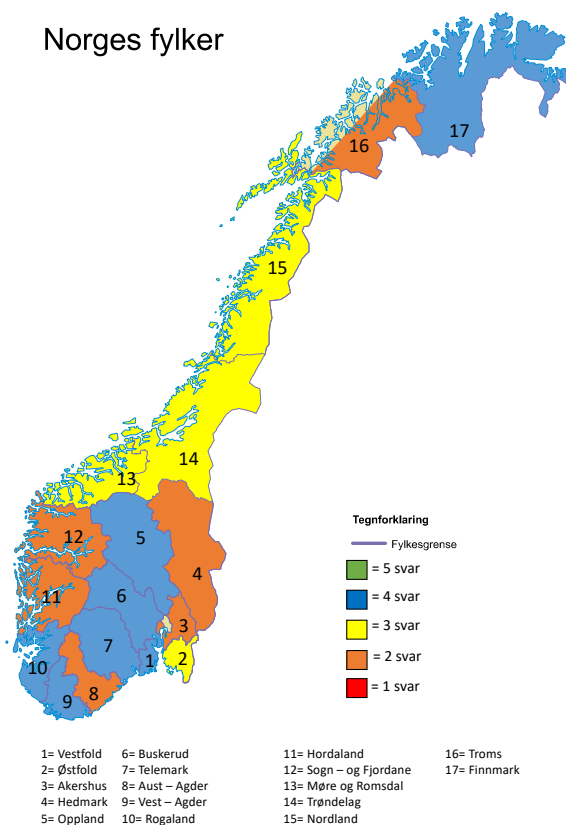
Ifølge SSB (2017d) har ni av fylkeskommunene som er inkludert i studien et folketall på over 200 000 og åtte fylkeskommuner et folketall på under 200 000.

Gruppe	Antall svar fra fylkeskommuner over 200 000 innbyggere	Antall svar fra fylkeskommuner under 200 000 innbyggere
Fylkesmannen	4/9	6/8
Fylkesplansjef	6/9	5/8
Fylkesordfører	3/9	3/8
Folkehelseansvarlig	7/9	5/8
Spillemiddelansvarlig	6/9	7/8

Tabell 3: Viser fordelingen av antall svar fra fylkeskommuner med over og under 200 000 innbyggere i de ulike respondentgruppene.

Ser vi på hvilke fylkeskommuner som har svart på undersøkelsen i de ulike gruppene finner vi en forholdsvis jevn fordeling mellom de som har svart fra fylkeskommuner med over 200 000 innbyggere, og de som har svart fra fylkeskommuner under 200 000 innbyggere i alle gruppene, se tabell 3.

Kartet under viser det totale antallet svar fra gruppene som er representert i de ulike fylkeskommunene, se figur 8. Det er ingen fylkeskommuner hvor alle gruppene har svart på undersøkelsen (derfor ingen fylkeskommuner markert med grønt). Det er heller ingen fylkeskommuner hvor bare én gruppe har svart (derfor ingen fylkeskommuner markert med rødt). De ulike fylkeskommunene er som regel representert med to eller flere deltakersvar. I gjennomsnitt er det registrert 3 deltakersvar per fylkeskommune. Enkelte fylkeskommuner er bedre representert enn andre, herunder Finnmark, Oppland, Buskerud, Telemark, Vestfold, Rogaland og Vest- Agder med fire svar.

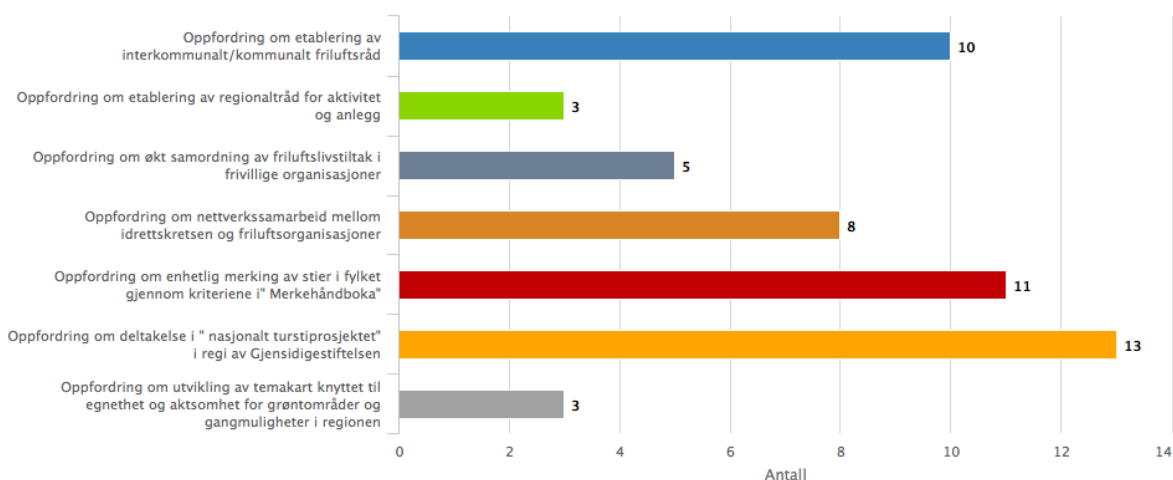

Figur 8: Viser det totale antallet svar fra gruppene som er representert i de ulike fylkeskommunene. Antallet svar kommer til uttrykk ved ulike farger i kartet. Se beskrivelse over. Kartgrunnlaget er hentet fra Kartverket (2018b, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/no>), undertegnede har lagt til fargeskalering og tallverdier i den opprinnelige versjonen.

Før vi går i gang med å besvare problemstillingene, skal vi først se på hvordan de ulike respondentene har svart på generelle spørsmål som kan være med på å illustrere hvordan fylkeskommunene arbeider med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet. Dette illustreres gjennom målsettinger og nasjonale anbefalinger om avstand til friluftslivsområder.

6.1. Målsettinger i fylkeskommunen og anbefalinger om avstand til friluftslivsområder

I spørreundersøkelsen ble alle respondentene (med unntak av fylkesmannen) spurt om i hvilken grad fylkeskommunen har et uttalt mål om å prioritere nærturtiltak (1= i svært liten grad, 5= i svært stor grad). Den gjennomsnittlige verdien blant fylkesordførerne var 4,5, blant fylkesplansjefene 4,2, for de folkehelseansvarlige 4,6 og for de ansvarlige for spillemiddelordningen 4,3. Vi kan dermed si at de ulike aktørene i fylkeskommunen er opptatt av å prioritere nærturtiltak. Samtidig svarer bare fem spillemiddelansvarlige at fylkeskommunen har en uttalt målsetting om økt regionalt samarbeid om nærturtiltak/nærtur. Fylkesordføreren svarer at fylkespolitikerne i stor grad er opptatt av at kommunene oppmuntrer lag og foreninger som ønsker å tilrettelegge for nærtur (med en gjennomsnittligverdi på 4,2). Det ser også ut som mange fylkeskommuner benytter seg av ulike tiltak som er med på å oppfordre kommunene til regionalt samarbeid om nærturtiltak/nærtur (se figur 9).

Figur 9: Viser ulike tiltak som fylkeskommunen kan benytte seg av for å oppfordre kommunene til regionalt samarbeid om nærturtiltak/nærtur.

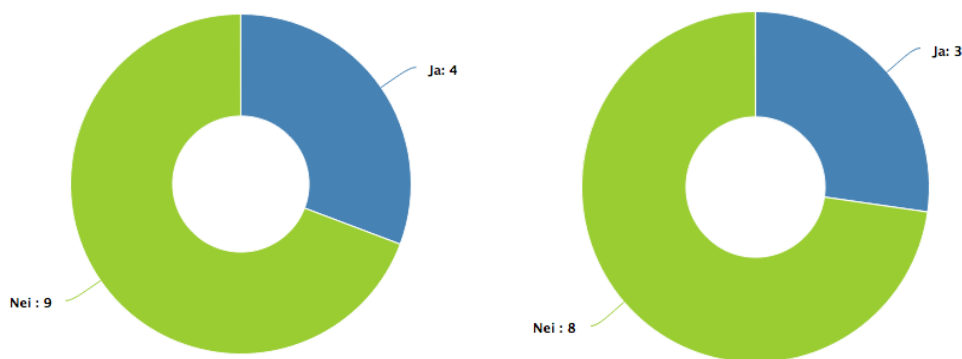
Nesten alle de spillemiddelansvarlige svarer at fylkeskommunen oppfordrer om deltakelse i «Nasjonalt turstiprosjekt i regi av Gjensidigestiftelsen», enhetlig merking av stier i fylket gjennom kriteriene i «Merkehåndboka» og etablering av interkommunalt/ kommunalt friluftsråd. Mange oppfordrer også til nettverkssamarbeid mellom idrettskretsen og friluftslivsorganisasjonene. Det er få som oppfordrer om etablering av regionalt råd for aktivitet og anlegg, og utvikling av temakart knyttet til egnethet og aktsomhet for grøntområder og gangmuligheter i regionen. Flere respondenter nevner Turskiltprosjektet som særlig virkningsfullt for tilretteleggingen av nærturtiltak i kommunene:

«Turskiltprosjektet har tilført mye kunnskap om enkel tilrettelegging for friluftsliv og vi ser at kommuner tar tak og skilte fra sentrum, kjøpesentre og holdeplasser».

Fylkesplansjef.

«Turskiltprosjektet er den satsingen der fylkeskommunen virkelig har frontet nærtur/ nærturtiltak». Folkehelseansvarlig.

Regjeringen har nedfelt anbefalinger som skal være med på å sikre enkel tilgang til friluftslivsområder, herunder har de uttalt at det ikke bør være mer enn «500 meter fra den enkelte bolig til et allment tilgjengelig grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti/turveinett» (Klima – og miljødepartementet, 2016, s. 8). Både fylkesplansjefene og de spillemiddelansvarlige ble spurt om det forelå føringer for dette i henholdsvis fylkeskommunen og i den fylkeskommunale planen for idrett, fysisk aktivitet og/ eller friluftsliv e.l. plan/ strategi som er med på å fremme nærturtiltak (heretter omtalt som *FIF-planen*). Av figur 10 kan vi se at det er få fylkeskommuner som har dette. Tilsammen opplyser fem fylkeskommuner om at de har føring på dette området (uavhengig av om det er i FIF – planen eller forøvrig).

Figur 10: Til venstre ser vi at fire spillemiddelansvarlige opplyser om at FIF -planen legger føringer avstand, i tillegg til at tre fylkesplansjefer opplyser om at fylkeskommunen har føringer for avstand.

Respondentene som svarte ja på at de hadde føringer for avstand, ble de bedt om å spesifisere hvilken maksavstand de benyttet seg av. To av fylkesplansjefene oppga 500 meter, og én respondent svarte gangavstand. Alle de spillemiddelansvarlige oppga 500 meter som den maksavstanden de benyttet seg av i FIF – planen. Fylkesordførerne ble også spurt hvor enige de er i at fylkespolitikerne prioriterer å arbeide for å innføre indikator for maksavstand fra boligområde til nærmeste turmulighet. Av de seks respondentene som deltok i studien, var de i gjennomsnitt verken enig eller uenig i at det ble prioritert i deres arbeide. I tillegg opplyser bare fire av de folkehelseansvarlige om at de arbeider for at fylkeskommunen skal innføre indikatorer for maksavstand fra boligområde til nærmeste allment tilgjengelige grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti/ turveinett.

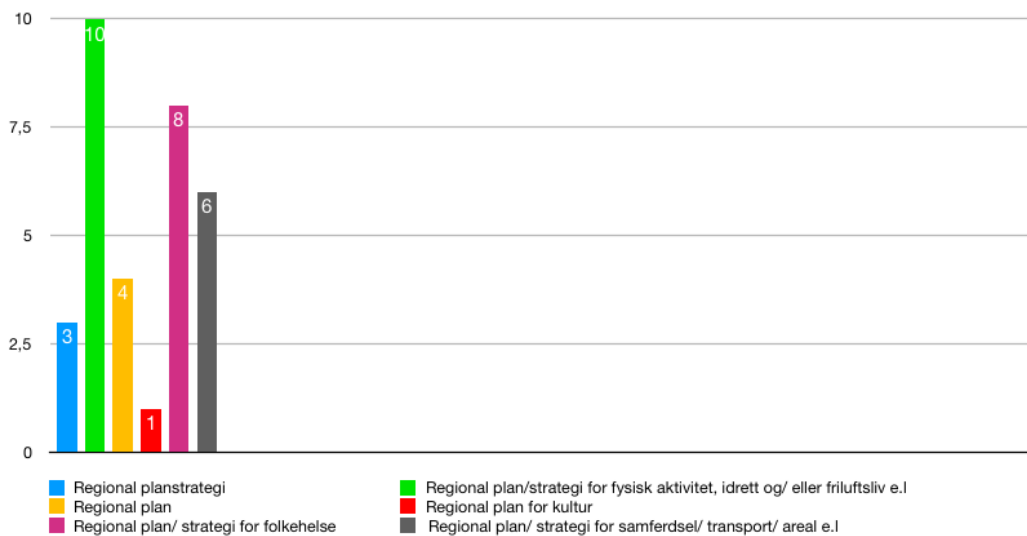
Som det fremkommer av kapittel 3.0, har i tillegg fylkeskommunen flere virkemidler de kan anvende ovenfor kommunene i sitt arbeid med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet. Vi skal nå ved hjelp av resultatene fra spørreundersøkelsen besvare oppgavens delproblemstillinger som et ledd i å besvare oppgavens hovedproblemstilling.

6.2. Bruk av virkemidler etter plan – og bygningsloven

La oss først rette fokuset mot virkemidlene fylkeskommunen kan anvende etter Plan – og bygningsloven (2008). Vi skal derfor se på hvordan fylkeskommunen bruker den regionale planstrategien (Plan – og bygningsloven, 2008, § 7-1) og utvalgte regionale planer (§ 8-1) som planvirkemidler for å fremme nærtur og nærturtiltak. Vi skal se spesielt på de folkehelseansvarliges rolle i dette arbeidet. I tillegg skal vi undersøke hvilke anbefalinger

fylkeskommunene gir i kommunal arealplanlegging (Plan – og bygningsloven, 2008, § 11-5) som kan være med på å fremme etableringen av nærturtiltak i kommunene. Avslutningsvis skal vi se på om innsigelse (§ 5-4) brukes som planvirkemiddel av hensyn til nærtur.

Nedenfor opplyser fylkesplansjefene om hvilke fylkeskommunale planer/strategier som omhandler nærtur, se figur 11.

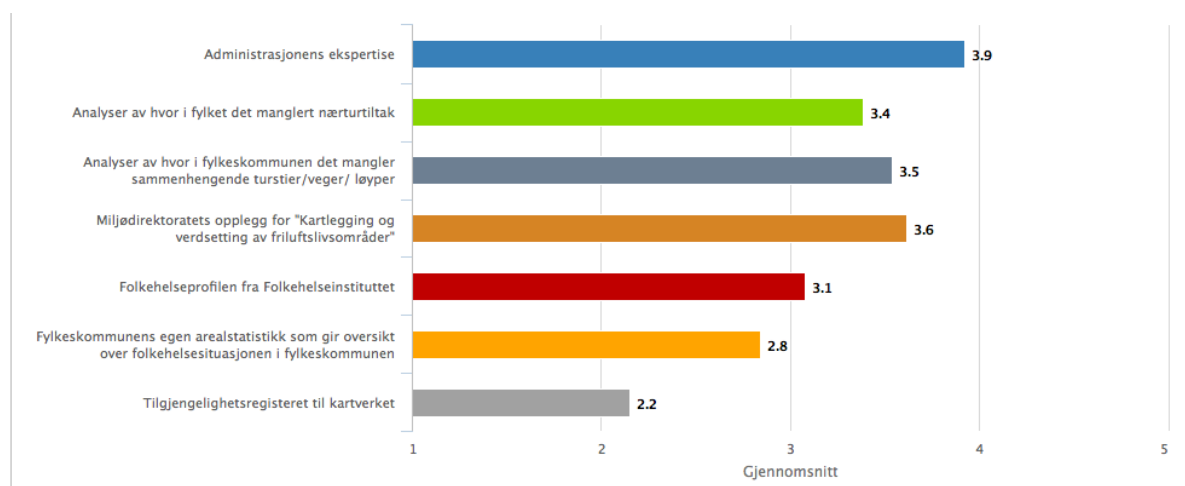
Figur 11: Viser hvilke fylkeskommunale planer/ strategier som omhandler nærtur.

De fleste fylkesplansjefene svarer at nærturarbeidet er forankret FIF- planen og i regional plan/ strategi for folkehelse. Det er få fylkeskommuner som har forankret nærturarbeidet i den regionale strategien, i den regionale planen og i regional plan for kultur. I spørreundersøkelsen ble kategorien regional plan/ strategi for samferdsel/ transport/ areal e.l. omtalt som regional plan/ strategi for samferdsel. Respondentene ble bedt om å spesifisere annen plan/strategi som omhandlet nærtur dersom det var aktuelt. Her svarte tre fylkeskommuner regional plan for areal og transport. Disse tre ble derfor samlet i kategorien som omtales over. Én fylkeskommune svarte at de hadde regional plan for friluftsliv og naturforvaltning, og denne er sortert under kategorien regional plan/ strategi for fysisk aktivitet, idrett og/ eller friluftsliv e.l.

Fylkesordførerne ble spurt om hvor enige de er vedrørende hvorvidt fylkespolitikernes prioriterer nærtur i den fylkeskommunale planstrategien og i fylkeskommunenes planer

forøvrig (1= svært uenig, 5= svært enig). Her er fylkesordførerne i stor grad enige i at dette gjøres i begge kategorier, med en gjennomsnittligverdi på 4,2 for at fylkespolitikerne prioriterer nærtur i den fylkeskommunale planstrategien og en gjennomsnittligverdi på 4,3 for at fylkespolitikerne prioriterer nærtur i fylkeskommunens planer.

Retter vi blikket mot ulike typer kunnskapsgrunnlag fylkeskommunene benytter seg av i arbeidet med fylkeskommunale planer for å avdekke behovet for nærturtiltak i fylket (1= i svært liten grad, 5= i svært stor grad), ser det ut til at behovsvurderingene i stor grad baserer seg på administrasjonens ekspertise (se figur 12). Dernest bruker de Miljødirektoratets opplegg for kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder og analyser av hvor i fylkeskommunen det mangler sammenhengende turstier/ veier/ løyper og nærturtiltak. De bruker mer enn i noe grad folkehelseprofilen fra folkehelseinstituttet og fylkeskommunens egen arealstatistikk. De bruker i liten grad tilgjengelighetsregisteret til kartverket.

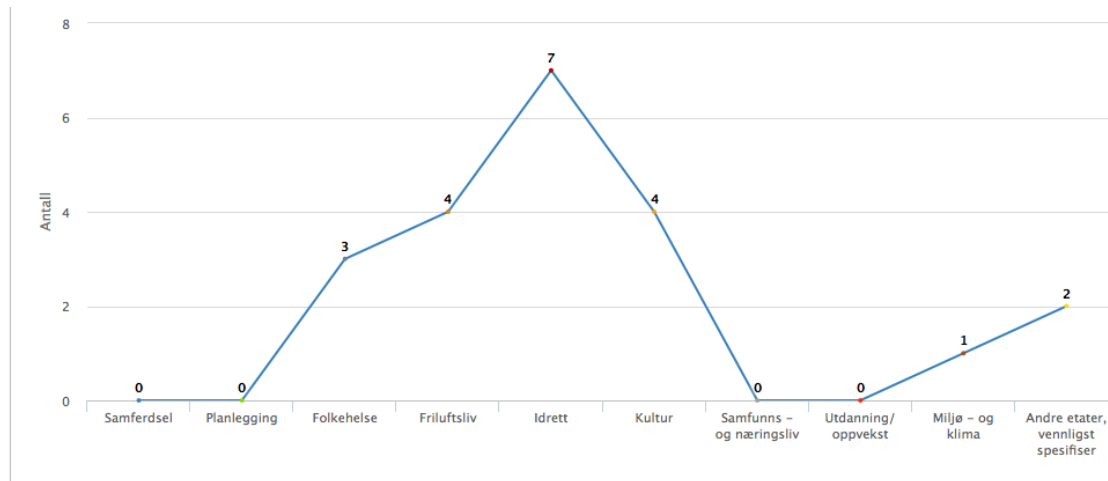

Figur 12: Viser ulike typer kunnskapsgrunnlag fylkeskommunene benytter seg av i arbeidet med fylkeskommunale planer for å avdekke behovet for nærturtiltak i fylket.

6.2.1. FIF – planen som planvirkemiddel

Allerede under utarbeidelsen av spørreundersøkelsen ble FIF- planen identifisert som en viktig plan for nærtur. Dette bekrefter fylkesplansjefene at den er (se resultat over). De ansvarlige for spillemiddelordningen fikk derfor tilsendt spørsmål relatert til innholdet i denne planen, og det er disse resultatene som nå skal presenteres.

De spillemiddelansvarlige ble først spurt om hvilken etat de arbeidet under (se figur 13), hvorpå de aller fleste opplyser om at de er lokalisert under etat for idrett, etat for kultur og etat for friluftsliv. Under svaralternativet andre etater svarer to respondenter at de er lokalisert under henholdsvis etat for næring og kultur, og etat for kultur, frivillighet og folkehelse. Dette illustrerer at også andre respondenter muligens kan være lokalisert i etater som er sammenslått.

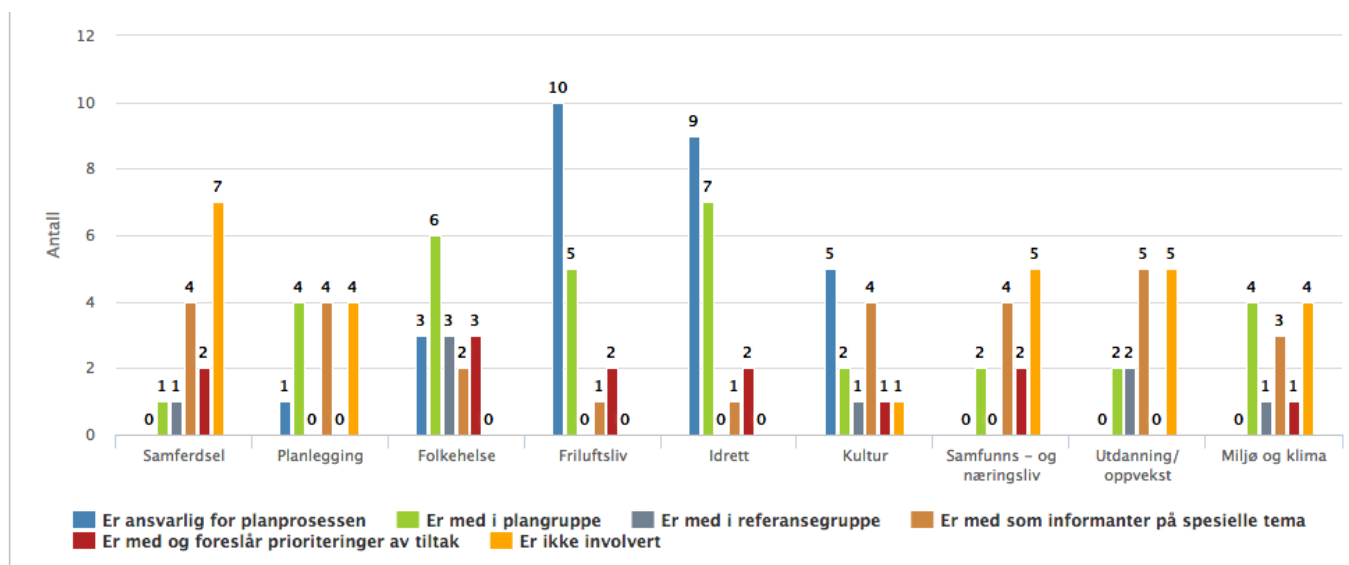

Figur 13: Viser hvilken etat de spillemiddelansvarlige er lokalisert under.

På spørsmål om tilrettelegging for å gå på tur i nærområdet er et uttalt mål i FIF- planen, svarer alle unntatt én av de spillemiddelansvarlige ja på dette. Av disse svarer halvparten at FIF – planen legger føringer for hvordan kommunene bør arbeide med nærtur og nærturtiltak gjennom å komme med anbefalinger som konkretiserer hva kommunene bør prioritere. $\frac{1}{3}$ svarer at dette gjøres gjennom konkrete målformuleringer, og omlag $\frac{1}{4}$ svarer at de følger opp målformuleringene ved hjelp av styringsindikatorer. De spillemiddelansvarlige ble videre spurt om FIF – planen oppfordrer kommunene om å prioritere anlegg for friluftsliv som er med på å fremme nærtur, hvorav bare fire respondenter svarer at planen ikke gjør det. De spillemiddelansvarlige ble også spurt om i hvilken grad de var enige i at FIF – planen gir grunnlag for oversikt over behovet for nærturtiltak i fylket (1= i svært liten grad, 5= i svært stor grad). Her var den gjennomsnittlige verdien 2,8.

I spørreundersøkelsen fikk de spillemiddelansvarlige også spørsmål om på hvilken måte de ulike fylkeskommunale etatene i fylkeskommunen er involvert i arbeidet med FIF – planen. I

figur 14 ser vi at etat for friluftsliv og etat for idrett, etterfulgt av etat for kultur og etat for folkehelse er tyngst inne i form av ansvar for planprosessen. I omlag halvparten av fylkeskommunene er etat for folkehelse og etat for idrett med i plangruppen, tett etterfulgt av etat for friluftsliv. Syv respondenter svarer at etat for samferdsel ikke er involvert i arbeidet med planen, og bare én respondent svarer at de er med i plangruppe eller referansegruppe. Etat for planlegging og etat for miljø og klima ser ut til å være tilnærmet likt involvert i arbeidet med planen, herunder er det få respondenter som opplyser om at de er involvert i plangruppe eller som informanter på spesielle tema. Samfunns – og næringsliv er i liten grad involvert i planarbeidet. Utdanning/ oppvekst blir involvert som informanter på spesielle tema i noen fylkeskommuner.

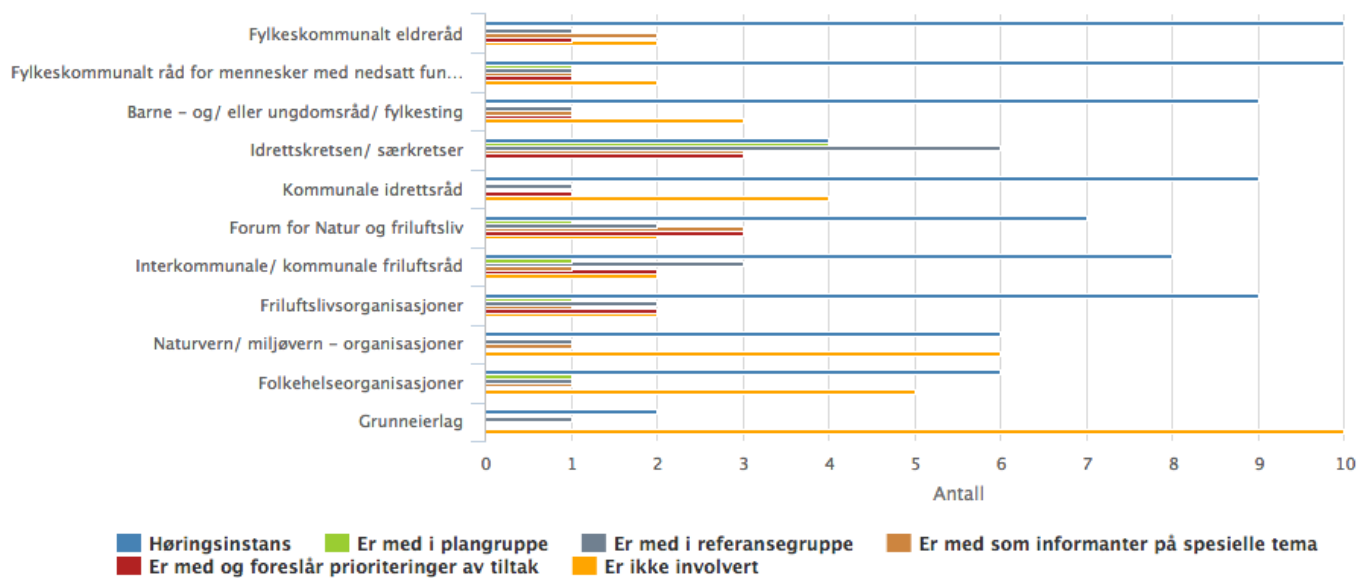

Figur 14: Viser på hvilken måte de ulike fylkeskommunale etatene er involvert i arbeidet med FIF – planen.

Ser vi på hvilken måte ulike råd/ organisasjoner er involvert i arbeidet med FIF- planen, er det et generelt funn at den vanligste måten å involvere disse på er gjennom at de er høringsinstans (figur 15). Fra toppen ser vi involvering fra fylkeskommunalt eldreråd, fylkeskommunalt råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne og barne – og/ eller ungdomsråd/ fylkesting. De fleste fylkeskommunene opplyser om at disse er involvert i form av at de er høringsinstans, men de er så og si aldri med i plangruppe eller referansegruppe. Videre ser vi at idrettskretsen/ særkretser er den organisasjonen som flest fylkeskommuner opplyser om at er involvert i referansegruppe eller plangruppe. Mange fylkeskommuner opplyser om at de kommunale idrettsrådene, forum for natur og friluftsliv, interkommunale/

kommunale friluftsråd og friluftslivsorganisasjonene er høringsinstanser.

Friluftslivsorganisasjonene involveres sjeldent i plangruppe og referansegruppe. Naturvern/ miljøvern organisasjoner og folkehelseorganisasjoner er høringsinstans hos omlag halvparten av fylkeskommunene, men er også de som hyppigst ikke involveres i arbeidet med planen. Sist, opplyser hele 10 fylkeskommuner om at grunneierlagene ikke er involvert i arbeidet med FIF- planen. Disse er aldri med i plangruppe, med som informanter på spesielle tema eller foreslår prioriteringer av tiltak.

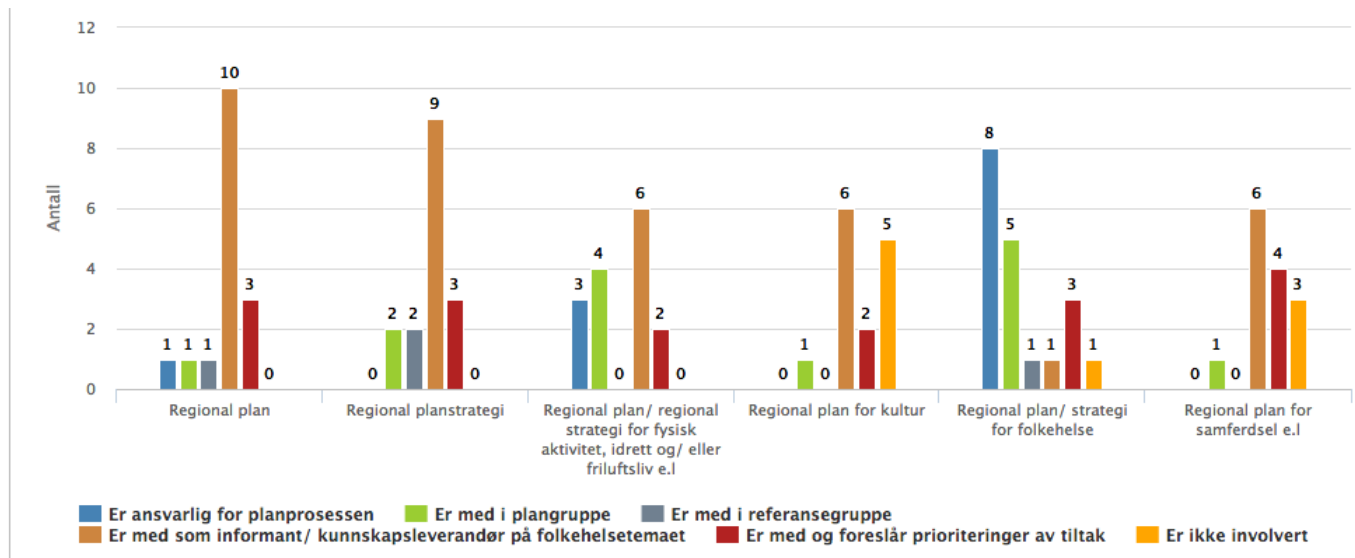

Figur 15: Viser på hvilken måte ulike råd/ organisasjoner er involvert i arbeidet med FIF – planen.

6.2.2. De folkehelseansvarliges bidrag i planarbeidet

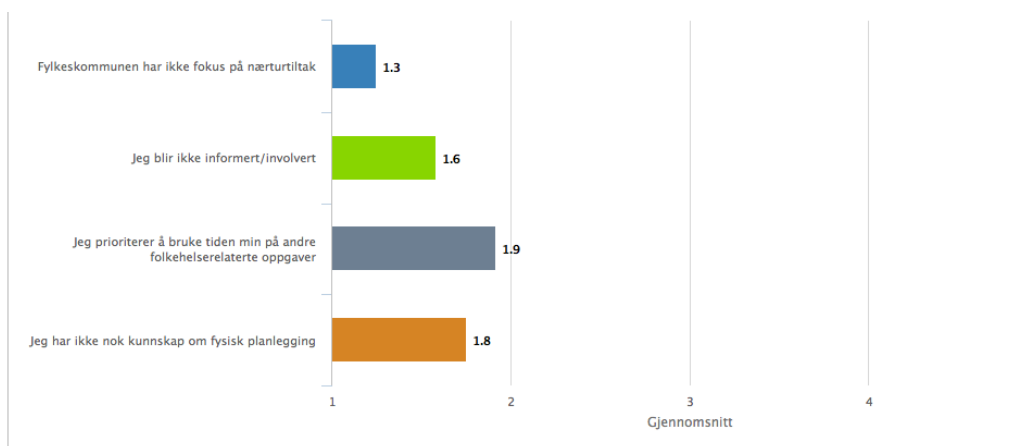
De folkehelseansvarlige ble spurt om på hvilken måte de involveres i arbeidet med fylkeskommunale planer/strategier som er med på å fremme nærturtiltak, hvorpå halvparten svarer at de er med som informanter/ kunnskapsleverandører på folkehelse temaet i FIF – planen, fire er med i plangruppen, tre er ansvarlig for planprosessen og to foreslår prioriteringer av tiltak (se figur 16). Nesten alle de folkehelseansvarlige oppgir at de har vært informanter/ kunnskapsleverandører på folkehelse temaet i regional plan og regional planstrategi, men de er nesten aldri med i plangruppe eller referansegruppe. De folkehelseansvarlige er tyngst inne med ansvar i planen/ strategien for folkehelse, samt at

halvparten av respondentene deltar som informanter/ kunnskapsleverandører på folkehelse temaet i den regionale planen for kultur og den regionale planen for samferdsel.

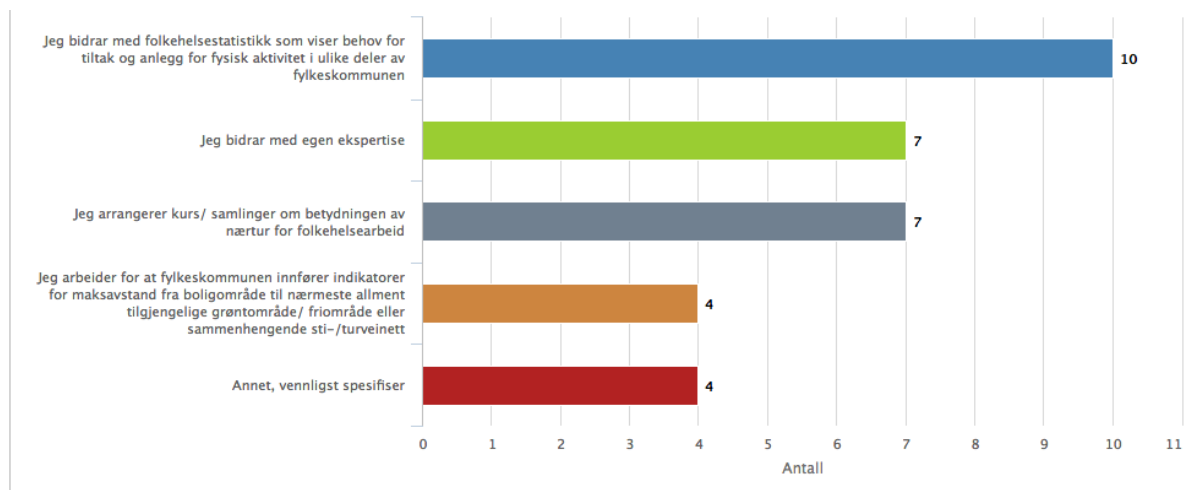
Figur 16: Viser på hvilken måte de folkehelseansvarlige involveres i arbeidet med fylkeskommunale planer/ strategier som kan være med på å fremme nærturtiltak.

De folkehelseansvarlige ble også bedt om å ta stilling til hvor enige de var i utsagn som kan forklare hvorfor de eventuelt ikke er involvert i fylkeskommunale planprosesser som kan bidra til å fremme nærturtiltak (markert på en skala fra 1-5, 1= svært uenig, 5= svært enig). Figur 17 illustrerer at de i liten grad er enige i at det skyldes av fylkeskommunen ikke har fokus på nærturtiltak, at de ikke blir informert/ involvert, prioriterer å bruke tiden på andre folkehelse relaterte oppgaver eller ikke har nok kunnskap om fysisk planlegging.

Figur 11: Viser hvor enige de folkehelseansvarlige var i utsagn som kan forklare hvorfor de eventuelt ikke er involvert i fylkeskommunale planprosesser som kan bidra til å fremme nærturtiltak.

Når det gjelder på hvilken måte de folkehelseansvarlige bringer inn kunnskap om folkehelse i fylkeskommunens arbeid med nærturtiltak (se figur 18), ser vi at mange bidrar med folkehelsestatistikk som viser behov for tiltak og anlegg for fysisk aktivitet, dernest ser vi at mange bidrar med egen ekspertise, og arrangerer kurs/samlinger om betydningen av nærtur for folkehelsearbeidet. Under svaralternativet annet opplyser fylkeskommunene om at de gir informasjon om økonomiske tilskuddsordninger, avholder fagsamlinger for å følge opp FIF – planen, bidrar med informasjon om Turskiltprosjektet og friluftslivskartlegging. Få opplyser om at de arbeider for at fylkeskommunen skal innføre indikatorer for maksavstand fra boligområde til nærmest allment tilgjengelige grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti/ turveinett.

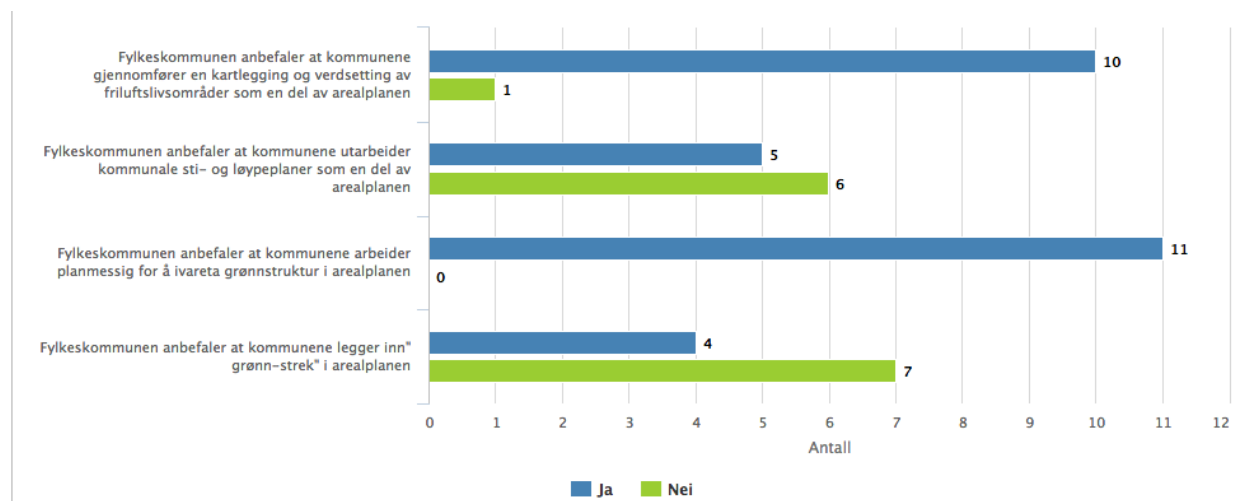

Figur 18: Viser på hvilken de folkehelseansvarlige bringer inn kunnskap om folkehelse i fylkeskommunens arbeid med nærturtiltak.

6.2.3. Kommunal arealplanlegging som planredskap

I fylkeskommunenes ansvar for friluftsliv ligger det at de skal motivere kommunene til å planlegge og ivareta områder for friluftsliv, grønnstruktur og markaområder (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016). Fylkesplansjefen fikk derfor spørsmål vedrørende ulike tiltak fylkeskommunen kan anbefale ovenfor kommunene slik at det tilrettelegges og planlegges for nærturtiltak i kommunal arealplanlegging (se figur 19). Alle fylkeskommunene som deltok i studien anbefaler at kommunene arbeider planmessig for å ivareta grønnstruktur i arealplanen. Nesten alle anbefaler at kommunene gjennomfører en kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder som en del av arealplanen. I underkant av halvparten anbefaler at kommunene utarbeider kommunale sti – og løypeplaner som en del

av arealplanen. Fire respondenter anbefaler at kommunen legger inne grønn – strek i arealplanen.

Figur 19: Viser ulike tiltak fylkeskommunen kan anbefale ovenfor kommunene slik at det tilrettelegges og planlegges for nærturtiltak i kommunal arealplanlegging.

6.2.4. Innsigelse som planvirkemiddel

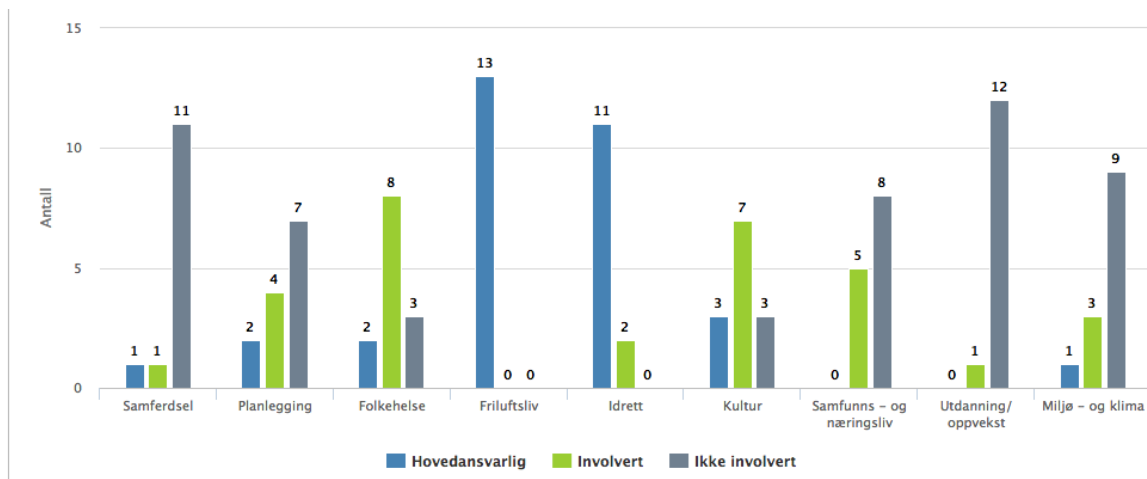
Innsigelse som planvirkemiddel er nedfelt i Plan – og bygningsloven (2008, § 5-4), og er et viktig virkemiddel for å ivareta statlige og regionale interesser i planleggingen (Miljøverndepartementet, 2009). Både fylkesplansjefen og fylkesmannen ble spurt om de hadde brukt innsigelse i kommunale plansaker av hensyn til nærtur i løpet av de siste fire årene. Omlag $\frac{1}{3}$ av fylkesplansjefene og ca. halvparten av fylkesmennene svarte ja på bruk av dette. Fylkesmannsembete kunne opplyse om en rekke årsaker til at det ble fremmet innsigelser, herunder at planer var i strid med nasjonale føringer, at hensynet til friluftsliv ikke var tilstrekkelig vurdert i planen, eller at hensynet til barn – og unges interesser og allmennhetens rett til ferdsel i forbindelse med vassdrag, kystzone og friluftslivsområder ikke var ivaretatt. Fylkesplansjefene opplyste også om allmennhetens rett til ferdsel som en innsigelsesårsak, i tillegg til bevaring av statlig sikret friluftslivsområde i forbindelse med boligbygging, hindre nedbygging av grønt- korridorer og 100 – meterskoger i tettstedsområder, og sikre at planlagt turvei ble ivaretatt i kommunal arealplan. På spørsmål om fylkesmannen har fremmet innsigelse i fylkeskommunale plansaker av hensyn til nærtur i løpet av de siste fire årene var det bare én fylkesmann som oppga at de hadde gjort dette. Respondenten opplyser om at: «de aller fleste innsigelsene på dette feltet er fremmet fordi

boligplaner m.m. er i strid med rikspolitiske retningslinjer for hensyn til barn og unge i planleggingen ved at lekeplasser og grøntstruktur inkludert turveger ikke er tilfredsstillende».

6.3. Økonomiske virkemidler: tilskuddsordninger for friluftsliv

Fylkeskommunen har forvaltningsansvar for en rekke tilskuddsordninger innen friluftsliv (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016a). Vi skal derfor se på hvilke som er sentrale i fylkeskommunenes arbeid med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet, og hvilke fylkeskommunale etater som er involvert i forvaltningen av disse.

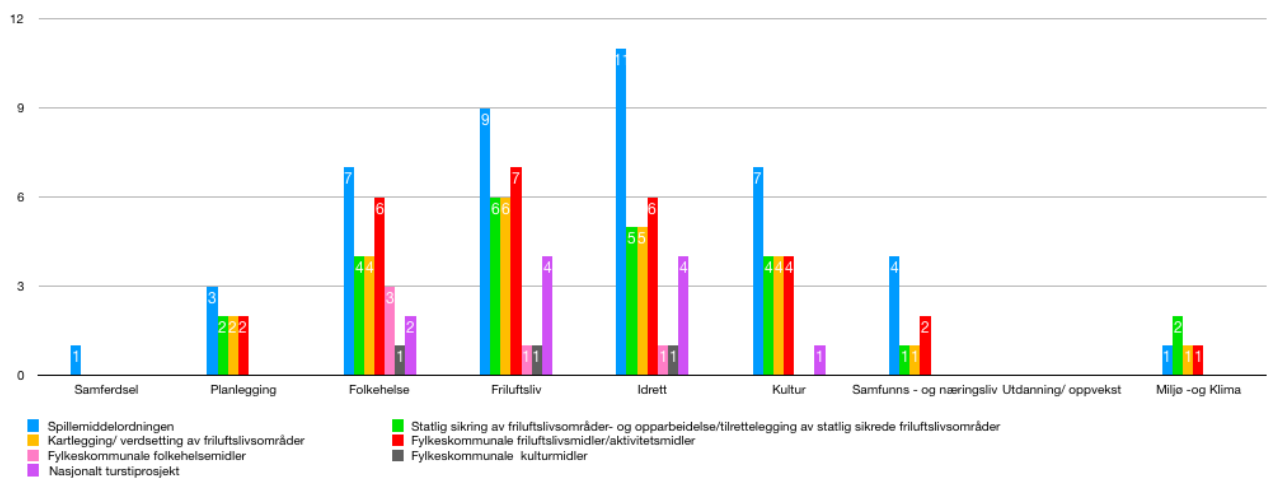
Under ser vi en oversikt over hvilke fylkeskommunale etater som er ansvarlige for fordelingen av tilskuddsordninger av betydning for nærtur/ nærturtiltak (se figur 20). Det vanligste er at etat for friluftsliv og etat for idrett er hovedansvarlige for fordelingen av disse tilskuddsordningene. Det er i tillegg mange av de spillemiddelansvarlige som opplyser om at etat for kultur og etat for folkehelse er involvert i fordelingen. I de fleste fylkeskommuner er ikke etat for samferdsel og etat for utdanning/ oppvekst involvert i fordelingen. Miljø – og klima, samfunns – og næringsliv er i liten grad involvert.

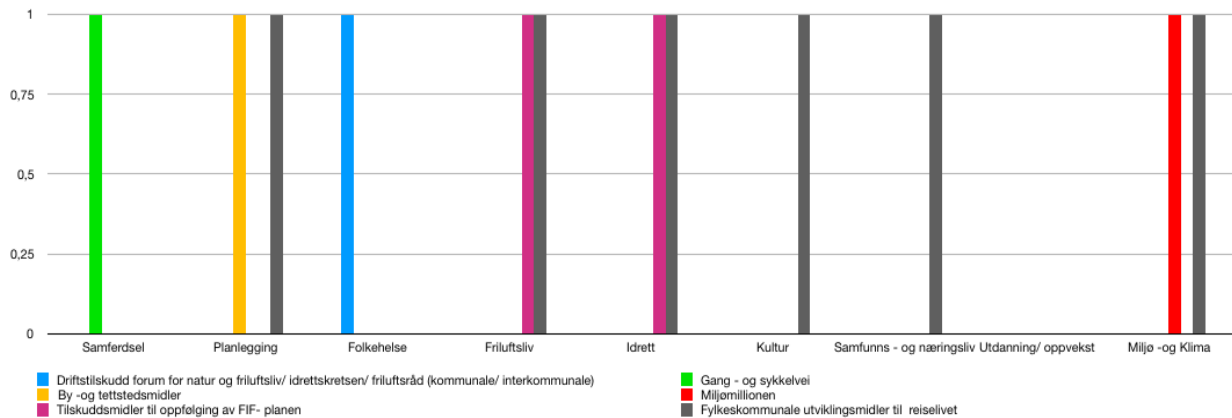
Figur 12: Viser en oversikt over hvilke fylkeskommunale etater som er ansvarlige for fordelingen av tilskuddsordninger av betydning for nærtur/ nærturtiltak.

På spørsmål om hvilke tilskuddsordninger de overnevnte etatene var hovedansvarlig/ involvert i fordelingen av (se figur 21 og 22), ser vi at mange fylkeskommuner opplyser om at etat for idrett, etat for friluftsliv, etat for kultur og etat for folkehelse var involvert i fordelingen av spillemidlene. Det er også denne tilskuddsordningen som hyppigst blir nevnt

blant respondentene. Etat for folkehelse, etat for idrett og etat for friluftsliv er også de som flest fylkeskommuner opplyser om at er involvert i fordelingen av fylkeskommunenes egne friluftslivs – og aktivitetsmidler. Denne tilskuddsordningen blir også hyppig nevnt blant fylkeskommunene. Sistnevnte etater, i tillegg til etat for kultur er også ofte involvert i fordelingen av de statlige midlene til sikring av friluftslivsområder og opparbeiding/ tilrettelegging av de statlige sikrede friluftslivsområdene, og kartlegging/ verdsetting av friluftslivsområder. Disse tilskuddsordningene blir nevnt av mange fylkeskommuner, men ikke like ofte som spillemiddelordningen og fylkeskommunenes egne friluftslivs – og aktivitetsmidler. Turskiltprosjektet nevnes ikke av så mange fylkeskommuner her, men ble gjennom uttalelser fra ulike respondenter identifisert som en viktig tilskuddsordning for etableringen av nærturtiltak i kommunene. Diagrammene viser forøvrig at hos noen fylkeskommuner er også andre etater involvert i fordelingen av overnevnte tilskuddsordninger. I forbindelse med dette spørsmålet må undertegnede gjøre oppmerksom på at fylkeskommunene selv ble bedt om å spesifisere hvordan de ulike etatene var involvert i fordelingen av tilskuddsordninger av betydning for nærtur/ nærturtiltak. I ettertid har undertegnede foretatt en grovkategorisering av svarene. Det kan derfor forekomme avvik fra hvordan dette foregår, særlig knyttet til hvorvidt alle de som ble identifisert som involverte bidrar på lik linje i fordelingen. Uansett illustrerer diagrammene at det er mange ulike tilskuddsordninger som er sentrale i fylkeskommunenes arbeid med nærtur, samt tendensen knyttet til hvilke etater som hyppigst er involvert i fordelingen av disse.

Figur 13: Viser hvilke tilskuddsordninger fylkeskommunene har spesifisert at de ulike fylkeskommunale etatene var hovedansvarlig/ involvert i fordelingen av. Her finner vi de tradisjonelle tilskuddsmidlene innenfor friluftsliv (nærtur/ nærturtiltak).

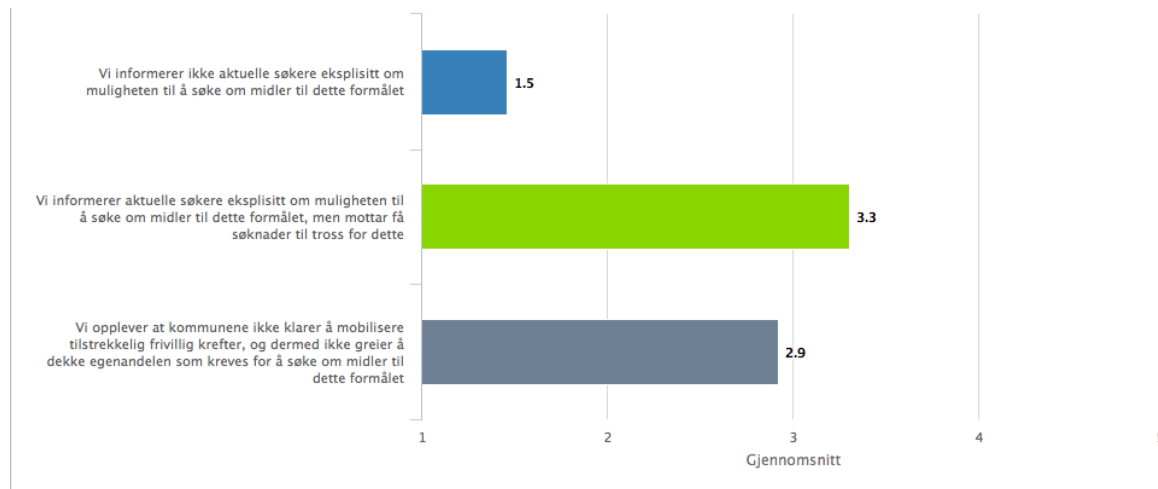

Figur 14: Viser hvilke tilskuddsordninger fylkeskommunene har spesifisert at de ulike etatene var hovedansvarlig/ involvert i fordelingen av. Her finner vi andre tilskuddsordninger som også kan være relevante for nærtur/ nærturiltak. Merk at skalaen kun går til 1, dvs. antallet fylkeskommunale etater som er involvert.

På spørsmål til de spillemiddelansvarlige om i hvilken grad tildeling til nærtur/ nærturiltak er et område som prioriteres blant tilskuddsordningene som fylkeskommunen forvalter (1= i svært liten grad, 5= i svært stor grad), var den gjennomsnittlige verdien 4,0. På spørsmål om hvorvidt fylkesordførerne er enig i at fylkespolitikerne prioriterer fylkeskommunale tilskuddsmidler til nærturiltak (1= svært uenig, 5= svært enig), er de svært enige i dette gjøres med en gjennomsnittligverdi på 4,7. Omlag halvparten av de spillemiddelansvarlige svarer ja på at fylkeskommunen har øremerket en bestemt andel (%) av spillemidlene til nærmiljøanlegg. Av disse syv svarer fire at de har satt av en andel på mer enn 10 %, to svarer at de har satt av en andel på 15 %, og én respondent svarer at de ikke har tallfestet en andel.

På spørsmål om hvorvidt FIF – planen oppfordrer kommunene om å øke antallet spillemiddelsøknader som kan være med på å fremme nærtur/ nærturiltak, er det bare fem spillemiddelansvarlige som svarer at planen ikke gjør det. De ble i den sammenheng også spurt om mulige årsaker til at fylkeskommunen ikke mottar spillemiddelsøknader som kan være med på å fremme nærturiltak/ nærtur i kommunene, hvorpå de skulle markere (1= svært uenig, 5= svært enig) hvor enige de var i påstandene under (figur 23). Her ser vi at fylkeskommunene i gjennomsnitt er enige (3,3) om at aktuelle søkere informeres eksplisitt om muligheten til å søke midler til dette formålet, men at de mottar få søknader til tross for dette. De er også noenlunde enige (2,9) i at de opplever at kommunene ikke klarer å mobilisere tilstrekkelig krefter, og dermed ikke greier å dekke egenandelen som kreves for å søke om midler til dette formålet. De er i svært liten grad enige (med en

gjennomsnittligverdi på 1,5) at de ikke informerer aktuelle søkere eksplisitt om muligheten til å søke midler til dette formålet

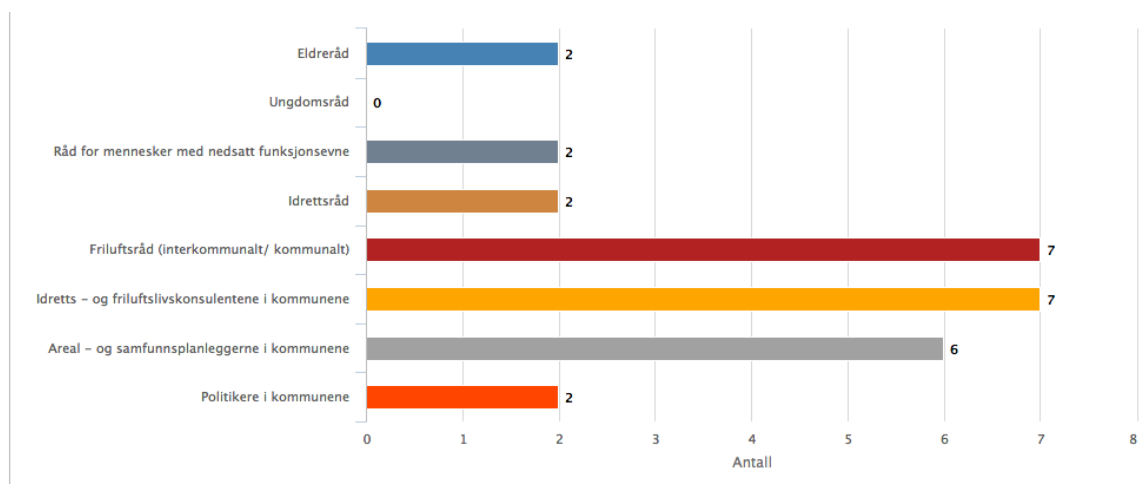

Figur 15: Viser hvor enige de spillemiddelansvarlige er vedrørende mulige årsaker til at fylkeskommunen ikke mottar spillemiddelsøknader som kan være med på å fremme nærturtiltak/ nærtur i kommunene.

6.4. Pedagogiske virkemidler: kunnskapsoverføring og informasjonsarbeid

Fylkeskommunene skal etter Plan – og bygningsloven (2008, § 3-2) bidra med rådgivning i kommunal planlegging, i tillegg til at de har ansvar for å bistå med informasjon om friluftsliv og tilskuddsordninger til friluftslivsformål (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016a). I kapittelet skal vi se på hvilke pedagogiske virkemidler som er sentrale i fylkeskommunenes arbeid med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet, samt hvordan fylkeskommunen praktisk bistår med veiledning og informasjon om overnevnte temaer.

Hele ni spillemiddelansvarlige opplyser om at fylkeskommunen arrangerer konferanser/ fagseminarer ovenfor kommunene med fokus på behovet for nærturtiltak. Av de ni respondentene som oppga at de arrangerer slike konferanser/ fagseminarer illustrer figur 24 hvilke kommunale aktører som inviteres til disse konferansene/ fagseminarene. Fra venstre ser vi at eldreråd, ungdomsråd, råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne og idrettsråd, nesten ikke er representert. Interkommunale/kommunale friluftsråd, idretts – og friluftslivskonsulentene og areal – og samfunnsplanleggerne i kommunene er de som hyppigst inviteres til slike konferanser/ fagseminarer. Politikere i kommunene inviteres nesten aldri.

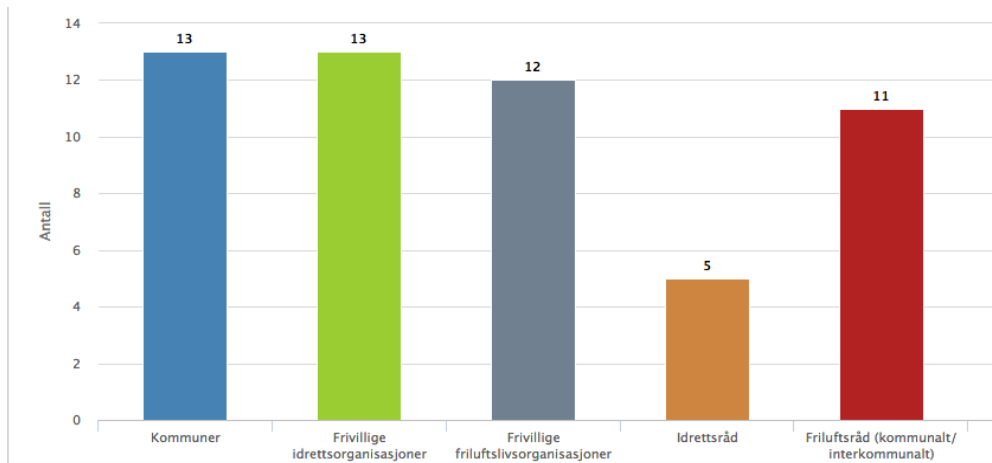

Figur 16: Viser hvilke kommunale aktører som inviteres til konferanser/ fagseminar med fokus på behovet for nærturtiltak.

På spørsmål til fylkesplansjefene om i hvilken grad fylkeskommunens opplysningsarbeid om nærturtiltak påvirker prioriteringene av slike tiltak i kommunene (1= i svært liten grad, 5= i svært stor grad), svarer de med en gjennomsnittlig verdi på 3,3.

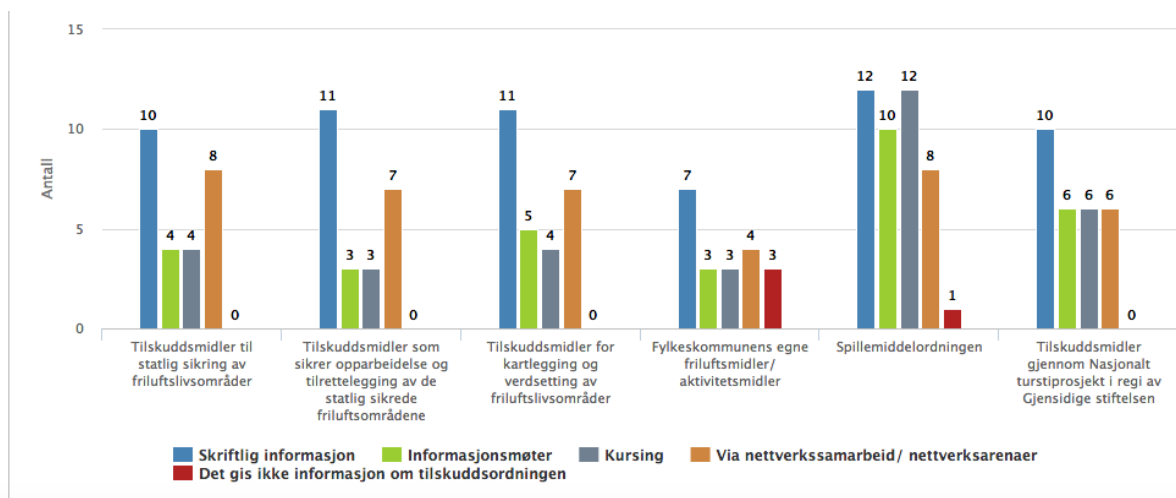
Rådgivning i kommunal planlegging ser ut til å være et sentralt pedagogisk virkemiddel som anvendes overfor kommunene. 11 spillemiddelansvarlige opplyser om at fylkeskommunen bidrar med rådgivning i kommunal planlegging av betydning for nærturtiltak. Likeledes ble de spurt om i hvilken grad (1= i svært liten grad, 5= i svært stor grad) fylkeskommunen bidrar med høringsuttalelser/ planuttalelser til kommunale planer for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv e.l., hvor den gjennomsnittlige verdien var 4,3. I tillegg svarte ti respondenter at nærtur var et tema som inngikk i fylkeskommunens høringsuttalelser/ planuttalelser.

Vi spurte også de spillemiddelansvarlige om hvem, og på hvilken måte de informerer om ulike tilskuddsordninger av betydning for nærtur/ nærturtiltak. I figur 25 ser vi ulike instanser som informeres om fylkeskommunens tilskuddsordninger knyttet til nærtur/ nærturtiltak. Alle informerer kommunene og de frivillige idrettsorganisasjonene. Nesten alle informerer frivillige friluftslivsorganisasjoner og friluftsrådene (kommunale/interkommunale). Bare fem respondenter har opplyst om at de informerer idrettsrådene.

Figur 17: Viser ulike instanser som informeres om fylkeskommunens tilskuddsordninger knyttet til nærtur/ nærturtiltak.

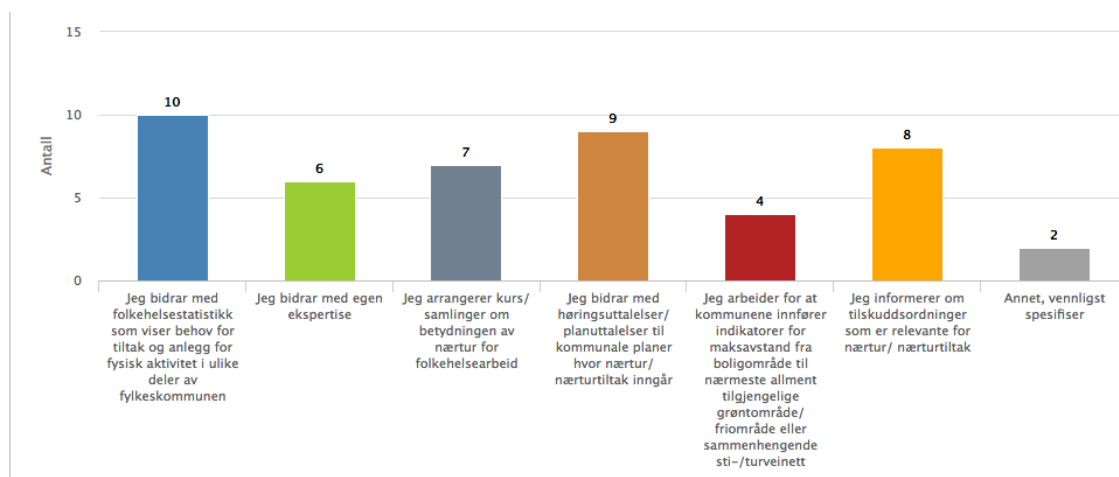
Ser vi på hvordan fylkeskommunen gir informasjon til aktuelle søkere om tilskuddsordninger knyttet til nærturtiltak/ nærtur der fylkeskommunen har forvaltningsansvar, er det vanligste at denne informasjonen gis skriftlig innenfor alle tilskuddsordningene (se figur 26). Kursing/ informasjonsmøter ser i tillegg ut til å være en av de mest fremtredende måtene å gi informasjon om spillemiddelordningen. Under spillemiddelordningen opplyser åtte respondenter om at de anvender nettverksamarbeid/ nettverksarenaer i dette arbeidet. Avhengig av type tilskuddsordning ser vi at nettverkssamarbeid/ nettverksarenaer er en informasjonskanal som anvendes hos en del av fylkeskommunene. Kursing ser ikke ut til å være særlig hyppig brukt innenfor de øvrige tilskuddsordningene bortsett fra spillemiddelordningen.

Figur 18: Viser hvordan fylkeskommunen gir informasjon til aktuelle søkere om tilskuddsordninger knyttet til nærturtiltak/ nærtur der fylkeskommunen har forvaltningsansvar.

De spillemiddelansvarlige ble i tillegg spurt om i hvilken grad de var enige i (1= svært uenig, i 5= svært enig) at fylkeskommunene bidrar til at kommunene gjennomfører vurderinger av behovet for nærturtiltak i kommunene. Her var den gjennomsnittlige verdien 3,8. De ble også spurt i hvilken grad behovsvurderingene som gjøres i kommunene gir grunnlag for oversikt over behovet for nærturtiltak. Her var den gjennomsnittlige verdien 3,3.

De folkehelseansvarlige ble spurt om hvordan de var involvert i informasjonsarbeidet overfor kommunene om tiltak som kan fremme tilrettelegging for å gå på tur i nærområdet, se figur 27. Som vi ser bidrar de på mangfoldige arenaer i informasjonsarbeidet. Hyppigst bidrar med folkehelsestatistikk som viser behov for tiltak og anlegg for fysisk aktivitet og anlegg, høringsuttalelser/ planuttalelser til kommunale planer hvor nærtur/nærturtiltak inngår og informasjon om tilskuddsordninger relevante for nærtur og nærturtiltak. Syv respondenter arrangerer kurs/ samlinger om betydningen av nærtur i folkehelsearbeidet og seks respondenter bidrar med egen ekspertise. Bare fire respondenter opplyser om at de arbeider for at kommunene innfører indikatorer for maksavstand fra boligområde til allment tilgjengelig grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti/ turveinett. Under svaralternativet annet vennligst spesifiser, ble partnerskap for friluftsråd og turistforeninger nevnt som en potensiell informasjonskanal ovenfor kommunene, samt fagsamlinger i oppfølging av FIF -planen.

Figur 19: Viser hvordan de folkehelseansvarlige var involvert i informasjonsarbeidet overfor kommunene om tiltak som kan fremme tilrettelegging for å gå på tur i nærområdet.

7.0. Diskusjon av resultater

I dette kapittelet vil sentrale funn fra spørreundersøkelsen diskuteres i lys av hovedproblemstillingen:

Hvordan arbeider fylkeskommunene med planlegging og tilrettelegging for friluftsliv i nærmiljøet, og hvilke forbedringer kan gjøres i dette arbeidet?

Utgangspunktet for diskusjonen er det teoretiske rammeverket som det ble redegjort for i kapittel 4.0, forskning og egne tolkninger.

Innledningsvis skal vi diskutere hvordan fylkeskommunene arbeider med nasjonale anbefalinger om avstand. Videre skal vi diskutere hvordan fylkeskommunene arbeider med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet gjennom virkemidler etter plan – og bygningsloven (2008) sentrale økonomiske - og pedagogiske virkemidler. Eventuelle forbedringer som kan gjøres i dette arbeidet vil også diskuteres. Avslutningsvis vil de viktigste funnene fra undersøkelsen oppsummeres.

7.1. Anbefalinger om avstand til friluftslivsområder

I forskning trekkes avstand til grønt- og rekreasjonsområder fram som viktige faktorer for å få flere fysisk aktive (Toftager et al., 2011, Coombes et al., 2010 & Hartig et al., 2014). Sett i et folkehelseperspektiv vil det være fordelaktig å legge til rette for fysisk aktivitet og turgåing fordi aktivitetsformen har flere helsefremmende og forebyggende aspekter ved seg (Rybråthen et al., 2017, Murtagh et al., 2010 & WHO, 2017). Regjeringen ønsker at det skal tilrettelegges og planlegges for at alle skal kunne utøve friluftsliv i nærmiljøet, herunder er det en ambisjon om at nærmeste allment tilgjengelige grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti -/ turveinett ikke bør være mer enn 500 meter unna den enkelte bolig (Klima – og miljøverndepartementet, 2016 & Miljøverndepartementet 2013). Tilsammen opplyser fem fylkeskommuner om at de har slike føringer i fylkeskommunen eller i FIF – planen. I tillegg opplyser få folkehelseansvarlige om at de arbeider for å innføre indikatorer for maksavstand til slike områder i fylkeskommunenes arbeid med nærturtiltak, samtidig

som at det er få folkehelseansvarlige som arbeider for dette i informasjonsarbeidet overfor kommunene. I tillegg er fylkesordføreren verken enig eller uenig i at fylkespolitikerne prioriterer å arbeide for å innføre indikatorer for en slik maksavstand. Det kan dermed virke som det er få fylkeskommuner som eksplisitt har føringer på dette området, samtidig som få fylkespolitikere og folkehelseansvarlige arbeider med føringen. I Dahlgren & Whiteheads (1991) modell ser vi hvordan prioriteringer på nasjonalt og regionalt nivå potensielt kan påvirke det lokale folkehelsearbeidet. Anbefalingen om avstand er riktignok ikke juridisk bindende, og kan dermed ikke pålegges i verken fylkeskommunenes eller kommunenes arbeid. Allikevel er det et interessant funn sett i lys av hvor eksplisitt denne anbefalingen er fra regjeringens side, samt hvor viktig vi vet at avstand er for deltakelse i friluftsliv. Det kan virke som denne føringen ikke utnyttes til det fulle sett i et folkehelseperspektiv og at det er rom for forbedringer i dette arbeidet.

7.2. Bruk av virkemidler etter plan – og bygningsloven

Vi skal nå se på hvordan fylkeskommunene arbeider med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet gjennom planvirkemidler og planredskaper. Først skal vi se på om planstrategien (Plan – og bygningsloven, 2008, § 7-1 & 7-2) brukes for å fremme nærtur, deretter skal vi se på utvalgte regionale planer (Plan – og bygningsloven, 2008, § 8-1, 8-2 & 8-3). Her vil hovedfokuset være på FIF – planen og hvem som involveres i arbeidet med denne. Vi skal også se på hvilke anbefalinger fylkeskommunene gjør i kommunal arealplanlegging (Plan – og bygningsloven, 2008, § 11-5), og om fylkeskommunene og fylkesmannsembete fremmer innsigelser (Plan – og bygningsloven, 2008, § 5-4) av hensyn til nærtur i kommunale - og fylkeskommunale plansaker.

7.2.1. Regional planstrategi

Blant respondentene i undersøkelsen er det enighet om at fylkeskommunen har et uttalt mål om å prioritere nærturtiltak. Til tross for dette er det bare tre av fylkesplansjefene som opplyser om at planstrategien omhandler nærtur. Plan – og bygningsloven (2008, § 7-2) peker på den regionale planstrategien som viktig for det videre planarbeidet som gjøres i fylkeskommunen og i kommunene. I fylkeskommunenes rolle som samfunnsutvikler ligger det et ansvar for å sørge for at det foreligger et samarbeid om felles mål og retning for

regionen (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016a). Den regionale planstrategien er her et viktig dokument hvor aktørene, inklusiv kommunene, blir enig om dette (Higdem, 2014). Sett i et folkehelseperspektiv er også planstrategien viktig fordi den skal inneholde en oversikt over påvirkningsfaktorer knyttet til befolkningens helsetilstand (Folkehelseloven, 2011, § 5, § 6 & 21). Miljøverndepartementet (2013) peker på at friluftsliv som positiv påvirkningsfaktor på helsetilstanden, bør fremkomme som en del av planstrategien. Anlegg og områder for fysisk aktivitet kan påvirke faktorer ved helsetilstanden (Helse – og omsorgsdepartementet, 2011), og dermed er tilgangen på turstier et eksempel på en faktor som kan inngå i oversikten (Helsedirektoratet, 2013). Det kan imidlertid se ut som de ulike fylkeskommunene i liten grad har regionale strategier som omhandler nærtur, noe som potensielt kan si noe om hvordan de prioriterer dette temaet i det videre planarbeidet. Dette kan potensielt også påvirke kommunenes prioritering av temaet i deres planarbeid fordi den regionale planstrategien skal sette premissene for utviklingen av regionen (Plan – og bygningsloven, 2008, § 7-1). Det kan dermed se ut som det er behov for et tydeligere fokus på nærtur i regionale planstrategier.

7.2.2. Regional folkehelseplan som planvirkemiddel

Regionale planer skal være retningsgivende for kommunal planlegging (Higdem, 2014). Det er derfor av betydning hva slike planer inneholder. Miljøverndepartementet (2013) anbefaler at tilrettelegging for friluftsliv bør inngå i regionale og kommunale folkehelseplaner. I spørreundersøkelsen har åtte fylkesplansjefer svart at folkehelseplanene omhandler nærtur. Dette tolkes som viktig for å synliggjøre nærtur som en del av folkehelsearbeidet. I studien til Helgesen et al. (2014) fant man at folkehelse i stor grad blir integrert i fylkeskommunale planer, noe som stemmer godt overens med funnene fra spørreundersøkelsen. Her ser vi hvordan de folkehelseansvarlige bidrar som kunnskapsleverandører på folkehelse temaet innenfor en rekke ulike regionale planer og i den regionale planstrategien. Det faktum at de folkehelseansvarlige involveres i dette arbeidet, samtidig som nærtur er forankret i den fylkeskommunale folkehelseplanen, kan være fordelaktig for nærtur og nærturtiltak. Uttalelser fra de folkehelseansvarlige i spørreundersøkelsen illustrerer at prinsippet om «*helse i alt vi gjør*» (Helse – og omsorgsdepartementet, 2011) er gjeldende for arbeidet i flere fylkeskommuner. En

respondent peker på at det er politisk vedtatt at folkehelse skal inngå i alle fylkeskommunale planer og temaer som vedtas, mens en annen opplyser om at alle etater tar sitt folkehelseansvar alvorlig. Det ser dermed ut til at fylkeskommunene allerede gjør en god jobb på dette området.

7.2.3. FIF – planen som planvirkemiddel

Spørreundersøkelsen avdekker at mange fylkeskommuner har forankret nærturarbeidet i FIF – planen. Nesten alle de spillemiddelansvarlige opplyser om at tilrettelegging for å gå på tur i nærområdet er et uttalt mål i planen. Herunder svarer de fleste at FIF – planen legger føringer for hvordan kommunene bør arbeide med nærtur og nærturtiltak gjennom anbefalinger som konkretiserer hva kommunene bør prioritere. I tillegg opplyser ni spillemiddelansvarlige om at FIF – planen oppfordrer kommunene om å prioritere anlegg for friluftsliv som er med på å fremme nærtur. Til tross for at planstrategien ikke ser ut til å være en plan som omhandler nærtur, inneholder FIF – planene ofte mål om tilrettelegging for turgåing i nærmiljøet, samt oppfordringer til kommunene om å prioritere anlegg som er med på å fremme dette. Det faktum at det foreligger et tydelig fokus på dette tolkes som positivt for tilretteleggingen og planleggingen for friluftsliv i nærmiljøet, men som rapporten til Thorèn et al. (2016) avdekket er ikke bare de fylkeskommunale prioriteringene i planarbeidet som er av betydning for om kommunene etablerer nærturtiltak. Dette skal vi se nærmere på i kapittelet om økonomiske virkemidler og pedagogiske virkemidler. Videre skal vi se på hvem som involveres i utarbeidelsen av FIF – planen.

7.2.3.1. *Tverrfaglig samarbeid om FIF – planen*

Medvirkning og samarbeid i planleggingen trekkes fram som viktig, og skal bidra til å fremme effektive planprosesser, skape bedre kunnskapsgrunnlag og legitimere demokratiet (Aarsæther et al., 2014). Samarbeid og koordinering av tiltak er også viktig i helsefremmende arbeid, og for å oppnå et felles helsepolitisk mål (WHO,1986). I spørreundersøkelsen ser vi at mange fylkeskommunale etater er involvert i arbeidet med FIF – planen. Halvorsen et al. (2016) peker på at det er viktig at mål og tiltak samordnes i regionale planer slik at det blir lettere å følge disse opp. Sett i lys av dette, er det positivt at mange etater er involvert i arbeidet med FIF – planen. Det er etat for friluftsliv som er den etaten som flest fylkeskommuner opplyser om at er ansvarlig for planprosessen i arbeidet med FIF - planen.

Deretter følger etat for idrett, etat for kultur og etat for folkehelse. Etat for friluftsliv og etat for idrett er også de etatene som fylkeskommunene rapporterer om at er hyppigst med i plangruppen. Det ser dermed ut til at fagfolk med ekspertiseområder innenfor friluftsliv er godt representert i planarbeidet, noe som kan påvirke prioriteringen av nærtur i planen. Ser vi på hvilke etater som er involvert i arbeidet med FIF – planen sammenlignet med hvilke planer som fylkesplansjefen opplyser om at omhandler nærtur, er det overraskende at etat for samferdsel er den etaten som flest fylkeskommuner opplyser om at ikke er involvert i arbeidet med FIF – planen. Halvparten av fylkesplansjefene opplyser nemlig om at planer/strategier for samferdsel/ transport/ areal e.l. omhandler nærtur. Helse – og omsorgsdepartementet (2015) peker på at turgåing er et område som det bør tilrettelegges for i transportplanleggingen (Helse – og omsorgsdepartementet, 2015). Trafikk og tilgang på gangveier kan også påvirke hvor fysisk aktive vi er (Ding et al., 2011). I tillegg opplyser SSB (2017a) om at tilgangen på nærturterreng har gått ned med 4% siden sist måling, hvorpå biltrafikk blir trukket fram som en mulig årsak. På bakgrunn av overnevnte opplysninger er det derfor naturlig å tenke at denne etaten kan bidra med kunnskap av betydning for planlegging og tilrettelegging for nærturtiltak, samt at de kan inneha informasjon om tilskuddsordninger av betydning for nærtur. I den sammenheng er det viktig å peke at også andre fylkeskommunale etater kan ha vært ansvarlig for utarbeidelsen av samferdselsplanene, eksempelvis etat for miljø – og klima og etat for planlegging. Heller ikke disse etatene ser ut til å være særlig delaktige i FIF - planen. Det kan derfor se ut som det foreligger et forbedringspotensial hos fylkeskommunene når det gjelder involvering fra disse etatene, og da særlig etat for samferdsel.

7.2.3.2. Medvirkning i FIF- planen

Medvirkning er en grunnpillar i folkehelsearbeidet og viktig for at folk kan leve helsefremmende liv (Helse – og omsorgsdepartementet, 2011). Miljøverndepartementet (2013) peker i den sammenheng på at det er betydningsfullt at barn- og unge får mulighet til å medvirke i planprosesser av betydning for deres nærmiljø fordi faktorer her kan påvirke aktivitetsnivået. Rybråten et al. (2017) presiserer at det er viktig å være klar over at folk har ulike preferanser og behov når det gjelder turgåing. I friluftslivspolitikken løftes det også fram at friluftslivsområder skal gjøres tilgjengelige for de med funksjonsnedsettelse og spesielle behov (Miljøverndepartementet, 2013). Vistad et al. (2015) har på bakgrunn av

Crawford et al. (1991) og Walker og Virden (2005) utviklet et rammeverk som illustrerer barrierer for turgåing og hvilke faktorer som er med på å stimulere til slik aktivitet. Å innhente opplysninger om dette fra overnevnte grupper kan derfor være av betydning for deres deltakelse i friluftslivsaktivitetene. Medvirkning i planarbeidet kan her være en kanal for å få tilgang til slike opplysninger. Vi skal derfor ta en nærmere titt på hvordan ulike brukergrupper av nærturtiltakene involveres i arbeidet med FIF – planen.

I plan – og bygningsloven (2008, § 5-1) heter det at «kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging». Endringslova til kommuneloven m.m (2017, § 10 – b) peker på at «... rådgivende organer for kommunen eller fylkeskommunen og har rett til å uttale seg i saker som gjelder henholdsvis eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom». I spørreundersøkelsen spurte vi hvordan ulike råd og organisasjoner involveres i arbeidet med FIF – planen. Her er det et generelt funn at de ulike rådene/ organisasjonene stort sett bare involveres i form av at de er høringsinstans. Dette blir av Stokke et al. (2006) trukket fram som en passiv måte å medvirke på. I tillegg står man i fare for at det er de mest ressurssterke som benytter seg av denne medvirkningsmetoden. Falleth og Hanssen (2014) peker dessuten på at innflytelse i planprosesser vil være langt større dersom man inviteres inn på de øverste nivåene i medvirkningsstigen, eksempelvis gjennom at man er med i en arbeidsgruppe. I spørreundersøkelsen er det få organisasjoner og råd som har dette privilegiet. Planleggere argumenterer for at medvirkning kan skape engasjement, noe som kan føre til at det igangsettes prosesser lokalt (Pløger, 2014). Det kan tolkes som at planens gjennomføringskraft kan styrkes gjennom medvirkningen. De som deltar i medvirkningsprosesser er imidlertid ikke alltid enige at de blir hørt (Pløger, 2014). Falleth og Hanssen (2014) peker på at det kan være problematisk at medvirkningskravet i plan – og bygningsloven er lite spesifisert, noe som åpner opp for at kommuner og fylkeskommuner selv kan tolke seg fram til hva som ligger i kravet. Som regel fører det til at de kun oppfyller kravet om høring og kunngjøring, slik undersøkelsen også viser. I spørreundersøkelsen ser vi at eldrerådene, råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne og barne – og/ eller ungdomsråd/ fylkestingene, er involvert som nettopp høringsinstans. Ser vi dette i sammenheng med at fylkeskommunene i liten grad opplyser om at de benytter seg av tilgjengelighetsregisteret til kartverket i fylkeskommunale planer for å avdekke behovet for

nærturtiltak i fylket, kan det vitne om at det foreligger et forbedringspotensial både i form av involvering av disse gruppene i FIF – planen og i form av å bruke en type kunnskapsgrunnlag som kan illustrere deres behov. I tilgjengelighetsregisteret til kartverket foreligger det nemlig en oversikt over hvilke friluftsområder som er tilgjengelig for mennesker med funksjonsnedsettelse. Dette kan være et nyttig verktøy å benytte seg av i planleggingen (Kartverket, 2018a). Uttalelser fra respondentene illustrerer imidlertid at universell utforming ikke er et forsømt område i fylkeskommunal planlegging for friluftsliv:

«Det er et stort fokus på stier, spesielt langs sjøen. Også tiltak som hjelper personer med funksjonshemming». Fylkesordfører.

«Alle våre kommuner har sentrumsnære turveier med universell utforming». Fylkesplansjef.

Thorèn et al. (2016) fant at det var en utfordring å få de uorganiserte aktørene til å uttale seg i kommunale planprosesser. Dette kom til uttrykk ved at idrettsrådene var mer involvert i utarbeidelsen av kommunale planer for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv enn det friluftslivsinteressene var. De peker på at en mulig årsak kan være at friluftslivsinteressene ikke er formelt organisert. I dag er det fortsatt slik at mange kommuner ikke er representert i et friluftsråd (Kulturdepartementet, 2015), noe som kan føre til at friluftslivets stemme ikke like tydelig kommer til uttrykk (Thorèn et al., 2016). Miljøverndepartementet (2013) understreker at alle kommuner bør være representert i et friluftsråd da de er viktige samarbeidsorgan for kommuner og friluftslivsorganisasjoner. Samarbeid om friluftsliv er et av fylkeskommunenes ansvarsområder (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016a). Ifølge spørreundersøkelsen er det mange fylkeskommuner som oppfordrer kommunene om å etablere slike råd, noe som tolkes som positivt sett i lys av deres rolle. Mange kommunale idrettsråd og interkommunale/ kommunale friluftsråd involveres dessuten hyppig i form av at de er høringsinstans, men i likhet med studien til Thorèn et al. (2016) ser vi at idrettskretsen (inkludert særkretsene) involveres på et høyere nivå i medvirkningen enn det friluftslivsorganisasjonene blir. Forum for natur og friluftsliv som er et viktig samarbeidsorgan for de frivillige friluftslivsorganisasjonene (Miljøverndepartementet, 2013), er oppført som høringsinstans hos syv fylkeskommuner. Stokke et al. (2006) fant at friluftslivsorganisasjoner og interkommunale friluftsråd er de mest sentrale aktørene i arbeidet med å sikre de urbane friluftslivsområdene.

Friluftslivsorganisasjonene og friluftsrådene har dessuten en viktig rolle i arbeidet med få flere aktive innen friluftsliv. Overnevnte aktører bør derfor involveres på et høyere nivå enn å bare være høringsinstans slik at deres krefter kan mobiliseres i planarbeidet.

Videre skal vi se hvordan eierne av områdene som nærturtiltakene etableres på er involvert i arbeidet med FIF – planen. En gruppe som det rapporteres om at i liten grad er involvert i arbeidet, er grunneierlagene. Dette er dårlig nytt sett i lys av studien til Stokke et al. (2009), hvor nettopp samarbeid med grunneiere ble trukket fram som viktig for ivaretagelse av friluftslivsområdene i kystsonen. Andre rapporter har også avdekket at eiendomsavklaring i forbindelse med etablering av stier og løyper ble oppfattet som en hindring i kommunal planlegging (Thorèn, 1999). Thorèn et al. (2016) fant at kommuner fortsatt opplever dette som en hindring i etableringen av slike anlegg. Miljøverndepartementet (2013) skriver at det er viktig å ha grunneiers tillatelse for å kunne tilrettelegge for friluftsliv. De er også tydelige på at grunneiernes medvirkning må sikres i kommunal – og regional planlegging. Resultatene fra spørreundersøkelsen illustrerer at det foreligger et forbedringspotensial. I den sammenheng skal det også sies at avklaringen av dette, også er viktig på det kommunale nivået. Et annet viktig argument for bred medvirkning i planprosesser er at konflikter og innsigelser kan reduseres og at man dermed også effektiviserer planprosessene (Kommunal - og moderniseringsdepartementet, 2015).

Samstyring kan være fordelaktig når aktører besitter ulike typer ressurser som samlet sett kan gi et bedre resultat, enn dersom de anvender disse hver for seg. Ressursene kan komme til uttrykk ved eksempelvis lokalkunnskap, fagkompetanse og kapital (Røiseland & Vabo, 2012). Planlegging og tilrettelegging for friluftsliv i nærmiljøet kan derfor være et aktuelt område hvor man kan dra fordeler av et slikt samarbeid. Samstyring forutsetter dog at det tilrettelegges for diskusjon rundt de beslutningene og målene som settes for arbeidet (Røiseland & Vabo, 2012). I den sammenheng kan man stille seg spørsmål ved hvorvidt dette lar seg gjøre når de ulike rådene/ organisasjonene stort sett bare inviteres i form av at de er høringsinstanser. På den andre siden peker Higdem (2014) på at samstyring i planleggingen kan være utfordrende fordi aktørene er autonome enheter som ikke kan pålegges å gjennomføre de vedtakene som bestemmes. Partnerskap er en form for samstyring (Røiseland & Vabo, 2008) hvor målet nettopp er å skape et mer forpliktende samarbeid om

regionale oppgaver. Her kan det være aktuelt å inngå avtaler og kontrakter for å følge opp samarbeidet (Higdem, 2014). I forbindelse med regionale planer kan det også opprettes et regionalt planforum for å kartlegge og samordne de ulike interessene som berøres i planleggingen (Plan – og bygningsloven, 2008, § 5-3 & Miljøverndepartementet, 2009). Planforumene åpner opp for at aktørene kan diskutere vanskelige temaer tidlig i planprosess og underveis i utarbeidelsen (Miljøverndepartementet, 2009). Her kan også råd og organisasjoner delta (Plan – og bygningsloven, 2008, § 5-3). Det skal sies at vi i spørreundersøkelsen verken har spurt om det foreligger partnerskap for friluftsliv, eller om det er opprettet planforum i forbindelse med FIF – planen, men som diskusjonen peker på kan slike fora være fordelaktige i arbeidet med planen.

7.2.4. Kommunal arealplanlegging som planredskap

Thorèn et al. (2016) fant at arealplanlegging og grønnstrukturanalyser ble identifisert som viktig for nærturarbeidet i kommunene. Grønnstrukturanalyser har som formål å peke på hvordan områder for grønnstruktur blir ivaretatt, hvilke behov og muligheter som foreligger. I byer og tettsteder er et av de viktigste argumentene for å utarbeide grønnstrukturanalyser nettopp å sikre at det er sammenheng mellom transportnettene som turstier, turveier og skiløyper representerer (Miljødirektoratet, 2014). Alle fylkesplansjefene som deltok i spørreundersøkelsen har svart at det gis anbefalinger ovenfor kommunene om å arbeide planmessig med grønnstruktur i arealplanen. I tillegg opplyser nesten alle fylkeskommunene at de anbefaler at kommunene gjennomfører en kartlegging og verdsetting av friluftslivsområdene som en del av arealplanen. Dette er gledelige nyheter i lys av Stokkes et al. (2006) studie hvor man fant at arealplanlegging, og særlig kartlegging og verdsetting av grønnstruktur var viktig for ivaretagelse av de urbane friluftslivsområdene. Det generelle arbeidet med kartleggingen og verdsetting av friluftslivsområder er dessuten viktig for å hindre nedbygging av grønnstruktur (Klima- og miljødepartementet, 2016). Kommunene er i sitt folkehelsearbeid pliktet til å fastsette mål og strategier for de folkehelseutfordringene som avdekkes i oversiktsarbeidet. Igangsetting av tiltak for å imøtekomme utfordringene (Folkehelseloven, 2011, § 5, § 6 & § 7) kan gjøres gjennom planlegging for grønnstruktur, og tilrettelegging for turgåing (Miljødirektoratet, 2014). Flere fylkesplansjefer peker på ulike

faktorer som har vært med å skape bevissthet rundt dette i kommunene. En respondent uttalte:

«Vi har tett oppfølging for å ivareta friluftsinnteresser og nærturområder (grønnstruktur) i behandling av kommunenes plansaker (både reguleringsplan og kommuneplan) ... nettverksarbeid og fokus på kompetanseheving i kommunene gjør at vi bidrar til konstruktivt arbeid innenfor dette området. Nærturtiltak er et tema som får mer og mer oppmerksomhet og dermed blir mer ivaretatt i planarbeid». Fylkesplansjef.

En annen respondent peker på at:

«Systematisk arbeid med kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder og nå oppstart av arbeid med planer for friluftslivets ferdselsårer i kommunene vil på sikt gi enda mer fokus på dette tema». Fylkesplansjef.

På spørsmål til fylkesplansjefen om fylkeskommunen anbefaler at det utarbeides kommunale sti – og løypeplaner som en del av arealplanen, svarer bare fem respondenter at de gjør dette. Klima – og miljødepartementet (2016) er tydelige på at det foreligger et forbedringspotensial i sti-vei- og løypenettverket. En respondent uttrykket i den sammenheng:

«Tiltak for å fremme nærturstier krever detaljplan. I noen kommuner kan det være vanskelig å få forståelse for at det er behov for plan for gjennomføring av slike tiltak». Fylkesmann.

Selv om vi i spørreundersøkelsen ser at ikke alle fylkeskommuner anbefaler denne type plan, er de øvrige anbefalingene sannsynligvis med på å fremme sikring av områder hvor nærturtiltakene etableres. Det er også et viktig poeng at planstrategien som verktøy skal bidra til en vurdering av hvilke planer det er behov for (Higdem, 2014) og at planleggingen som foretas heller ikke skal være for omfattende (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2015). At tiltakene prioriteres i både samfunnsdelen og arealdelen i kommuneplanen vil også være av betydning. Aarsæther et al. (2014) peker på at både samfunnsplanlegging og arealplanlegging er med på å påvirke det fysiske miljøet vi

omgis av. Ouff et al. (2010) fant at nettopp samfunnsplanen og arealplanen var de viktigste planforankringene i folkehelsearbeidet, og at forankring her sannsynligvis var med på å øke realiseringen av tiltak. I studien så man at grønt- og friluftslivsområder var det temaet som ble omtalt i flest kommunale planer, og som var best forankret i delplaner og økonomiplaner. Dette kan vitne om at kommunene allerede arbeider konstruktivt med dette temaet i sitt planarbeid.

7.2.5. Innsigelse som planvirkemiddel

Innsigelser blir trukket fram som et viktig virkemiddel for å ivareta statlige og regionale interesser i planleggingen (Miljøverndepartementet, 2009), men skal kun brukes når det er nødvendig (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2015). Innsigelser er dermed et virkemiddel som kan sikre at det tilrettelegges og planlegges for friluftsliv. I spørreundersøkelsen ser vi at både fylkesplansjefene og fylkesmennene har fremmet innsigelser i kommunale plansaker av hensyn til nærtur i løpet av de siste fire årene. Skår, Stokke & Vindenes (2008) fant at fylkesmannen i liten grad brukte innsigelse for å sikre allmennhetens friluftslivsinteresser. Halvorsen et al. (2016) peker på at fylkeskommunene må tørre å bruke innsigelsesvirkemiddelet når det er manglende samsvar mellom fylkeskommunal – og kommunale prioriteringer. I denne spørreundersøkelsen ser vi at flere fylkesmenn og fylkesplansjefer peker på nettopp allmennhetens rett til ferdsel, som en innsigelsesårsak i kommunale plansaker. Dette er i tråd med deres ansvar i henhold til Friluftslvsloven (1957, § 1). En *fylkesplansjef* opplyser dessuten om at det «*de siste årene har vært færre innsigelser som har gått til departementet – sakene har blitt stoppet i politiske fora*». Dette kan vitne om at meklingen fører fram, og at innsigelsene skaper rom for diskusjon rundt viktige prinsipper for å ivareta og opparbeide friluftslivsområder. I spørreundersøkelsen er det imidlertid langt mindre vanlig at fylkesmannen fremmer innsigelse i fylkeskommunale plansaker av hensyn til nærtur enn i kommunale plansaker. Hvorfor det er så få fylkesmenn som fremmer dette i disse plansakene kan ikke undersøkelsen svare på, men det ville vært interessant å undersøke nærmere.

7.3. Økonomiske virkemidler: tilskuddsordninger for friluftsliv

Vi skal nå se på hvordan fylkeskommunene arbeider med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet gjennom sentrale økonomiske virkemidler for friluftsliv.

Både innenfor tilskuddsordningen kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder og statlig sikring/tilrettelegging av friluftslivsområder, skal friluftslivsområder og ferdselsårer i nærheten av der folk bor prioriteres (Miljøverndepartementet, 2013). Det samme gjelder for spillemiddelordningen (Klima – og miljødepartementet, 2016). På spørsmål til de spillemiddelansvarlige om i hvilken grad tildeling til nærtur/ nærturtiltak er et område som prioriteres blant tilskuddsordningene som fylkeskommunen forvalter, svarer de i stor grad at dette gjøres. Det ser dermed ut som fylkeskommunene arbeider i tråd med anbefalingene, noe som tolkes som positivt for etableringen av nærturtiltak og som et ledd i å få flere fysisk aktive. Det er dog bare halvparten av de spillemiddelansvarlige som svarer ja på at fylkeskommunen har øremerket en bestemt andel (%) av spillemidlene til nærmiljøanlegg. Her er friluftslivsanlegg en underkategori. Thorèn et al. (2016) studie illustrerer at fylkeskommunene har ulike meninger om dette. Én fylkeskommune opplyser om at de bruker de nasjonale føringene som argumentasjon for å kunne prioritere friluftsliv i tildelingen av spillemidler. En annen fylkeskommune peker på at behovsvurderingene som gjøres på kommunalt nivå bør danne utgangspunktet for fordelingen, men at en øremerket pott til nærmiljøanlegg kan påvirke kommunene til å søke midler til slike anlegg. I spørreundersøkelsen ser vi at i de fylkeskommunene hvor det er avsatt en slik andel, er denne over 10 % i alle fylkeskommunene. Dette kan virke positivt inn på etableringen av nærturtiltak, men forutsetter at kommunene søker om disse midlene (Thorèn et al., 2016). Når det kommer til behovsvurderingene som gjøres i kommunene, er de spillemiddelansvarlige verken enige eller uenige i at disse gir grunnlag for oversikt over behovet for nærturtiltak. Det er fortsatt er krav om at anlegget det søkes om spillemidler til, skal være vedtatt i en kommunal plan slik at det gjennomføres en helhetlig vurdering av det lokale behovet (Klima – og Miljødepartementet, 2016 & Kulturdepartementet, 2012). Det innebærer at det skal fremkomme en oversikt over hvilke aktiviteter befolkningen utøver, hvilke anlegg de bruker og ønsker å etablere. Behovsvurderingene kan dermed danne et utgangspunkt for prioriteringene som gjøres i kommunene. I dag foreligger det bedre

oversikt over idrettsanleggene i kommunene enn friluftslivsanleggene, noe som kan være en utfordring i arbeidet med behovsvurderingene (Kulturdepartementet, 2015). Til tross for at plankravet har ført til en mer behovsstyrt anleggsutbygging (Magnusson et al., 2002) og spillemidlene er viktig for kommunenes anleggsutbygging (Limbodal, 2012), fant Breivik og Rafoss (2017) at det foreligger en skjevfordeling mellom de anleggene man prioriteres i tildelingen og de anleggene folk faktisk bruker. Fylkeskommunen har et ansvar gjennom fordelingen av spillemidlene, men det er også en forutsetning slik Thorèn et al. (2016) peker på at kommunene gjennomfører medvirkningsprosesser hvor friluftslivsinteressene får mulighet til å uttale seg. Det er også viktig at behovsvurderingene bygger på systematisk innhentet informasjon. Som vi skal se senere kan fylkeskommunene påvirke behovsvurderingene gjennom rådgivning i kommunal planlegging.

Ifølge Thorèn et al. (2016) var det flere av informantene i fylkeskommunen som opplyste om at de mottok få spillemiddelsøknader knyttet til etableringen av nærturtiltak. Dårlig kommuneøkonomi og dermed manglende evne til å dekke egenandelen, ble identifisert som en årsak. Vanskeligheter knyttet til å mobilisere tilstrekkelig frivillige krefter, noe som nærturtiltakene ofte krever, var en annen årsak. I denne spørreundersøkelsen ble de spillemiddelansvarlige spurt om mulige årsaker til at fylkeskommunen ikke mottar spillemiddelsøknader som kan være med på å fremme nærturtiltak/ nærtur i kommunene. Her er de spillemiddelansvarlige enige i at aktuelle søkere informeres eksplisitt om muligheten til å søke midler til dette formålet, men at de mottar få søknader til tross for dette. De er også enige i at de opplever at kommunene ikke klarer å mobilisere tilstrekkelig krefter, og dermed ikke greier å dekke egenandelen som kreves for å søke om midler til dette formålet. Det kan med andre ord være andre faktorer enn ordningen som er problematisk for kommunene (Thorèn et al., 2016). Spørreundersøkelsen avdekker at det er flere fylkeskommuner som opplever dette problemet, noe som kan være med på å understøtte Thorèn et al. (2016) funn om at spillemidlene er en uutnyttet ressurs for etableringen av nærturtiltak i kommunene. Her fant man at kommunene bruker andre finansieringsmetoder for å opparbeide slike anlegg, eksempelvis tilskudd fra fylkeskommunen eller andre stiftelser. I spørreundersøkelsen er det imidlertid mange av de spillemiddelansvarlige som opplyser om at FIF -planen oppfordrer kommunene om å øke antall spillemiddelsøknader som kan være med på å fremme nærtur og nærturtiltak, noe som

tolkes som positivt sett i lys av at slike planer skal være retningsgivende for kommunens planlegging (Plan – og bygningsloven, 2008, § 8-2). FIF- planen kan dermed fungere som et økonomisk virkemiddel i form av å komme med oppfordringer og prioriteringer.

Ifølge Thorèn et al. (2016) opplevde fylkeskommuner det som utfordrende at tilskuddsordningene innenfor friluftsliv var plassert hos ulike etater innad i fylkeskommunen. Resultatene fra spørreundersøkelsen illustrerer at mange ulike etater er involvert i fordelingen av tilskuddsmidler av betydning for nærtur/ nærturtiltak. Det er flest fylkeskommuner som rapporterer om at etat for friluftsliv og etat for idrett er de som er hovedansvarlige for forvaltningen av tilskuddsmidler av betydning for nærtur/ nærturtiltak. Etat for idrett, etat for friluftsliv, etat for kultur og etat for folkehelse er de etatene som ser ut til å være involvert i fordelingen av flest tilskuddsordninger, herunder er det mange fylkeskommuner som rapporterer om at disse er involvert i fordelingen av spillemidlene, fylkeskommunenes egne friluftslivsmidler/aktivitetsmidler, statlig sikring av friluftslivsområder og opparbeidelse av disse og tilskuddsmidler til kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder. Det rapporteres om at flere av de samme etatene er involvert i fordelingen av tilskuddsordningene, noe som kan dette tyde på at det foreligger en form for samordning rundt fordelingen. På den andre siden kan det potensielt by på utfordringer at mange etater er involvert i fordelingen, slik Thorèn et al. (2016) studie avdekket. For å løse denne samordningsutfordringen opplyste enkelte fylkeskommuner om at de hadde opprettet samarbeidsforum hvor de ulike etatene og seksjonene kunne møtes for å gi felles vurderinger av søknadene, eller rett og slett sørge for at søknadene kom fram til rett etat. Det er ingen av respondentene i denne undersøkelsen som har valgt å spesifisere utfordringer knyttet til samordningen om tilskuddsordningene ytterligere i spørreundersøkelsen. Hvorvidt det betyr at de ikke opplever utfordringer knyttet til dette vet vi ikke. Etableringen av slike samarbeidsfora innad i fylkeskommunene kan uansett være et nyttig forslag.

Når det gjelder hvilke tilskuddsmidler fylkeskommunene selv opplever som sentrale for tilrettelegging og planlegging for friluftsliv kunne spørreundersøkelsen spurt fylkeskommunene mer eksplisitt om dette. Allikevel ser vi at mange nevner spillemidlene innenfor tilskuddsordninger av betydning for nærtur/nærturtiltak som de ulike etatene har

vært med i fordelingen av. Mange nevner også fylkeskommunenes egne friluftslivsmidler, statlig sikringsmidler og tilskuddsmidler til kartlegging og verdsetting. Turskiltprosjektet har av andre respondenter blitt trukket fram som en viktig for nærturarbeidet i kommunene.

7.4. Pedagogiske virkemidler: kunnskapsoverføring og informasjonsarbeid

Vi skal nå se på hvordan fylkeskommune arbeider med planlegging og tilrettelegging for friluftsliv gjennom sentrale pedagogiske virkemidler.

Thorèn et al. (2016) fant at til tross for at det forelå fylkeskommunale føringer for nærturtiltak, var det variasjoner knyttet til hvordan dette kom til uttrykk i kommunene. I studien trekkes dialog og informasjonsarbeid mellom det fylkeskommunale og det kommunene nivået fram som viktig for prioriteringen av nærturarbeidet i kommunene.

I spørreundersøkelsen kan vi se at det i stor grad arrangeres konferanser/ fagseminarer for kommunene der fokuset er behovet for nærturtiltak. Det kan dermed se ut til å være et sentralt virkemiddel i deres arbeid for nærtur. Til tross for dette, er ikke fylkesplansjefene overbevist om at fylkeskommunens opplysningsarbeid om nærturtiltak påvirker prioriteringene av slike tiltak i kommunene. Dette kan tyde på at det er rom for forbedringer også i informasjonsarbeidet.

På spørsmål om hvilke kommunale aktører som inviteres til fagkonferanser/ fagseminarer hvor fokuset er behovet for nærturtiltak, er det vanligste at interkommunale/kommunale friluftsråd, idretts – og friluftslivskonsulentene og areal – og samfunnsplanleggerne i kommune inviteres til slike konferanser/ fagseminarer. Politikerne i kommunene inviteres nesten aldri. Tatt i betraktning at det er kommunestyret som vedtar den kommunale planstrategien og de kommunale planene (Plan – og bygningsloven, 2008, § 10-1), i tillegg til at de utarbeider langsiktige og kortsiktige økonomiplaner (Plan – og bygningsloven, 2008, § 11-1), er det et overraskende at det er så mange fylkeskommuner som opplyser om at de ikke inviterer kommunepolitikerne til slike konferanser/ fagseminarer. Thorèn et al. (2016) foreslår at politikere på kommunalt nivå i større grad må få informasjon om betydningen av nærturtiltak. Økt bevissthet rundt de positive helseeffektene ved å utøve friluftsliv er også et viktig bidrag for å kunne nå de nasjonale målene i friluftslivspolitikken

(Miljøverndepartementet, 2013). Ouff et al. (2010) hevder at det også bør skapes økt bevissthet hos politikere om betydningen av forebyggende arbeid. Politikerne anerkjenner ofte at dette arbeidet er viktig, men utfordringen er å få dem til å prioritere det forebyggende arbeidet i en presset kommuneøkonomi. Dette da tiltakene kan føre til økte kostnader på kort sikt, noe som gjør det vanskelig å prioritere dem til tross for at de vil gi økonomisk gevinst i det lange løp. Det er derfor ekstra viktig at det arbeides aktivt overfor denne gruppen. I helsefremmende arbeid er det dessuten en forutsetning at beslutningstakere i alle sektorer og på alle nivåer bidrar til å løfte fram helseperspektivet i avgjørelser (WHO, 1986). Spørreundersøkelsen avdekker dermed at det foreligger et forbedringspotensial når det gjelder å involvere denne gruppen i arbeidet med nærtur.

7.4.1. Rådgivning i kommunal planlegging

Thorèn et al. (2016) fant at det foreligger store variasjoner knyttet til hvordan fylkeskommunene bidrar med veiledning i kommunal planlegging for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Noen fylkeskommuner deltar både på oppstartsmøtene til planene og avgir høringsuttalelser, mens andre bare avgir høringsuttalelser når de har kapasitet. I spørreundersøkelsen opplyser elleve spillemiddelansvarlige at de bidrar med rådgivning i kommunal planlegging av betydning for nærturtiltak. De bidrar også i stor grad med høringsuttalelser/ planuttalelser til kommunale planer for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv e.l. I tillegg svarer 10 respondenter at nærtur er et tema som inngår i fylkeskommunens høringsuttalelser/ planuttalelser. Det kan dermed se ut til at mange fylkeskommuner bistår med veiledning i kommunal planlegging jamfør kravet som stilles i plan – og bygningsloven (2008, § 3-2) og at det er et sentralt pedagogisk virkemiddel i deres arbeid med nærtur. Dette illustrere at de også har mulighet til å påvirke kommunenes prioriteringer i planlegging - og tilretteleggingsarbeidet for nærtur. I spørreundersøkelsen er de spillemiddelansvarlige også i stor grad enige i at fylkeskommunen bidrar til at kommunene gjennomfører vurderinger av behovet for nærturtiltak, men de er bare i noe grad enige at FIF – planen gir grunnlag for oversikt over behovet for nærturtiltak i fylket. Kulturdepartementet (2012) oppfordrer fylkeskommunene til å etablere planer for idrett og fysisk aktivitet for å kunne sikre helhetlig anleggsutbygging i fylket. I veilederen fra Kulturdepartementet (2015) står det ikke eksplisitt at de fylkeskommunale planene for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv bør

inneholde vurderinger av nærturtiltak, og det er derfor kanskje ikke så rart at respondentene i undersøkelsen svarer som de gjør. Her er fokuset på at man bør gjennomføre analyser av behovet for store anlegg som skal bygges eller rehabiliteres (Kulturdepartementet, 2015). Allikevel ser vi at fylkeskommunene benytter seg av ulike typer kunnskapsgrunnlag i fylkeskommunale planer for å avdekke behovet for nærturtiltak. Her benytter de seg i stor grad av administrasjonens ekspertise, kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder og analyser av hvor i fylket det mangler nærturtiltak og sammenhengende turveier – løyper og stier. I den sammenheng vil det nok være fordelaktig dersom fylkeskommunenes analyser tydeligere kommer til uttrykk i FIF -planene.

Skår et al. (2008) fant at engasjement fra fylkeskommunene i kommunale planprosesser var viktig for planlegging og forvaltning av friluftsliv i kommunene. I Thorèn et al. (2016) studie trekker en fylkeskommune fram at de har gode erfaringer med å gi rådgiving underveis i kommunale planprosesser da det førte til bedre dialog og dermed større påvirkning på kommunale prioriteringer (Thorèn et al., 2016). Hvordan fylkeskommunene involverer seg er med andre ord av betydning. Flere av informanter i Thorèns et al (2016) studie opplyser i tillegg om at de gjennom veiledning i det kommunale planarbeidet har mulighet til å påvirke prioriteringene av anlegg etter spillemiddelordningen. De pedagogiske virkemidlene som fylkeskommunen innehar er dermed viktige for planlegging og tilrettelegging for nærturtiltak. Det er imidlertid viktig at fylkeskommunene er lydhøre i forhold til hva slags type rådgiving kommunene har behov for, slik at de kan igangsette rådgiving der det er mest behov. Limbodal (2012) fant at små kommuner opplevde det som særlig utfordrende å utarbeide planer for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, da de kompetansemessig og administrativt hadde dårligere kapasitet sammenlignet med de store kommunene. Thorèn et al. (2016) fant at flere kommuner opplevde utfordringer knyttet til arealplanleggingen og bruk av kart. Arealplanlegging trekkes fram som viktigst for tilrettelegging for friluftsliv (Stokke et al., 2006), og kan derfor være et viktig punkt for rådgivningen som gis.

Det er ikke bare fylkeskommunen som bidrar med veiledning i kommunal planlegging av betydning for nærtur og nærturtiltak. I Kongelig resolusjon (1981) står det at fylkesmannsembete skal bistå med hjelp og veiledning slik at fylkeskommunen og kommuner kan løse sine samfunnsoppgaver, samt at de skal følge opp folkehelseloven i

fylkeskommuner og kommuner (2011, § 31). Spørreundersøkelsen avdekker at fylkesmannsembete også bidrar med veiledning i kommunalplanlegging, slik uttalelsene under illustrerer.

«Fylkesmannen har en viktig rolle i forhold til nærturtiltak gjennom sitt arbeid med oppfølging av kommuneplaner og reguleringsplaner. Etter 2012, da vi fikk Folkehelseloven, har kommunene blitt mye flinkere til å tilrettelegge for nærturtiltak. Likevel bruker Fylkesmannen innsigelse som virkemiddel for å hindre utbygging og privatisering av friluftsområder». Fylkesmann.

«Vi følger også tett opp kommunene i dette arbeidet og samarbeider/støtter naturforvaltere, kultursjefer, folkehelsekoordinatorer, kommuneplanleggere og miljøvernledere i vårt nettverk i deres arbeid med friluftsliv/folkehelse tiltak. Fylkesmannen har et sterkt fokus på folkehelse i planuttaler, og der er næraturer et viktig virkemiddel». Fylkesmann.

Gjennom uttalelser fra fylkesmennene kommer det også fram at fylkesmannen støtter og samarbeider med friluftslivorganisasjoner, friluftsråd, fylkeskommuner og kommuner. En respondent opplever imidlertid at ansvarsfordelingen mellom fylkeskommunen og fylkesmannen er noe uklar. Skår et al., (2008) fant tilsvarende knyttet til fylkeskommunenes og fylkesmannens rolle og ansvarsfordeling i forvaltningen av friluftslivsområdene. Denne studien ble publisert før fylkeskommunen fikk tildelt nye oppgaver innen friluftsliv, samt etter at Folkehelseloven ble gjeldende. Uttalelsen kan imidlertid vitne om at det fortsatt er behov for forbedringer og klargjøring av dette forholdet, noe som bør undersøkes ytterligere.

7.4.2. De folkehelseansvarliges bidrag i informasjonsarbeidet

Når det gjelder hvilken type kunnskap som de folkehelseansvarlige bringer inn i fylkeskommunenes arbeid med nærturtiltak, kan det se ut til at de hyppigst bidrar med folkehelsestatistikk som viser behov for tiltak og anlegg for fysisk aktivitet, dernest ser vi at de bidrar med egen ekspertise og arrangerer kurs/samlinger om betydningen av nærtur for folkehelsearbeidet. Det kan dermed se ut som de folkehelseansvarlige innehar en viktig rolle i det fylkeskommunale arbeidet for å fremme nærtur og nærturtiltak. I studien til Helgesen

et al. (2014) rapporterte flere folkehelseansvarlige imidlertid om vanskeligheter med å implementere folkehelse i andre fylkeskommunale sektorer. Her pekte man på at årsaken kunne være at folkehelse ikke ble sett på som et overordnet ansvar. Ouff et al. (2010) fant at det også var av betydning hvor de folkehelseansvarlige var plassert i organisasjonen. En sentral plassering tett på ledelsen vil her være fordelaktig for innflytelsen i det tverrsektorielle arbeidet. Uttalelser fra de folkehelseansvarlige i spørreundersøkelsen illustrerer at det kan være vanskelig å arbeide tverrsektorielt med nærtur innad i fylkeskommunen.

«Fylkeskommunen har flere avdelinger som jobber på ulike ansvarsområder, men som har nærturer/ folkehelseperspektivet i stort fokus. Det gjøres mye bra arbeid på feltet fra ulike avdelinger. Hovedutfordringen er å kunne jobbe mer tverrsektorielt i forhold til nærturer og tilrettelegging». Folkehelseansvarlig.

«Som folkehelserådgivere er vi pådrivere for økt fysisk aktivitet / nærturtiltak, men vi opplever at vi ikke alltid blir involvert i andre avdelinger sitt arbeid på området». Folkehelseansvarlig.

Viktigheten av å implementere denne gruppen i andre etaters arbeid kan ikke uttrykkes tydelig nok. De er viktig aktører for å løfte fram helse i planarbeidet og i fylkeskommunens arbeid med nærtur. Fylkeskommuner som kjenner seg igjen i dette bør arbeide aktivt for å løse denne utfordringen.

I rapporten til Helgesen et al. (2014) kommer det fram at de folkehelseansvarlige i fylkeskommunen anvender nettverksarenaer både til å heve plankompetansen i kommunene, samt drive informasjonsarbeid om folkehelse og tilskuddsordninger. Kunnskapsutvikling - og overføring mellom det regionale og lokale nivået ble sett på som et viktig område i deres arbeid. Informantene i studien til Thorèn et al (2016) peker på at mange kommuner er representert i nettverksarenaer for folkehelse, og det kan være en arena som egner seg godt for å gi informasjon om nærturarbeidet. Spørreundersøkelsen viser at de folkehelseansvarlige bidrar på mangfoldige arenaer i informasjonsarbeidet overfor kommunene om tiltak som kan fremme tilrettelegging for å gå på tur i nærmiljøet.

Tydeligst ser vi at de bidrar med folkehelsestatistikk som viser behov for tiltak og anlegg for fysisk aktivitet, avgir høringsuttalelser/ planuttalelser til kommunale planer hvor nærtur/nærturtiltak inngår, og informasjon om tilskuddsordninger relevante for nærtur og nærturtiltak. De folkehelseansvarlige er derfor å anse som viktige aktører i informasjonsarbeidet ovenfor kommunene.

7.4.3. Informasjon om tilskuddsordninger

Thorèn et al. (2016) avdekket at informasjon om spillemiddelordningen ble gitt i varierende grad. Her ble kurs, plansamling og rådgivning trukket fram som kanaler for å påvirke kommunene. I spørreundersøkelsen ser vi at den vanligste måten å gi informasjon om tilskuddsordninger av betydning for nærtur/ nærturtiltak er i form at den formidles skiftelig. Flere respondenter peker i den sammenheng på at informasjonen legges ut på nett, noe som gjør den lett tilgjengelig. Avhengig av type tilskuddsordning ser vi at nettverkssamarbeid/ nettverksarenaer er en informasjonskanal som anvendes hos en del av fylkeskommunene i spørreundersøkelsen. I forbindelse med spillemiddelordningen er det mange som gir informasjon gjennom informasjonsmøter og kursing. Dette kan være en mer eksplisitt måte å informere på. Allikevel er det ikke sikkert kommunene opplever det som den beste informasjonskanalen ved alle tilskuddsordningene som er betydning for nærtur.

7.5. Oppsummering av sentrale funn

Formålet med studien var å belyse hvordan sentrale aktører på fylkeskommunalt nivå arbeider med fylkeskommunal planlegging og tilrettelegging som kan bidra til at flere får mulighet til å bruke nærmiljøet der de bor til turgåing. Vi skal nå oppsummere sentrale funn fra spørreundersøkelsen sett i lys av hovedproblemstillingen i oppgaven:

Hvordan arbeider fylkeskommunen med planlegging og tilrettelegging for friluftsliv i nærmiljøet, og hvilke forbedringer kan gjøres i dette arbeidet?

Som det fremkommer av diskusjonen anvender fylkeskommunene en rekke virkemidler som kan være med på å fremme tilrettelegging for turgåing i nærmiljøet. Gjennom forbedret bruk av disse kan vi imidlertid oppnå bedre utnyttelse av folkehelsepotensialet som ligger i

nærtur. Det er bred enighet blant respondentene om at fylkeskommunen har et uttalt mål om å prioritere nærturtiltak. Når det gjelder anbefalingen om avstand fra den enkelte bolig til nærmeste allment tilgjengelige grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti -/ turveinett, ser det ikke ut til at dette er en anbefaling som fylkeskommunene anvender i særlig stor grad i sitt arbeid. Det anbefales at denne føringen gjøres mer eksplisitt i fylkeskommunenes arbeid for å synliggjøre viktigheten av avstand i friluftslivsarbeidet. Mange fylkeskommuner gir imidlertid anbefalinger i kommunal arealplanlegging, noe som sannsynligvis påvirker sikring og opparbeidelse av friluftslivsområder i kommunene. I innsigelsene som fremmes i kommunale plansaker ser det ut til at allmenhetens rett til ferdsel er et viktig prinsipp, men dette bør nok undersøkes nærmere.

Spørreundersøkelsen avdekker at få fylkeskommuner har forankret nærtur i fylkeskommunale planstrategier. Her er det rom for forbedringer da en slik forankring vil være viktig for å synliggjøre friluftsliv som en positiv påvirkningsfaktor for helsen, samt prioritering av temaet i fylkeskommunenes og kommunenes planarbeid. I arbeidet med å avdekke behovet for nærturtiltak i fylkeskommunale planer benyttes flere ulike kunnskapsgrunnlag, noe som er bra. Det som derimot ikke er så bra er at tilgjengelighetsregisteret til kartverket brukes i liten grad, noe som potensielt kan påvirke tilretteleggingen av friluftslivsområder for de med funksjonsnedsettelse.

FIF – planen ser ut til å sette nærtur på agendaen gjennom mål om tilrettelegging for turgåing, og oppfordringer til kommunene om å prioritere anlegg for nærtur. I tillegg bruker de planen til å oppfordre kommunene om å sende inn flere spillemiddelsøknader til dette formålet. Dette er viktig da FIF – planen er retningsgivende for kommunenes planarbeid. Det kan imidlertid være hensiktsmessig å involvere etat for samferdsel i større grad i denne planen fordi etaten sannsynligvis kan bidra med nyttig kunnskap om tilrettelegging for nærtur. Det er et generelt funn at ulike råd/ organisasjoner involveres som høringsinstans i arbeidet med FIF – planen. Her kunne man med fordel involvert aktørene på et høyere nivå i medvirkningsstigen både som argument for å legitimere, effektivisere og skape bedre kunnskapsgrunnlag i planarbeidet. Grunneierlag er nesten ikke involvert i arbeidet med denne planen, noe som kan være problematisk da de forvalter områder som kan være aktuelle for etableringen av nærturtiltak.

De folkehelseansvarlige involveres i en rekke fylkeskommunale planer og strategier, men opplever noen utfordringer knyttet til det tverrsektorielle samarbeidet om nærtur. De bidrar både innad i fylkeskommunen med kompetanse av betydning for nærtur og i informasjonsarbeidet overfor kommunene. De er dermed viktige aktører i arbeidet med nærtur.

Hovedsakelig er etat for friluftsliv og etat for idrett hovedansvarlige for fordelingen av tilskuddsmidler av betydning for nærtur og nærturtiltak. Mange nevner spillemidlene innenfor tilskuddsordninger av betydning for nærtur/nærturtiltak som de ulike etatene har vært med i fordelingen av, men også fylkeskommunenes friluftslivsmidler, statlig sikringsmidler og tilskuddsmidler til kartlegging og verdsetting nevnes av mange. Tilskuddsordningen gjennom Turskiltprosjektet er i tillegg oppgitt av flere som viktig for etableringen av nærturtiltak i kommunene. I tildeling av tilskuddsmidler som fylkeskommunen forvalter, prioriteres nærtur og nærturtiltak i stor grad, noe som kan fremme tilrettelegging av slike tiltak i kommunene.

Fylkeskommunene avgir i stor grad høringsuttalelser til KIF – planer og mange fylkeskommuner bidrar med rådgivning i kommunal planlegging av betydningen for nærtur. Disse virkemidlene er dermed å anse som sentrale blant de pedagogiske. Fylkeskommunene kan på denne måten også påvirke behovsvurderingene som gjøres i kommunene. I tråd med fylkesmannens ansvar for å følge opp folkehelse, bidrar de også med råd i kommunal planlegging. Når det gjelder fagseminarer som arrangeres overfor kommunene med fokus på behov for nærtur, kan det se ut som kommunepolitikerne i liten grad involveres. Her er det rom for forbedringer fordi gruppen har stor innflytelse i kommunal planlegging. Fylkeskommuner informerer aktuelle søkere om tilskuddsordninger av betydning for nærtur/ nærturtiltak hovedsakelig gjennom skriftlig informasjon. Til tross for at fylkeskommunen informerer om spillemiddelordningen mottar de få spillemiddelsøknader som kan være med på å fremme nærtur/ nærturtiltak i kommunene.

I videre forskningsarbeid kan det være interessant å se på ansvarsfordelingen mellom fylkesmannen og fylkesmannsembete i friluftslivsarbeidet og hvordan samordningen mellom

disse etatene foregår. Mer kunnskap om hvorfor det fremmes innsigelser av hensyn til nærtur og friluftsliv er også et aktuelt område for den videre forskningen.

8.0. Metodediskusjon

Avslutningsvis skal vi se på mulige feilkilder som kan oppstå i utarbeidelse av en spørreundersøkelse. Dette er sentralt for å kunne vurdere studiens reliabilitet og validitet. Vi skal også se på representativitet og generaliserbarhet. Helt til slutt skal vi se på faktorer ved metoden som kunne vært gjort annerledes.

8.1.1. Reliabilitets- og validitetsmålinger

Det har ikke vært mulig å gjennomføre en reliabilitetsvurdering av spørreundersøkelsen i form av en sammenlikning med andre undersøkelser som måler samme fenomen eller en vurdering av spørsmålenes holdbarhet over tid (Haraldsen, 1999), noe som er en svakhet ved studien. Når det gjelder å gjøre en vurdering av hvordan spørsmålene er utarbeidet (Haraldsen, 1999), blir det gjort en grundig redegjørelse for dette i metodekapittelet. Det er et faktum at jeg som forsker ikke har bakgrunn fra fagfeltet som undersøkes eller har erfaring med utarbeidelse av spørreundersøkelser, noe som kan ha vært med på å svekke studiens reliabilitet og validitet. Oppdragsgiver, referansegruppe og veiledere har imidlertid bidratt til å kvalitetssikre dette gjennom innspill på møter og gjennomlesing av spørreskjemaene. Når det gjelder studiens validitet er det undertegnede oppfatning at spørreundersøkelsen er med på å belyse problemstillingen og at resultatene har en praktisk nytteverdi overfor det aktuelle fagområdet. En slik vurdering er imidlertid ikke bare opp til meg som forsker å gjøre, men ligger også hos andre faglig sakkyndige (Haraldsen, 1999).

For å kunne reflektere rundt spørsmålenes kvalitet som måleinstrument har undertegnede tatt utgangspunkt i Haraldsens (1999) sammenfatting av vanlige feilkilder i utarbeidelsen av spørreskjemaer. Webb og Bain (2016) grupperer målefeil i tilfeldige - og systematiske feil. Det er ikke oppdaget systematiske feil i spørreundersøkelsen, men den kan ha gitt opphav til mindre tilfeldige feil som vil eksemplifiseres i teksten under.

At respondentene misforstår spørsmålet kan gi opphav til informasjonsskjevheter i form av tilfeldige feil, noe som kan påvirke studiens reliabilitet. For å unngå dette er spørreskjemaene formulert så konkret som mulig, samt at ord og uttrykk er forklart og definert. Siden spørreundersøkelsen ble gjennomført elektronisk uten forskerens rettleiding

og oppsyn, er ikke denne feilkilden fullstendig eliminert. Undertegnede har også vært bevisst det faktum at spørsmålene ikke skal spørre om flere faktorer samtidig (Haraldsen, 1999). Allikevel ser vi at dette forekommer noen steder i spørreskjemaene, noe som kan ha svekket studiens reliabilitet. Et annen viktig prinsipp som undertegnede har forsøkt å være bevisst på i spørsmålsformuleringene, er at ingen skal utelates fra å svare på bakgrunn av den kunnskapen eller erfaringen de besitter (Haraldsen, 1999). Eksempelvis tar spørreundersøkelsen til de spillemiddelansvarlige opp temaer som det bør forventes at vedkommende har kunnskap om, men det er noe annet om respondentene selv opplever at de innehar denne kunnskapen. Det kan ha påvirket deltakelsen i studien. For å unngå at respondentene ikke svarer på spørsmål der de selv ikke finner et alternativ som er dekkende (Haraldsen, 1999), har respondentene ved flere spørsmål fått mulighet til å spesifisere med egne ord. Sist skal det nevnes at uavhengig av om spørsmålsformuleringene og svaralternativene ikke fremstilles nøytrale nok (Haraldsen, 1999), kan respondentene føle at de må svare det som er «politisk korrekt», noe som også kan ha påvirket påliteligheten av resultatene.

Hukommelsesfeil (Webb & Bain, 2016), er også en potensiell feilkilde i noen av spørreskjemaene. Sannsynligvis er dette mest aktuelt ved spørsmål til fylkesplansjefen og fylkesmannen hvor de ble spurt om hvorvidt det er fremmet innsigelser av hensyn til nærtur de siste fire årene. Her er det et faktum at respondentene muligens ikke husker så langt tilbake i tid, at de ikke innehar oversikt over dette eller ikke har vært ansatt hele det aktuelle tidsrommet.

Det er lite sannsynlig at det forekommer seleksjonsskjevhet i spørreundersøkelsen da respondentene er valgt ut på bakgrunn av de samme premissene (Webb & Bain, 2016). Dette tolkes som en styrke ved studien. Fylkeskommune i Norge er imidlertid ulike når det kommer til hvordan de er organisert, så helt sikre kan vi imidlertid ikke være. Selv om det er å anta at de ulike respondentene innenfor de ulike gruppene befinner seg på samme hierarkiske nivå i organisasjonen og innehar tilnærmet like arbeidsoppgaver, kan det forekomme forskjeller her. Det kan eksempelvis være en årsak til at de oppfatter spørsmålene på ulik måte og at det kan ha oppstått informasjonsskjevhet i studien.

Frivillig deltakelse i undersøkelser kan gi opphav til seleksjonsskjevhet (Webb & Bain, 2016). I den sammenheng kan det tenkes at det er de fylkeskommunene som i størst grad arbeider med dette temaet- ergo innehar størst interesse, som i størst grad har svart på undersøkelsen. Dette kan ha vært med på å forme resultatene i en mer positiv retning. Høy svarprosent kan redusere seleksjonsskjevhet (Webb & Bain, 2016). Svarprosenten i studien er over 50 % i nesten alle gruppene som har deltatt (se tabell 2), noe som gjør at resultatene er representative for det utvalg vi ønsket å undersøke. Resultatene fra disse gruppene kan dermed generaliseres til å gjelde for hele studiepopulasjonen (Johannessen et al., 2010). Fylkesordførerne derimot skiller seg ut med noe lavere svarprosent (se tabell 2). Resultatene fra denne gruppen kan dermed avvike fra studiepopulasjonen og være mindre pålitelige (Johannessen et al., 2010). Til tross for at det på fylkesnivå er et lite utvalg og få personer som totalt sett har bidratt i undersøkelsen, kan spørreundersøkelsen som helhet gi betydningsfull kunnskap om tendensene innfor fylkeskommunenes arbeid med tilrettelegging og planlegging for friluftsliv i nærmiljøet.

Johannessen et al. (2010) peker på at for mange spørsmål i en spørreundersøkelse kan virke demotiverende for deltakelse. Alle spørreskjemaene med unntak av ett spørreskjema overskrider deres anbefalte grense på 30 spørsmål, og det kan sees på som en styrke ved studien. I tillegg er stort sett alle spørsmålene prekodede, noe som også oppfattes som en styrke.

8.1.2. Hva kunne vært gjort annerledes?

Tiltross for at det i overnevnte kapittel ble identifisert faktorer ved spørreundersøkelsen man bør være bevisst, er metoden godt egnet for å danne seg en oversikt over variasjonen innenfor et fenomen. I den sammenheng er det viktig å påpeke at tversnittundersøkelser ikke kan avdekke årsakssammenhenger mellom de fenomenene som studeres (Johannessen et al., 2010). Allikevel er det undertegnede oppfatning at dataene er med på å illustrere eventuelle forbedringer og behov som foreligger hos norske fylkeskommuner. Da det i dette prosjektet var ønskelig å gjøre en landsomfattende undersøkelse, ble en kvantitativ metode i form av en spørreundersøkelse identifisert som best egnet - også med tanke på problemstillingen i oppgaven og tiden til rådighet. Kvalitative metoder kunne også vært et

alternativ for å besvare problemstillingen. En dokumentanalyse av utvalgte fylkeskommunale planer eller intervjuer med sentrale fylkeskommunale aktører kunne her vært et alternativ, men dette var allerede gjort i studien til Thorèn et al. (2016). Det kunne muligens styrket studien dersom kvalitative metoder hadde blitt brukt som supplement til den kvantitative.

Det er et faktum at undertegnede ikke har lest alle fylkeskommunale dokumenter og planer som omhandler nærturtemaet som en del av utarbeidelsen av spørreundersøkelsen. Denne gjennomgangen kan dermed ikke betegnes som fullstendig, og betydningsfull informasjon om hvordan de ulike fylkeskommunene arbeider med dette temaet kan dermed ha gått tapt i denne prosessen. Det kan ha vært med på å svekke studienes reliabilitet. I en slik gjennomgang kunne planverk av relevans for samferdsel, eksempelvis fylkeskommunale planer for areal – og transport vært aktuelt å se på. Samferdselsansvarlig i fylkeskommunen kunne dermed også vært en relevant deltaker for studien. Det var også lenge en del av planen at ansvarlig for den fylkeskommunale planen for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv skulle motta et tilpasset spørreskjema. Da det var knyttet store variasjoner til hvem som var ansvarlig for denne planen både med tanke på ansvar, rolle og plass i det fylkeskommunale hierarkiet, ble det bestemt at ansvarlig for spillemiddelordningen best kunne besvare spørsmålene i dette spørreskjemaet. I lys av resultatene fra spørreundersøkelsen kunne det også vært interessant å sende ut en tilpasset undersøkelse til frivillige råd/ organisasjoner, for å undersøke nærmere hvordan de blir involvert i fylkeskommunale planprosesser av betydning for nærtur og nærturtiltak. Dersom undersøkelsen skal gjentas ved et senere tidspunkt bør man vurdere å inkludere overnevnte aktører.

Tidspunkt for utsendelse av spørreundersøkelsen kunne også vært mer beleilig. Ny regionstruktur ble lagt fram våren 2017 med forslag om at antallet fylkeskommuner skal reduseres fra 19 til 11 regioner (Kommunal – og moderniseringsdepartementet, 2016a). Dette har sannsynligvis tatt opp tid og ressurser i enkelte fylkeskommuner. Et annet viktig poeng er at undersøkelsen ble sendt ut tett oppunder påske, samt at den lå ute i en periode hvor særlig de spillemiddelansvarlige var opptatt med behandling og fordeling av spillemidlene. Dette kan ha påvirket deltakelsen i negativ grad.

Når det gjelder analysen av datamaterialet i undersøkelsen kunne det vært interessant å gjennomføre bivariate analyser. Forskerne som skal utarbeide den nasjonale rapporten står fritt til å gjøre dette. Her kan eksempelvis fylkeskommunens størrelse kan være aktuelt å se opp i mot resultatene. KOSTRA – data (kommune- stat – rapportering- data) gir informasjon om fylkeskommunale tjenester og ressursfordeling av disse, samt egenskaper ved befolkningen (Regjeringen, 2009), og kunne i den sammenheng vært aktuelle sammenligningsdata. I diskusjonen av oppgaven kunne samstyringsteori med fordel vært diskutert ytterligere.

9.0. Referanser

Breivik, G. & Rafoss, K. (2017). *Fysisk aktivitet: omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet*. Hentet fra: [https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1343/IS-0613%20Rapport%20Helsedirektoratet%20\(3a\).pdf](https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1343/IS-0613%20Rapport%20Helsedirektoratet%20(3a).pdf)

Caspersen, C. J., Powell, K. E. & Christenson, G. M. (1985). Assessment of Physical Activity in Epidemiologic Research: Problems and Prospects. *Public Health Reports*, 100 (2): 126 – 131. Hentet fra: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1424733/pdf/pubhealthrep00100-0016.pdf>

Coombes, E., Jones, A.P. & Hillsdon, M. (2010). The relationship of physical activity and overweight to objectively measured green space accessibility and use. *Social Science & Medicine*, 70: 816 – 822. Doi: 10.1016/j.socscimed.2009.11.020

Dahlgren, G., & Whitehead, M. (1991). *Policies and strategies to promote social equity in health. Background document to WHO- strategy paper for Europe*. Stockholm: Institute for future studies. Hentet fra: https://www.researchgate.net/profile/Goeran_Dahlgren/publication/5095964_Policies_and_strategies_to_promote_social_equity_in_health_Background_document_to_WHO_-_Strategy_paper_for_Europe/links/569540f808aeab58a9a4d946.pdf

Ding, D., Adams, A. M, Sallis, F. J., Norman, J. G., Hovell, F. M., Chambers, D. C.,...Bauman, E. A. (2013). Perceived neighborhood environment and physical activity in 11 countries: Do associations differ by country? *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical activity*, 10 (57): 1- 11. doi: <http://www.ijbnpa.org/content/10/1/57>

Ding, D., Sallis, F.J., Kerr, J., Lee, S. & Rosenberg D. E. (2011). Neighborhood environment and physical activity among Youth. A review. *American Journal of preventive Medicine*, 41 (4): 442-255. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2011.06.036>

Endringslov til kommunelova m.m. (2017). *Lov om endringer i kommunelova m. m (råd for eldre, personar med funksjonsnedsetjing og ungdom) av 16. juni 2017*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-62>

European Commission. (2010). *Proposed European guidelines. Improving Infrastructures for Leisure – Time Physical Activity in the Local Arena. Towards social equity, inter- sectoral collaboration and participation* (Draft version 8. November 2010).

Falleth, E. & Hanssen, G. S. (2014). Utfordringer for norsk planlegging. I: Aarsæther, N., Falleth, E., Nyseth, T. & Kristiansen, R. (red). *Medvirkning i planlegging* (s. 187 -202). 1.Utg. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget.

Folkehelseloven. (2011). *Lov om folkehelsearbeid av 24. juni.2011*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29>

Fossheim, H. J. (2015). *Konfidensialitet*. Tilgjengelig fra: <https://www.etikkom.no/FBIB/Temaer/Personvern-og-ansvar-for-den-enkelte/Konfidensialitet/> (lest 2. mars 2018).

Friluftsløven. (1957). *Lov om friluftslivet av 1. juli 1957*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1957-06-28-16?q=lov%20om%20friluftslivet>

Halvorsen, L. J., Kårstein, A. & Bergem, R. (2016). *Fylkeskommunens ansvar og oppgaver i regionalt folkehelsearbeid* (Møreforskning, rapport nr. 73). Hentet fra: <https://www.fylkesmannen.no/Documents/Dokument%20FMOP/Rapport%20Vurdering%20av%20fylkeskommunens%20ansvar%20og%20oppgaver%20med%20å%20fremme%20folkehelsen.pdf>

Hansen, B. H., Anderssen, S. S., Steene-Johannessen, J., Ekelund, U., Nilsen A. K., Andersen, I. D., Dalene, K. E., & Kolle, E. (2016). *Fysisk aktivitet og sedat tid blant voksne og eldre i Norge – Nasjonal kartlegging 2014-2015* (IS- 2367). Hentet fra: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/991/Fysisk%20aktivitet%20og%20sedat%20tid%20blant%20voksne%20og%20eldre%20i%20Norge%202014-15.pdf>

Haraldsen, G. (1999). *Spørreskjemametodikk: etter kokebokmetoden*. 1.utg. Oslo: Ad. Notam. Gyldendal.

Hartig, T., Mitchell, R., Vries, D. S. & Frumkin, H. (2014). Nature and Health. *Annual Review of Public Health*, 35: 207-222. Doi: <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-032013-182443>

Helgesen, M. K., Hofstad, H., Risan, L. C., Stang, I., Rønning, G. E., Lorentzen, C. & Goth, U. S. (2014). *Folkehelse og forebygging. Målgrupper og strategier i kommuner og fylkeskommuner* (NIBR rapport nr. 3). Hentet fra: <http://www.hioa.no/extension/hioa/design/hioa/images/nibr/files/filer/2014-3.pdf>

Helsedirektoratet. (2013). *God oversikt – en forutsetning for god folkehelse* (IS 21-10). Hentet fra: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/50/God-oversikten-forutsetning-for-god-folkehelse-IS-2110.pdf>

Helsedirektoratet. (2014). *Anbefalinger om kosthold, ernæring og fysisk aktivitet* (IS 21-70). Hentet fra: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/806/Anbefalinger-om-kosthold-ertering-og-fysisk-aktivitet-IS-2170.pdf>

Helse – og omsorgsdepartementet. (2007). *Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller*. (Meld. St. 20 2006 - 2007). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/bc70b9942ea241cd90029989bff72d3c/no/pdfs/stm200620070020000dddpdfs.pdf>

Helse – og omsorgsdepartementet (2011). *Lov om folkehelsearbeid* (folkehelseloven) (Prop. 90 L, 2010- 2011). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/156cc635411248bda507c9411bdf4cd0/no/pdfs/prp201020110090000dddpdfs.pdf>

Helse – og omsorgsdepartementet. (2015). *Folkehelsemeldingen: mestring og muligheter*. (Meld. St. 19 2014- 2015). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/7fe0d990020b4e0fb61f35e1e05c84fe/no/pdfs/stm201420150019000dddpdfs.pdf>

Higdem, U. (2014). Regional planlegging. I: Aarsæther, N., Falleth, E., Nyseth, T. & Kristiansen, R. (red). *Utfordringer for norsk planlegging: kunnskap, bærekraft, demokrati* (s.102 -119). 1. Utg. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget.

Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4. utg. Oslo: Abstrakt forlag.

Kaplan, R. & Kaplan, S. (1989). *The Experience of Nature: A psychological perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kaplan, S. (1995). The restorative benefits of nature: towards an integrative framework. *Journal of Environmental Psychology*, 15: 169-182. Hentet fra: https://ac.els-cdn.com/0272494495900012/1-s2.0-0272494495900012-main.pdf?_tid=133e48c9-ccf2-4784-9672-f17297591573&acdnat=1523007591_3dc1c30d0355a37b7c7e054a47e88ed6

Kartverket. (2018a). *Kartlegging av tilgjengelegheit og universell utforming*. Tilgjengelig fra: <https://www.kartverket.no/geodataarbeid/Universell-utforming/Kartverkets-arbeid-med-Universell-utforming-og-tilgjengelighet-i-byer-og-tettsteder/> (lest 19. april 2018).

Kartverket. (2018b, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/no/>). Norge, illustrasjonskart. Hentet fra: <https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/kartverket/norge-illustrasjonskart/a374f867-60c0-4524-9eda-b15ab4d12858> (lest 20. april 2018).

Kellert, S.R. & Wilson, E. O. (1993). *The Biophilia Hypothesis*. Washington DC, USA: Island Press.

Klima – og miljødepartementet (2016). *Friluftsliv: natur som en kilde til helse og livskvalitet* (Meld. St. 18 2015-2016). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/9147361515a74ec8822c8dac5f43a95a/no/pdfs/stm201520160018000dddpdfs.pdf>

Kommunal – og moderniseringsdepartementet. (2014). *Retningslinjer for innsigelse i plansaker etter plan – og bygningsloven* (Rundskriv H- 2/ 14). Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/262ead42d58f4404905659bff0a2e02e/retningslinjer_innsigelse_plansaker_pbl.pdf

Kommunal – og moderniseringsdepartementet. (2015). *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging*. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/2f826bdf1ef342d5a917699e8432ca11/nasjonale_forventninger_bm_ny.pdf

Kommunal – og moderniseringsdepartementet (2016a). *Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver* (Meld. St. 22 2015- 2016). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/88e9ee4fdabe4cedaa6cfd74cf5cdbcdb/no/pdfs/stm201520160022000dddpdfs.pdf>

Kommunal – og moderniseringsdepartementet. (2016b). *Statlig styring av kommuner – og fylkeskommuner*. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/c7f4729ba2744851b6e55d373be7f802/h-2382_elektronisk.pdf

Kommunal – og regionaldepartementet. (2009). *Om lov om endringer i forvaltningslovgivningen mv. (gjennomføring av forvaltningsreformen)* (Prop 10 2008- 2009). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/70d2a75315434f799c88c7da38674893/no/pdfs/>

[otp200820090010000dddpdfs.pdf](#)

Kommuneloven. (1993). *Lov om kommuner og fylkeskommuner av 1. januar 1993*.

Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-09-25-107?q=kommuneloven>

Kongelig resolusjon. (1981). *Instruks for fylkesmenn*. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/statsforvaltning/fylkesmenn/fylkesmannsinstruksen.pdf>

Kulturdepartementet. (1992). *Om idretten. Folkebevegelse og folkeforlystelse* (St. meld. 41 1991-1992). Hentet fra:

<https://www.nb.no/nbsok/nb/e6d19f2bee2b26735ba50ebfcbdac40e?lang=no#33>

Kulturdepartementet. (2012). *Den norske idrettsmodellen* (Meld. St. 26 2011- 2012).

Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/aaf9142d54e344608cc20d4e5fa752e0/no/pdfs/stm201120120026000dddpdfs.pdf>

Kulturdepartementet. (2015). *Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet*.

Hentet fra:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/idrett/publikasjoner/veileder_kommunal_planlegging_for_idrett_og_fysisk_aktivitet_2014.pdf

Kulturdepartementet. (2017). *Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet- 2017. For tildelinger i 2018* (Bestemmelser V- 0732 B). 3. utg. Hentet fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/34fad27c0ac4485c9f9d7aa01875bfe1/v-0732-b_2017_3-utgave_oppdateret-nov-2017_nettpdf

Likestillings – og diskrimineringsloven. (2017). *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering av 16. juni 2017*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>

Limbodal, T. I. (2012). *Kommunal iverksetting: iverksetting av statlig plankrav overfor kommunene i idrettssektoren*. (Mastergradsavhandling). Oslo: Universitet i Oslo.

Magnusson, T., Røiseland, A., & Gjertsen, A. (2002). *Mellom statlige plankrav og kommunalt spillerom - en evaluering av kommunedelplanar for anlegg og område for idrett og friluftsliv* (Nordlands forskning – rapport: 1).

Miljødirektoratet. (2014). *Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder* (Veileder: M -100). Hentet fra:

<http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M100/M100.pdf>

Miljødirektoratet. (2018). *Fylkeskommunalt tilskudd til skilting og merking*.

Tilgjengelig fra:

<https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/Soknader/Info.aspx?id=41&soknadsaar=2018&Menyvalg=SOKNADSSENTER> (lest 20. april. 2018).

Miljøverndepartementet. (2009). *Planlegging etter plan og bygningsloven*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/md/vedlegg/veiledninger-og-brosjyrer/t-1476.pdf>

Miljøverndepartementet. (2013). *Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv: en satsning på friluftsliv i hverdagen: 2014- 2020*. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/4061fdb13c834bccaebed8b920f9e96b/t-1535.pdf>

Murtagh, E.M., Murphy, M.H. & Boone – Heinonen, J. (2010). Walking – the first steps in cardiovascular disease prevention. *Curr opin Cardiol*, 5 (5): 490–496. Doi: [10.1097/HCO.0b013e32833ce972](https://doi.org/10.1097/HCO.0b013e32833ce972)

Naidoo, J., & Wills, J. (2016). *Foundations for health promotion*. 4. Utg. Elsevier Ltd.

Nordh, H., Vistad, O.I., Skår, M., Wold, L. C. & Bærum, K. M. (2017). Walking as urban outdoor recreation: Public Health for everyone. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 20: 60 – 66.

Ouff, M.M., Bergem, R., Aarflot, U., Hanche – Olsen, M., Vestby, G – M., Hofstad, H., Helgesen, M.K. (2010). *Partnerskap for folkehelse og Helse i plan. Sluttrapport*. (Møreforskning Volda rapport nr.7). ISBN: 978-82-7692-306-3

Personopplysningsloven. (2001). *Lov om behandling av personvernopplysninger av 1.januar 2001*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-04-14-31>

Plan – og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling av 27. juni 2008*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71?q=plan%20og%20byggningsloven>

Pløger, J. (2014). Planlegging, kunnskap og makt. I: Aarsæther, N., Falleth, E., Nyseth, T. & Kristiansen, R. (red). *Utfordringer for norsk planlegging: kunnskap, bærekraft, demokrati* (s. 256 - 271). 1.Utg. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget

Powell, K. E., Paluch, A. E. & Blair, S. N. (2011). Physical activity for health: What kind? How much? How intense? On top of what? *The annual review of public health*, 32: 349 – 365. Hentet fra: <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-publhealth-031210-101151>

Regjeringen. (2009). *Om kostra*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommuneokonomi/kostra/om-kostra/id412867/> (lest 27.mars 2018)

Røiseland, A. & Vabo, S. I. (2008). Governance på norsk. Samstyring som empirisk og analytisk fenomen. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 24 (1-2): 85 – 107. Hentet fra: https://www.idunn.no/file/pdf/33207979/governance_pa_norsk_samstyring_som_empirisk_og_analytisk_fenomen.pdf

Røiseland, A. & Vabo, S. I. (2012). *Styring og samstyring – governance på norsk*. 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget.

Rybråten, S., Skår, M. & Nordh, H. The phenomenon of walking: diverse and dynamic. *Landscape Research*: 1-13. Doi: <https://doi.org/10.1080/01426397.2017.1400527>

Samferdselsdepartementet. (2017). *Nasjonal transportplan 2018 – 2029* (Meld. St. 33 2016- 2017). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/7c52fd2938ca42209e4286fe86bb28bd/no/pdfs/stm201620170033000dddpdfs.pdf>

Shigematsu, R., Sallis, J. F., Conway, T. L., Saelens, B. E., Frank, L. D., Cain, K.L., Chapman, J. E., King, A. C. (2008). Age Differences in the Relation of Perceived Neighborhood

Environment to walking. *Medicine and science in sports & exercise*. Hentet fra:
[https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/41664124/Age_differences_in_the_relation_of_perce20160127-5531-](https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/41664124/Age_differences_in_the_relation_of_perce20160127-5531-5aa1qy.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1524215574&Signature=bm9e5TqPFQaQ3jclWgy67ZUYbeg%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DAge_Differences_in_the_Relation_of_Perce.pdf)

[5aa1qy.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1524215574&Signature=bm9e5TqPFQaQ3jclWgy67ZUYbeg%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DAge_Differences_in_the_Relation_of_Perce.pdf](https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/41664124/Age_differences_in_the_relation_of_perce20160127-5531-5aa1qy.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1524215574&Signature=bm9e5TqPFQaQ3jclWgy67ZUYbeg%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DAge_Differences_in_the_Relation_of_Perce.pdf)

Skår, M., Stokke, K. B. & Vindenes, E. (2008). Hvem tar ansvaret for friluftslivet i lokal planlegging og forvaltning. *UTMARK- tidsskrift for utmarksforskning*. Hentet fra:

http://utmark.nina.no/portals/utmark/utmark_old/utgivelser/pub/2008-2/art/Skaar_Stokke_Vindenes_Utmark_2_2008.html

Statistisk sentralbyrå. (2017a). *Rekreasjonsareal og nærturterreng, 1. januar 2016*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/statistikker/arealrek/hvert-2-aar/2016-12-21#content> (lest 30. januar 2018).

Statistisk sentralbyrå. (2017b). *Idrett og friluftsliv, levekårsundersøkelsen*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/fritid> (lest 30. januar 2018).

Statistisk sentralbyrå. (2017c). *Åtte av ti går i skog og fjell*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/atte-av-ti-gar-i-skog-og-fjell> (lest 5. mars 2018).

Statistisk sentralbyrå. (2017d). *Befolkning og areal i tettsteder*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/befte/aar> (lest 27. mars 2018).

Stokke, K. B., Anker, M., Omland, A., Skogheim, R., Skår, M., Vindenes, E. (2006). *Planlegging og forvaltning av urbane friluftslivsområder. En kunnskapsoversikt*. (NIBR- notat 2006: 133).

Stokke, K. B., Skogheim, R., Skår, M. & Vindenes, E. (2009). Friluftsliv og arealforvaltning. I Skogen, K. & Jonsson, B. (red.), *Friluftsliv i endring* (NINA Temahefte: 38). (s. 26-30). Hentet fra: <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/temahefte/038.pdf>

Thomson Coon, J., Boddy, K., Stein, K., Whear, R., Barton, J. & Depledge, M.H. (2011). Does Participating in Physical Activity in Outdoor Natural Environments Have a Greater Effect on Physical and Mental Wellbeing than Physical Activity Indoors? A Systematic Review. *Environmental Science & Technology* (45): 1761 – 1772. Hentet fra: <https://pubs.acs.org/doi/ipdf/10.1021/es102947t>

Thorèn, A- K. H. (1999). *Friluftsliv i bystrøk* (NIBR prosjektrapport 1999: 7).

Thorèn, K. H., Skjeggedal, T. & Vistad, O. L. (2016). *Kommunale planer for idrett og fysisk aktivitet. Om spillemidlenes betydning for å etablere turveier og turstier i nærmiljøet* (NINA kortrapport: 26). Hentet fra: <http://hdl.handle.net/11250/2405490>

Thornquist, E. (2014). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Toftager, M., Ekholm, O., Schipperijn, J., Stigsdotter, U., Bentsen, P., Grønbæk, M., Randrup, T.B. & Kamper- Jørgensen, F. (2011). Distance to green space and physical activity: a Danish national representative survey. *Journal of Physical Activity and Health*, 8 (6): 741-749. Hentet fra: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21832288>

Turskiltprosjektet. (2018). *Turskiltprosjektet, det skal merkes i hele landet*. Tilgjengelig fra: <http://www.turskiltprosjektet.no> (lest 2. mars 2018).

Ulrich, S. R. (1984). View through a Window May Influence Recovery from Surgery. *Science*, 224 (4647): 420-421. Hentet fra: http://www.jstor.org/stable/1692984?seq=1#page_scan_tab_contents

Vistad, O. L., Thorèn, K. H., Skår, M., Wold, L. C., Nordh, H. & Gundersen, V. (2015). Berre ein liten tur...!?. Kunnskapsstatus om ytre og indre hindringer for kvardagsturen. *UTMARK – tidsskrift for utmarksforskning*. Hentet fra: http://utmark.nina.no/Portals/utmark/utmark_old/utgivelser/pub/2014-1%262%26S/spes/Vistad_et_al_UTMARK_1%262%26S_2014.html

Webb, P., & Bain, C. (2016). *Essential epidemiology: An Introduction for Students and Health Professionals*. 2. Utg. Cambridge: University press.

Wildavsky, A. (1977). Doing better and feeling worse: the political pathology of health policy. *Daedalus*, 106 (1): 105 – 123. Hentet fra: <http://www.jstor.org/stable/pdf/20024458.pdf?refreqid=excelsior%3Ac24595a0f381de26919295d0e0b8e53c>

World Health organization. (1948). *Official Records of the World health organization*. No 2. Hentet fra: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85573/1/Official_record2_eng.pdf.

World Health organization. (1984). *Glossary of Terms* (Health for all series no.1 -8). Geneva. Hentet fra: <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/39565/1/9241800097.pdf>

World Health organization. (1986). *Ottawa Charter for Health Promotion*. Hentet fra: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0004/129532/Ottawa_Charter.pdf

World Health organization. (2016). *Urban green spaces and health. A review of the evidence*. (2016). Hentet fra: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0005/321971/Urban-green-spaces-and-health-review-evidence.pdf?ua=1

World Health organization. (2017). *10 facts on physical activity*. Tilgjengelig fra: http://www.who.int/features/factfiles/physical_activity/en/ (lest 6. Mars 2018).

World Medical Association. (2013). *WMA declaration of Helsinki, ethical principles for health research involving human subjects*. Presentert på 64th WMA general Assembly, Brazil. Hentet fra: [http://irb.sinica.edu.tw/doc/regulation/DECLARATION%20OF%20HELSINKI%20\(2013\).pdf](http://irb.sinica.edu.tw/doc/regulation/DECLARATION%20OF%20HELSINKI%20(2013).pdf)

Aarsæther, N-, Falleth, E., Nyseth, T. & Kristiansen, R. (2014). Utfordringer for norsk planlegging. I: Aarsæther, N., Falleth, E., Nyseth, T. & Kristiansen, R. (red). *Utfordringer for norsk planlegging: kunnskap, bærekraft, demokrati* (s. 15 -24). 1.Utg. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget

10.0. Vedlegg

Vedlegg 1: Spørsmål og temaer anvendt i plandokumentene

1. Hvilken rolle har fylkeskommunen i forhold til å sikre befolkningens tilgang på NÆRTUR- områder?
 - På hvilken måte påvirker fylkeskommunen de kommunale planene for fysisk aktivitet, idrett og/ eller friluftsliv?
 - Er NÆRTUR et tema i kunnskapsoverføringen og informasjonen som gis til kommunene?
2. I hvilke fylkeskommunale planer er nærtur/ nærturtiltak ivaretatt?
 - Hvordan ivaretar planen NÆRTUR i målsettinger innenfor området idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i fylket?
 - Hvordan ivaretar planen NÆRTUR i målsettinger for anleggsutbyggingen i fylket?
3. Hvis fylkeskommunen har egen plan for fysisk aktivitet, idrett og/ eller friluftsliv e.l temaplan som er med på å fremme nærtur/ nærturtiltak, hvordan ivaretas NÆRTUR i disse planene?
4. Hvordan ivaretas nærturtemaet i fylkeskommunale planprosesser?
 - Medvirkning?

Vedlegg 2: Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Fylkeskommunens planarbeid for å fremme tiltak for friluftsliv i nærmiljøet – nasjonal kartlegging»

Bakgrunn og formål

En rekke studier har vist at friluftsliv i nærmiljøet, såkalte nærturer, er av særlig betydning for befolkningens fysiske aktivitet og helse generelt. Tilrettelegging for nærturer er derfor viktig som en del av kommunenes og fylkeskommunenes folkehelsearbeid. Institutt for landskapsarkitektur ved Norges Miljø - og biovitenskapelige universitet (NMBU) skal på oppdrag fra Helsedirektoratet gjennomføre en landsdekkende spørreundersøkelse om hvordan man i norske kommuner og fylkeskommuner arbeider med tiltak som fremmer nærtur. Nærturtiltak er tiltak som fremmer slik turgåing f.eks. ved at det avsettes arealer til dette formålet i kommunens planer, etableres turveier, turløyper, turstier samt informeres om mulighetene ved hjelp av skilting, turkart o.l. Undersøkelsen vil danne grunnlag for undertegnede masteroppgave i Folkehelsevitenskap ved Norges Miljø – og biovitenskapelige universitet, samt anvendes i en nasjonal rapport.

Formålet med denne delen av prosjektet er å belyse hvordan *fylkeskommunen* arbeider med tiltak som kan fremme turgåing på lokalt nivå i kommunene. Spørreundersøkelsen retter seg mot sentrale aktører i fylkeskommunens administrasjon, fylkesmannsembete og det politiske nivået ved fylkesordførere. De ulike aktørene vil motta ulike versjoner av spørreskjemaet.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun prosjektgruppa ved Institutt for Landskapsarkitektur og studenten som vil ha tilgang til det innsamlede datamaterialet. Dataene vil lagres på studentens private pc med beskyttet brukernavn og passord. Resultatene vil anvendes i studentens masteroppgave og i den nasjonale rapporten.

I spørreundersøkelsen blir du spurt om å oppgi hvilken fylkeskommune du arbeider i, men du skal aldri oppgi navnet ditt. For å unngå at du kan bli identifisert, vil den informasjonen vi samler inn og presenterer grovkategoriseres. Der du i spørreskjemaet blir bedt om å spesifisere med dine egne ord, vil du få tilsendt det materialet du har bidratt med for gjennomlesing og godkjenning, før det anvendes i oppgaven og rapporten.

Kontaktopplysninger om deg vil oppbevares adskilt fra datamaterialet og under beskyttet brukernavn og passord.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.06.2018. Det innsamlede datamaterialet vil deretter oppbevares med personidentifikasjon på NMBUs server frem til 01.08.2021 for eventuelle oppfølgingsstudier og videre forskning.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien. Dersom du velger å besvare dette spørreskjemaet, anses det som samtykke til å delta i studien. Du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med masterstudent i Folkehelsevitenskap Amalie Lund Holth på telefon: 45433741, eller email amalie.lund.holth@gmail.com. Du kan også ta kontakt med Professor Anne – Karine Halvorsen Thoren (prosjektleder) på telefon 41278936, eller email kine.thoren@nmbu.no.

Studien er godkjent av Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Vedlegg 3: Spørreundersøkelse til fylkesmannen

*Til info: spørsmål som var obligatoriske å besvare i spørreundersøkelsen er markert med *. Dette gjelder for alle spørreskjemaene.*

Spørreundersøkelse om fylkeskommunens arbeid for tilrettelegging av nærturtiltak i fylket/kommunene - til fylkesmannen

Ved hjelp av denne spørreundersøkelsen til deg som statens representant i fylket ønsker vi å belyse om fylkesmannen har fremmet innsigelser av hensyn til nærtur. Det vil ta mindre enn 3 minutter å svare på spørreskjemaet.

Din identitet vil holdes skjult.

[Les om retningslinjer for personvern.](#) (Åpnes i nytt vindu)

- 1) * I hvilken fylkeskommune er du fylkesmann? Vennligst spesifiser
- 2) * Har fylkesmannen fremmet innsigelse i fylkeskommunale plansaker av hensyn til nærtur i løpet av de siste fire årene?
- Ja
- Nei

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen:

Følgende kriterier må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten
Hvis Har fylkesmannen fremmet innsigelse i fylkeskommunale plansaker av hensyn til nærtur i løpet av de siste fire årene? *er lik* Ja

- 3) Hvorfor fremmet fylkesmannen innsigelse? Vennligst spesifiser
- 4) * Har fylkesmannen fremmet innsigelse i kommunale plansaker av hensyn til nærtur i løpet av de siste fire årene?
- Ja
- Nei

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen:

Følgende kriterier må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:
Hvis Har fylkesmannen fremmet innsigelse i kommunale plansaker av hensyn til nærtur i løpet av de siste fire årene? *er lik* Ja

5) Hvorfor fremmet fylkesmannen innsigelse? Vennligst spesifiser

6) Er det noe du ønsker å tilføye angående fylkesmannens rolle i arbeidet for å fremme nærturiltak regionalt og lokalt? Vennligst spesifiser

[Send]

100 % fullført

© Copyright www.questback.com. All Rights Reserved.

Spørreundersøkelse om fylkeskommunens arbeid for tilrettelegging av nærturtiltak i fylket/ kommunene - til fylkesordførere

Ved hjelp av denne spørreundersøkelsen til deg som fylkesordfører ønsker vi å få et innblikk i fylkeskommunens politiske prioriteringer knyttet til nærturtiltak. Vi er opptatt av å kartlegge om fylkespolitikerne prioriterer nærtur i den fylkeskommunale planstrategien, i hvilken grad fylkespolitikerne prioriterer tilskuddsmidler til nærturtiltak, og om de bidrar til at kommunene oppmuntrer lag og foreninger som ønsker å tilrettelegge for nærturtiltak. Det vil ta mindre enn 3 minutter å svare på spørreskjemaet.

Din identitet vil holdes skjult.

[Les om retningslinjer for personvern.](#) (Åpnes i nytt vindu)

1)* I hvilken fylkeskommune er du ordfører? Vennligst spesifiser

2)* I hvilken grad har fylkeskommunen et uttalt mål om å prioritere nærturtiltak? Marker på en skala fra 1-5

- 1 i svært liten grad
- 2
- 3
- 4
- 5 i svært stor grad

3) * Nedenfor kommer vi med noen utsagn om fylkespolitikernes prioriteringer knyttet til nærtur/ nærturtiltak. Marker på en skala fra 1 - 5 (1=svært uenig, 5= svært enig), hvor enig du er i følgende

	1	2	3	4	5
Fylkespolitikerne prioriterer nærtur i den fylkeskommunale planstrategien	☐	☐	☐	☐	☐
Fylkespolitikerne prioriterer nærtur i fylkeskommunens planer	☐	☐	☐	☐	☐
Fylkespolitikerne prioriterer fylkeskommunale tilskuddsmidler til nærturtiltak	☐	☐	☐	☐	☐
Fylkespolitikerne arbeider for at det skal innføres indikator om maksavstand fra boligområder til nærmeste nærturmulighet	☐	☐	☐	☐	☐
Fylkespolitikerne er opptatt av at kommunene oppmuntrer lag og foreninger som ønsker å tilrettelegge for nærtur	☐	☐	☐	☐	☐

4) Er det noe du ønsker å tilføye angående fylkeskommunens tilrettelegging for nærtur/ nærturtiltak? Vennligst spesifiser

[Send]

100 % fullført

© Copyright www.questback.com. All Rights Reserved.

Spørreundersøkelse om fylkeskommunens arbeid for tilrettelegging av nærturtiltak i fylket/ kommunene - til fylkesplansjef

Ved hjelp av denne spørreundersøkelsen til deg som ansvarlig for fylkeskommunens planlegging ønsker vi å få belyst følgende hovedtema: 1) hvilke fylkeskommunale planer som omhandler nærtur, 2) føringer for nærturtiltak i fylkeskommunal planlegging, 3) eventuelle innsigelser som fremmes i kommunale plansaker av hensyn til nærtur 4) og hvilke virkemidler fylkeskommunen anbefaler i kommunal arealplanlegging slik at det tilrettelegges og planlegges for nærturtiltak. Det vil ta 3 minutter å svare på spørreskjemaet.

Din identitet vil holdes skjult.

[Les om retningslinjer for personvern.](#) (Åpnes i nytt vindu)

1) * I hvilken fylkeskommune arbeider du?

2) * I hvilken grad har fylkeskommunen et uttalt mål om å prioritere nærturtiltak? Marker på en skala fra 1-5

- 1 i svært liten grad
- 2
- 3
- 4
- 5 i svært stor grad

3) * Hvilke av følgende planer/ strategier i din fylkeskommune omhandler nærtur?

- Regional planstrategi
- Regional plan
- Regional plan/ regional strategi for fysisk aktivitet, idrett og/eller friluftsliv e.l
- Regional plan for kultur
- Regional plan/ regional strategi for folkehelse
- Regional plan for samferdsel e.l
- Annen plan, vennligst spesifiser

4) * Har fylkeskommunen føringer for hvor nært et allment tilgjengelig grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti-/turveinett bør ligge i forhold til et boligområde?

- Ja
- Nei

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen:

Følgende kriterier må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:

Hvis Har fylkeskommunen føringer for hvor nært et allment tilgjengelig grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti-/turveinett bør ligge i forhold til et boligområde? *er lik Ja*

5) Hvilken maksavstand fra boligområde til nærmeste allment tilgjengelige grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti-/turveinett benytter dere?

- 200 m
- 500 m
- 1 km
- Annet, vennligst spesifiser

6) * Har din fylkeskommune fremmet innsigelse i kommunale plansaker av hensyn til nærtur i løpet av de siste fire årene?

- Ja
- Nei

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen

Følgende kriterier må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:

Hvis Har din fylkeskommune fremmet innsigelse i kommunale plansaker av hensyn til nærtur i løpet av de siste fire årene? *er lik Ja*

7) Hvorfor fremmet fylkeskommunen innsigelse? Vennligst spesifiser

8) * Nedenfor er det listet opp en rekke tiltak fylkeskommunen kan anbefale ovenfor kommunene slik at det tilrettelegges og planlegges for nærturtiltak i kommunal arealplanlegging. Vennligst kryss av for om din fylkeskommune anbefaler denne type tiltak ovenfor kommunene

	Ja	Nei
Fylkeskommunen anbefaler at kommunene gjennomfører en kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder som en del av arealplanen	☐	☐
Fylkeskommunen anbefaler at kommunene utarbeider kommunale sti- og løypeplaner som en del av arealplanen	☐	☐
Fylkeskommunen anbefaler at kommunene arbeider planmessig for å ivareta grønnstruktur i arealplanen	☐	☐
Fylkeskommunen anbefaler at kommunene legger inn "grønn-strek" i arealplanen	☐	☐

9) * I hvilken grad er du enig i at fylkeskommunens opplysningsarbeid om nærturtiltak påvirker prioriteringene av slike tiltak i kommunene? Marker på en skala fra 1-5

- 1 i svært liten grad
- 2
- 3
- 4
- 5 i svært stor grad

10) Er det noe du ønsker å tilføye angående fylkeskommunens tilrettelegging for nærtur/ nærturtiltak? Vennligst spesifiser

[Send]

100 % fullført

© Copyright www.questback.com. All Rights Reserved.

Spørreundersøkelse om fylkeskommunens arbeid for tilrettelegging av nærturtiltak i fylket/ kommunene - til ansvarlig for folkehelse

Ved hjelp av denne spørreundersøkelsen ønsker vi å belyse hvordan du som folkehelseansvarlig i fylkeskommunen bidrar i arbeidet med å fremme nærturtiltak. Undersøkelsen tar for seg følgende hovedtema: 1) spørsmål om hvordan du som folkehelseansvarlig blir tatt med i planprosesser som fremmer nærturtiltak, 2) forklaringer på hvorfor folkehelseansvarlig eventuelt ikke deltar i planprosesser som kan fremme nærturtiltak 3) og hvordan kunnskap om folkehelse bringes inn i fylkeskommunens og kommunenes arbeid med tiltak som kan fremme tilrettelegging for å gå på tur i nærområdet. Det tar ca. 5 minutter å svare på spørreundersøkelsen.

Din identitet vil holdes skjult.

[Les om retningslinjer for personvern.](#) (Åpnes i nytt vindu)

1)* I hvilken fylkeskommune arbeider du? Vennligst spesifiser

**2)* I hvilken grad har fylkeskommunen et uttalt mål om å prioritere nærturtiltak?
Marker på en skala fra 1-5**

- 1 i svært liten grad
- 2
- 3
- 4
- 5 i svært stor grad

3) * På hvilken måte er du involvert i arbeidet med fylkeskommunale planer/strategier som er med på å fremme nærturtiltak?

	Er ansvarlig for planprosessen	Er med i plangruppe	Er med i referansegruppe	Er med som informant/ kunnskapsleverandør på folkehelse temaet	Er med og foreslår prioriteringer av tiltak	Er ikke involvert
Regional plan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regional planstrategi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regional plan/ regional strategi for fysisk aktivitet, idrett og/ eller friluftsliv e.l	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regional plan for kultur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regional plan/ strategi for folkehelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regional plan for samferdsel e.l	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4)* Nedenfor kommer vi med noen utsagn som kan forklare hvorfor du eventuelt ikke er involvert i fylkeskommunale planprosesser som kan bidra til å fremme nærturtiltak. Marker på en skala fra 1-5 (1= svært uenig, 5= svært enig), hvor enig du er i følgende utsagn

	1	2	3	4	5
Fylkeskommunen har ikke fokus på nærturtiltak	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg blir ikke informert/involvert	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg prioriterer å bruke tiden min på andre folkehelserelaterte oppgaver	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har ikke nok kunnskap om fysisk planlegging	☐	☐	☐	☐	☐

5) * På hvilken måte bringer du kunnskap om folkehelse inn i fylkeskommunens arbeid med tiltak som kan fremme tilrettelegging for å gå på tur i nærmiljøet?

- Jeg bidrar med folkehelsestatistikk som viser behov for tiltak og anlegg for fysisk aktivitet i ulike deler av fylkeskommunen
- Jeg bidrar med egen ekspertise
- Jeg arrangerer kurs/ samlinger om betydningen av nærtur for folkehelsearbeid
- Jeg arbeider for at fylkeskommunen innfører indikatorer for maksavstand fra boligområde til nærmeste allment tilgjengelige grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti-/turveinett
- Annet, vennligst spesifiser

6) * Hvordan er du som folkehelseansvarlig involvert i informasjonsarbeidet ovenfor kommunene om tiltak som kan fremme tilrettelegging for å gå på tur i nærmiljøet?

- Jeg bidrar med folkehelsestatistikk som viser behov for tiltak og anlegg for fysisk aktivitet i ulike deler av fylkeskommunen
- Jeg bidrar med egen ekspertise
- Jeg arrangerer kurs/ samlinger om betydningen av nærtur for folkehelsearbeid
- Jeg bidrar med høringsuttalelser/ planuttalelser til kommunale planer hvor nærtur/ nærturtiltak inngår
- Jeg arbeider for at kommunene innfører indikatorer for maksavstand fra boligområde til nærmeste allment tilgjengelige grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti-/turveinett
- Jeg informerer om tilskuddsordninger som er relevante for nærtur/ nærturtiltak
- Annet, vennligst spesifiser

7) Er det noe du ønsker å tilføye angående fylkeskommunens tilrettelegging for nærtur/nærturtiltak? Vennligst spesifiser

[Send]

100 % fullført

Spørreundersøkelse om fylkeskommunens arbeid for tilrettelegging av nærturtiltak i fylket/kommunene - til ansvarlig for fylkeskommunal planlegging for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv

Ved hjelp av denne spørreundersøkelsen til deg som ansvarlig for fylkeskommunal planlegging for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv ønsker vi å belyse hvordan planlegging og tilrettelegging for nærtur/ nærturtiltak foregår i din fylkeskommune. Undersøkelsen tar for seg følgende hovedtemaer: 1) hvordan organiseres arbeidet med fylkeskommunal planlegging for nærtur, 2) hva er innholdet i denne planleggingen, 3) hvordan og hvilke vurderinger gjøres av behovet for nærturtiltak i fylket, 4) hva slags veilederrolle innehar fylkeskommunen ovenfor kommunene når det gjelder nærturtiltak, 5) og hvilke fylkeskommunale etater som er involvert i fordelingen av tilskuddsordninger av betydning for nærturtiltak, samt hvordan det gis informasjon om disse tilskuddsordningene.

Avslutningsvis har vi også noen spørsmål om spillemidler til etablering av nærmiljøanlegg tilknyttet skoler. Disse opplysningene skal brukes i et relatert prosjekt som omhandler skoler og barnehagers utearealer. Det vil ta ca 10-15 minutter å svare på spørreskjemaet.

Din identitet vil holdes skjult.

[Les om retningslinjer for personvern.](#) (Åpnes i nytt vindu)

1)* I hvilken fylkeskommune arbeider du? Vennligst spesifiser

2)* I hvilken etat arbeider du?

- Samferdsel
- Planlegging
- Folkehelse
- Friluftsliv
- Idrett
- Kultur
- Samfunns - og næringsliv
- Utdanning/ oppvekst
- Miljø - og klima
- Andre etater, vennligst spesifiser

3)* I hvilken grad har fylkeskommunen et uttalt mål om å prioritere nærturtiltak?

Marker på en skala fra 1-5

- 1 i svært liten grad
- 2
- 3
- 4
- 5 i svært stor grad

4)* På hvilken måte er de ulike etatene i din fylkeskommune involvert i arbeidet med den fylkeskommunale planen/strategien for fysisk aktivitet, idrett og/eller friluftsliv, eller lignende fylkeskommunal plan/strategi som er med på å fremme nærturtiltak (heretter vil denne type planer bli omtalt som FIF - planen)?

	Er ansvarlig for planprosessen	Er med i plangruppe	Er med i referansegruppe	Er med som informanter på spesielle tema	Er med og foreslår prioriteringer av tiltak	Er ikke involvert
Samferdsel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Planlegging	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folkehelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Friluftsliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Idrett	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kultur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samfunns - og næringsliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utdanning/ oppvekst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Miljø og klima	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5) Dersom andre fylkeskommunale etater var involvert i arbeidet med FIF - planen, vennligst spesifiser hvilke og hvordan de var involvert

6)* På hvilken måte er ulike råd og organisasjoner involvert i arbeidet med FIF-planen?

	Høringsinstans	Er med i plangruppe	Er med i referansegruppe	Er med som informanter på spesielle tema	Er med og foreslår prioriteringer av tiltak	Er ikke involvert
Fylkeskommunalt eldreråd	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fylkeskommunalt råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barne - og/ eller ungdomsråd/ fylkesting	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Idrettskretsen/ særkretser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunale idrettsråd	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forum for Natur og friluftsliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Interkommunale/ kommunale friluftsråd	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Friluftslivsorganisasjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Naturvern/ miljøvern - organisasjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folkehelseorganisasjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Grunneierlag	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7) Dersom andre råd/organisasjoner var involvert i arbeidet med FIF - planen, vennligst spesifiser hvilke og hvordan de var involvert

8)* Er tilrettelegging for å gå på tur i nærområdet et uttalt mål i FIF- planen?

- Ja
 Nei

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen:

Følgende kriterier må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:

Hvis Er tilrettelegging for å gå på tur i nærområdet et uttalt mål i FIF- planen? *er lik* Ja

9) På hvilken måte legger FIF - planen føringer for hvordan kommunene bør arbeide med nærturtiltak/ nærtur?

- Gjennom konkrete målformuleringer
- Gjennom konkrete målformuleringer som følges opp av styringsindikatorer
- Gjennom anbefalinger som konkretiserer hva kommunene bør prioritere
- Bruker ikke planen til dette formålet
- Annet, vennligst spesifiser

10) * Finnes det føringer i FIF - planen for hvor nært et allment tilgjengelig grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti-/turveinett bør ligge i forhold til et boligområde?

- Ja
- Nei

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen:

Følgende kriterier må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:

Hvis Finnes det føringer i FIF - planen for hvor nært et allment tilgjengelig grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti-/turveinett bør ligge i forhold til et boligområde? *er lik* Ja

11) Hvilken maksavstand fra boligområde til nærmeste allment tilgjengelige grøntområde/ friområde eller sammenhengende sti-/turveinett benytter dere?

- 200 m
- 500 m
- 1 km
- Annet, vennligst spesifiser

12) * Oppfordrer FIF- planen kommunene om å prioritere anlegg som er med på å fremme nærtur?

- Ja
- Nei

13)* Oppfordrer FIF - planen kommunene om å etablere nærmiljøanlegg tilknyttet skoler?

- Ja
- Nei

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen:

Følgende kriterier må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:

Hvis Oppfordrer FIF - planen kommunene om å etablere nærmiljøanlegg tilknyttet skoler? *er lik* Ja

14) Hvilken type nærmiljøanlegg oppfordres de til å etablere?

- Flerbruksanlegg
- Ballaktivitet
- Anlegg for friluftsliv (f.eks. etablering av turveier, turstier, turløyper, turkart, skilting o.l)
- Vinteraktivitet
- Diverse anlegg
- Annet, vennligst spesifiser

15) * Oppfordrer FIF- planen kommunene om å øke antall spillemiddelsøknader som kan være med på å fremme nærtur/ nærturtiltak?

- Ja
- Nei

16) * I hvilken grad er du enig i at FIF- planen gir grunnlag for oversikt over behovet for nærturtiltak i fylket? Marker på en skala fra 1-5

- 1 i svært liten grad
- 2
- 3
- 4
- 5 i svært stor grad
- Vet ikke

17) * Nedenfor er det listet opp ulike typer kunnskapsgrunnlag din fylkeskommune eventuelt kan benytte seg av i arbeidet med fylkeskommunale planer for å avdekke behovet for nærturtiltak i fylket. Vurder på en skala fra 1-5 (1=i svært liten grad, 5= i svært stor grad) i hvilken grad fylkeskommunens behovsvurderinger bygger på

	1	2	3	4	5
Administrasjonens ekspertise	☐	☐	☐	☐	☐
Analyser av hvor i fylket det manglert nærturtiltak	☐	☐	☐	☐	☐
Analyser av hvor i fylkeskommunen det mangler sammenhengende turstier/veger/løyper	☐	☐	☐	☐	☐
Miljødirektoratets opplegg for "Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder"	☐	☐	☐	☐	☐
Folkehelseprofilen fra Folkehelseinstituttet	☐	☐	☐	☐	☐
Fylkeskommunens egen arealstatistikk som gir oversikt over folkehelsesituasjonen i fylkeskommunen	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgjengelighetsregisteret til kartverket	☐	☐	☐	☐	☐

18) * I hvilken grad er du enig i at fylkeskommunen bidrar til at kommunene gjennomfører vurderinger av behovet for nærturtiltak i kommunene? Marker på en skala fra 1-5

- 1 i svært liten grad
- 2
- 3
- 4
- 5 i svært stor grad

19) * I hvilken grad er du enig i at behovsvurderingene som gjøres i kommunene gir grunnlag for oversikt over behovet for nærturtiltak. Marker på en skala fra 1-5

- 1 i svært liten grad
- 2
- 3
- 4
- 5 i svært stor grad

20) * Arrangerer fylkeskommunen konferanser/ fagseminarer ovenfor kommunene med fokus på behovet for nærturtiltak?

- Ja
- Nei

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen:

Følgende kriterier må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:

Hvis Arrangerer fylkeskommunen konferanser/ fagseminarer ovenfor kommunene med fokus på behovet for nærturtiltak? *er lik* Ja

21) For hvilke kommunale aktører arrangeres det konferanser/ fagseminarer som setter fokus på behovet for nærturtiltak?

- Eldreråd
- Ungdomsråd
- Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Idrettsråd
- Friluftsråd (interkommunalt/ kommunalt)
- Idretts - og friluftslivskonsulentene i kommunene
- Areal - og samfunnsplanleggerne i kommunene
- Politikere i kommunene
- Annet, vennligst spesifiser

22) * Bidrar fylkeskommunen med rådgiving i kommunal planlegging av betydning for nærturtiltak?

- Ja
 Nei

23) * I hvilken grad bidrar fylkeskommunen med høringsuttalelser/planuttalelser til kommunale planer for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv e.l.? Marker på en skala fra 1-5

- 1 i svært liten grad
 2
 3
 4
 5 i svært stor grad
 Annet

24) * Er nærtur et tema som inngår i høringsuttalelser/ planuttalelser som gjøres i din fylkeskommune?

- Ja
 Nei
 Annet, vennligst spesifiser

25) * Har fylkeskommunen en uttalt målsetting om økt regionalt samarbeid om nærturtiltak/nærtur?

- Ja
 Nei

26) * På hvilken måte oppfordrer fylkeskommunen til regionalt samarbeid om nærturtiltak/nærtur?

- Oppfordring om etablering av interkommunalt/kommunalt friluftsråd
 Oppfordring om etablering av regionalråd for aktivitet og anlegg
 Oppfordring om økt samordning av friluftslivstiltak i frivillige organisasjoner
 Oppfordring om nettverkssamarbeid mellom idrettskretsen og friluftorganisasjoner
 Oppfordring om enhetlig merking av stier i fylket gjennom kriteriene i "Merkehåndboka"
 Oppfordring om deltakelse i "nasjonalt turstiprosjektet" i regi av Gjensidigestiftelsen
 Oppfordring om utvikling av temakart knyttet til egnethet og aktsomhet for grøntområder og gangmuligheter i regionen
 Annet, vennligst spesifiser

27) * Hvilke fylkeskommunale etater er ansvarlige for fordelingen av tilskuddsordninger av betydning for nærtur/nærturtiltak?

	Hovedansvarlig	Involvert	Ikke involvert
Samferdsel	☐	☐	☐
Planlegging	☐	☐	☐
Folkehelse	☐	☐	☐
Friluftsliv	☐	☐	☐
Idrett	☐	☐	☐
Kultur	☐	☐	☐
Samfunns - og næringsliv	☐	☐	☐
Utdanning/ oppvekst	☐	☐	☐
Miljø - og klima	☐	☐	☐

28) * Vennligst spesifiser hvilke tilskuddsordninger de overnevnte etatene var hovedansvarlig/ involvert i fordelingen av

29) * Hvilke instanser informeres om fylkeskommunens tilskuddsordninger tilknyttet nærtur/nærturtiltak?

- Kommuner
- Frivillige idrettsorganisasjoner
- Frivillige friluftslivsorganisasjoner
- Idrettsråd
- Friluftsråd (kommunalt/ interkommunalt)
- Annet, vennligst spesifiser

31) * Er en bestemt andel (%) av spillemidlene i din fylkeskommune øremerket til nærmiljøanlegg?

- Ja
- Nei

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen:

Følgende kriterier må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:
Hvis Er en bestemt andel (%) av spillemidlene i din fylkeskommune øremerket til nærmiljøanlegg? er lik Ja

32) Hvor stor andel (%) av fylkeskommunens egne tilskuddsmidler er øremerket til nærmiljøanlegg?

- mindre enn 5 %
- 5-10 %

- Mer enn 10 %
 Annet, vennligst spesifiser

33) * I hvilken grad er tildeling til nærturtiltak/ nærtur et område som prioriteres blant tilskuddsmidlene som fylkeskommunen forvalter? Marker på en skala fra 1-5

- 1 i svært liten grad
 2
 3
 4
 5 i svært stor grad

34) * Nedenfor kommer vi med noen påstander om mulige årsaker til at fylkeskommunen ikke mottar spillemiddelsøknader som kan være med på å fremme nærturtiltak/ nærtur i kommunene. Marker på en skala fra 1-5 (1=svært uenig, 5= svært enig), hvor enig du er i følgende

	1	2	3	4	5
Vi informerer ikke aktuelle søkere eksplisitt om muligheten til å søke om midler til dette formålet	☐	☐	☐	☐	☐
Vi informerer aktuelle søkere eksplisitt om muligheten til å søke om midler til dette formålet, men mottar få søknader til tross for dette	☐	☐	☐	☐	☐
Vi opplever at kommunene ikke klarer å mobilisere tilstrekkelig frivillig krefter, og dermed ikke greier å dekke egenandelen som kreves for å søke om midler til dette formålet	☐	☐	☐	☐	☐

35) Er det noe du ønsker å tilføye angående fylkeskommunens tilrettelegging for nærtur/nærturtiltak? Vennligst spesifiser

Avslutningsvis har vi også noen spørsmål om spillemidler til etablering av nærmiljøanlegg tilknyttet skoler.

36) * Informerer din fylkeskommune kommunene om muligheten til å søke om spillemidler til etablering av nærmiljøanlegg tilknyttet skoler?

- Ja
 Nei
 Vet ikke

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen:

Følgende kriterier må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:
Hvis Informerer din fylkeskommune kommunene om muligheten til å søke om spillemidler til etablering av nærmiljøanlegg tilknyttet skoler? *er lik* Ja

37) Hvordan formidles informasjonen om spillemiddelordningen til dette formålet?

- Skriftlig informasjon
- Informasjonsmøter
- Kursing
- Nettverkssamarbeid/ nettverksarenaer
- Annet, vennligst spesifiser

38) Er det noen anleggstyper du opplever at mangler i spillemiddelordningen for nærmiljøanlegg i tilknytning til skoler? Vennligst spesifiser

[Send]

100 % fullført

© Copyright www.questback.com. All Rights Reserved.

Vedlegg 8: Søknad NSD

MELDESKJEMA

Meldeskjema (versjon 1.6) for forsknings- og studentprosjekt som medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt (jf. personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter).

1. Intro		
Samles det inn direkte personidentifiserende opplysninger?	Ja • Nei ○	En person vil være direkte identifiserbar via navn, personnummer, eller andre personentydige kjennetegn. Les mer om hva personopplysninger er.
Hvis ja, hvilke?	☒ Navn ☐ 11-sifret fødselsnummer ☐ Adresse ☒ E-post ☐ Telefonnummer ☐ Annet	NB! Selv om opplysningene skal anonymiseres i oppgave/rapport, må det krysses av dersom det skal innhentes/registreres personidentifiserende opplysninger i forbindelse med prosjektet. Les mer om hva behandling av personopplysninger innebærer.
Annet, spesifiser hvilke		
Skal direkte personidentifiserende opplysninger kobles til datamaterialet (koblingsnøkkel)?	Ja ○ Nei ●	Merk at meldeplikten utløses selv om du ikke får tilgang til koblingsnøkkel, slik fremgangsmåten ofte er når man benytter en databehandler .
Samles det inn bakgrunnsopplysninger som kan identifisere enkeltpersoner (indirekte personidentifiserende opplysninger)?	Ja • Nei ○	En person vil være indirekte identifiserbar dersom det er mulig å identifisere vedkommende gjennom bakgrunnsopplysninger som for eksempel bostedskommune eller arbeidsplass/skole kombinert med opplysninger som alder, kjønn, yrke, diagnose, etc.
Hvis ja, hvilke	arbeidsplass og ansvarsområde i gjeldende forvaltning	NB! For at stemme skal regnes som personidentifiserende, må denne bli registrert i kombinasjon med andre opplysninger, slik at personer kan gjenkjennes.
Skal det registreres personopplysninger (direkte/indirekte) via IP-/epost adresse, etc) ved hjelp av nettbaserte spørreskjema?	Ja • Nei ○	Les mer om nettbaserte spørreskjema .
Blir det registrert personopplysninger på digitale bilde- eller videoopptak?	Ja ○ Nei ●	Bilde/videoopptak av ansikter vil regnes som personidentifiserende.
Søkes det vurdering fra REK om hvorvidt prosjektet er omfattet av helseforskningsloven?	Ja ○ Nei ●	NB! Dersom REK (Regional Komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk) har vurdert prosjektet som helseforskning, er det ikke nødvendig å sende inn meldeskjema til personvernombudet (NB! Gjelder ikke prosjekter som skal benytte data fra pseudonyme helseregistre). Les mer. Dersom tilbakemelding fra REK ikke foreligger, anbefaler vi at du avventer videre utfylling til svar fra REK foreligger.
2. Prosjektittel		
Prosjektittel	Studie av fylkeskommunens planarbeid for å fremme friluftsliv i nærmiljøet - nasjonal kartlegging	Oppgi prosjektets tittel. NB! Dette kan ikke være «Masteroppgave» eller liknende, navnet må beskrive prosjektets innhold.
3. Behandlingsansvarlig institusjon		
Institusjon	Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	Velg den institusjonen du er tilknyttet. Alle nivå må oppgis. Ved studentprosjekt er det studentens tilknytning som er avgjørende. Dersom institusjonen ikke finnes på listen, har den ikke avtale med NSD som personvernombud. Vennligst ta kontakt med institusjonen. Les mer om behandlingsansvarlig institusjon .
Avdeling/Fakultet	Fakultet for landskap og samfunn	
Institutt	Institutt for folkehelsevitenskap	
4. Daglig ansvarlig (forsker, veileder, stipendiat)		

Fornavn	Anne- Karine Halvorsen	Før opp navnet på den som har det daglige ansvaret for prosjektet. Veileder er vanligvis daglig ansvarlig ved studentprosjekt. Les mer om daglig ansvarlig . Daglig ansvarlig og student må i utgangspunktet være tilknyttet samme institusjon. Dersom studenten har ekstern veileder, kan biveileder eller fagansvarlig ved studiestedet stå som daglig ansvarlig. Arbeidssted må være tilknyttet behandlingsansvarlig institusjon, f.eks. underavdeling, institutt etc. NB! Det er viktig at du oppgir en e-postadresse som brukes aktivt. Vennligst gi oss beskjed dersom den endres.
Etternavn	Thoren	
Stilling	Professor	
Telefon	412 78 936	
Mobil		
E-post	kine.thoren@nmbu.no	
Alternativ e-post	kine.thoren@nmbu.no	
Arbeidssted	NMBU, institutt for landskapsarkitektur	
Adresse (arb.)	Fredrik Dahls vei 15	
Postnr./sted (arb.sted)	1433 Ås	
5. Student (master, bachelor)		
Studentprosjekt	Ja • Nei ○	Dersom det er flere studenter som samarbeider om et prosjekt, skal det velges en kontaktperson som føres opp her. Øvrige studenter kan føres opp under pkt 10.
Fornavn	Amalie Lund	
Etternavn	Holth	
Telefon	45433741	
Mobil		
E-post	amalie.lund.holth@gmail.com	
Alternativ e-post	amalie.lund.holth@gmail.com	
Privatadresse	Klaus Torgårds vei 12a	
Postnr./sted (privatadr.)	0372 Oslo	
Type oppgave	<ul style="list-style-type: none"> • Masteroppgave ○ Bacheloroppgave ○ Semesteroppgave ○ Annet 	
6. Formålet med prosjektet		
Formål	<p>Formålet med prosjektet er å belyse hvordan fylkeskommunen arbeider med regionale planer for fysisk aktivitet, og hvordan disse bidrar til prioriteringer av tiltak som er med på å fremme mulighetene for å gå på tur i nærheten av der folk bor.</p> <p>Problemstilling: 1) «På hvilken måte og i hvilken grad er det fylkeskommunale planarbeidet med på å fremme tiltak for friluftsliv i nærmiljøet?» 2) «På hvilken måte og i hvilken grad påvirker fylkeskommunen kommunale prioriteringene på dette området?»</p>	Redegjør kort for prosjektets formål, problemstilling, forskningsspørsmål e.l.
7. Hvilke personer skal det innhentes personopplysninger om (utvalg)?		
Kryss av for utvalg	☐ Barnehagebarn ☐ Skoleelever ☐ Pasienter ☐ Brukere/klienter/kunder ☒ Ansatte ☐ Barnevernsbarn ☐ Lærere ☐ Helsepersonell ☐ Asylsøkere ☐ Andre	Les mer om forskjellige forskningstematikker og utvalg.
Beskriv utvalg/deltakere	Spørreskjema vil sendes ut til fylkesplansjef, ansvarlig for friluftsliv i fylkeskommunen, ansvarlig for folkehelse i fylkeskommunen og planforfatter av den fylkeskommunale planen for idrett og fysisk aktivitet i alle landets fylkeskommuner.	Med utvalg menes dem som deltar i undersøkelsen eller dem det innhentes opplysninger om.

Rekruttering/trekking	Kontaktpersoner med ansvarsområder innenfor overnevnte områder i alle landets fylkeskommuner, vil motta spørreskjemaet. Kontaktopplysninger vil innhentes fra fylkeskommuners hjemmesider. Studenten selv vil innhente disse opplysningene, og sende ut spørreskjema og forespørsel om deltakelse i studie.	Beskriv hvordan utvalget trekkes eller rekrutteres og oppgi hvem som foretar den. Et utvalg kan rekrutteres gjennom f.eks. en bedrift, skole, idrettsmiljø eller eget nettverk, eller trekkes fra registre som f.eks. Folkeregisteret, SSB-registre, pasientregistre.
Førstegangskontakt	Student sender ut email til respondentene. Email inneholder elektronisk link til spørreskjemaet, samt vedlagt informasjonsbrev (se utkast til informasjonsbrev i vedlegg). Informantene opplyses skriftlig i informasjonsbrevet om at samtykke til deltakelse i studien, tolkes som svar på spørreundersøkelsen. Deltakerne kan når som helst trekke seg fra undersøkelsen uten å oppgi grunn. Datamaterialet vil da anonymiseres.	Beskriv hvordan førstegangskontakten opprettes og oppgi hvem som foretar den. Les mer om førstegangskontakt og forskjellige utvalg på våre temasider .
Alder på utvalget	☐ Barn (0-15 år) ☐ Ungdom (16-17 år) ☒ Voksne (over 18 år)	Les om forskning som involverer barn på våre nettsider.
Omtrentlig antall personer som inngår i utvalget	80	
Samles det inn sensitive personopplysninger?	Ja ☐ Nei ☒	Les mer om sensitive opplysninger .
Hvis ja, hvilke?	☐ Rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning ☐ At en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling ☐ Helseforhold ☐ Seksuelle forhold ☐ Medlemskap i fagforeninger	
Inkluderes det myndige personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse?	Ja ☐ Nei ☒	Les mer om pasienter, brukere og personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse .
Samles det inn personopplysninger om personer som selv ikke deltar (tredjepersoner)?	Ja ☐ Nei ☒	Med opplysninger om tredjeperson menes opplysninger som kan identifisere personer (direkte eller indirekte) som ikke inngår i utvalget. Eksempler på tredjeperson er kollega, elev, klient, familiemedlem, som identifiseres i datamaterialet. Les mer .
8. Metode for innsamling av personopplysninger		
Kryss av for hvilke datainnsamlingsmetoder og datakilder som vil benyttes	☐ Papirbasert spørreskjema ☒ Elektronisk spørreskjema ☐ Personlig intervju ☐ Gruppeintervju ☐ Observasjon ☐ Deltakende observasjon ☐ Blogg/sosiale medier/internett ☐ Psykologiske/pedagogiske tester ☐ Medisinske undersøkelser/tester ☐ Journaldata (medisinske journaler)	Personopplysninger kan innhentes direkte fra den registrerte f.eks. gjennom spørreskjema, intervju, tester, og/eller ulike journaler (f.eks. elevmapper, NAV, PPT, sykehus) og/eller registre (f.eks. Statistisk sentralbyrå, sentrale helseregistre). NB! Dersom personopplysninger innhentes fra forskjellige personer (utvalg) og med forskjellige metoder, må dette spesifiseres i kommentar-boksen. Husk også å legge ved relevante vedlegg til alle utvalgs-gruppene og metodene som skal benyttes. Les mer om registerstudier . Dersom du skal anvende registerdata, må variabelistene lastes opp under pkt. 15 Les mer om forskningsmetoder .
	☐ Registerdata	
	☐ Annen innsamlingsmetode	
Tilleggsopplysninger	Det finnes ikke standardisert spørreskjema for området som det ønskes å gjøre en kartlegging av, og eget spørreskjema har derfor blitt utviklet (se vedlegg for utkast til spørreskjemaet).	
9. Informasjon og samtykke		
Oppgi hvordan utvalget/deltakerne informeres	☒ Skriftlig ☐ Muntlig ☐ Informeres ikke	Dersom utvalget ikke skal informeres om behandlingen av personopplysninger må det begrunnes. Les mer . Vennligst send inn mal for skriftlig eller muntlig informasjon til deltakerne sammen med meldeskjema. Last ned en veiledende mal her . Les om krav til informasjon og samtykke . NB! Vedlegg lastes opp til sist i meldeskjemaet, se punkt 15 Vedlegg.

Samtykker utvalget til deltakelse?	<ul style="list-style-type: none"> ● Ja ○ Nei ○ Flere utvalg, ikke samtykke fra alle 	<p>For at et samtykke til deltakelse i forskning skal være gyldig, må det være frivillig, uttrykkelig og informert.</p> <p>Samtykke kan gis skriftlig, muntlig eller gjennom en aktiv handling. For eksempel vil et besvart spørreskjema være å regne som et aktivt samtykke.</p> <p>Dersom det ikke skal innhentes samtykke, må det begrunnes. Les mer.</p>
10. Informasjonssikkerhet		
Spesifiser	Kontaktopplysninger om hvilket ansvarsområde respondentene har i fylkeskommunen og deres mailadresse vil oppbevares adskilt fra datamaterialet, og under beskyttet brukernavn og passord. Opplysningene vil oppbevares på en minnepinne.	NB! Som hovedregel bør ikke direkte personidentifiserende opplysninger registreres sammen med det øvrige datamaterialet. Vi anbefaler koblingsnøkkel .
Hvordan registreres og oppbevares personopplysningene?	<ul style="list-style-type: none"> ■ På server i virksomhetens nettverk □ Fysisk isolert PC tilhørende virksomheten (dvs. ingen tilknytning til andre datamaskiner eller nettverk, interne eller eksterne) ■ Datamaskin i nettverkssystem tilknyttet Internett tilhørende virksomheten ■ Privat datamaskin □ Videoopptak/fotografi □ Lydopptak □ Notater/papir ■ Mobile lagringsenheter (bærbar datamaskin, minnepenn, minnekort, cd, ekstern harddisk, mobiltelefon) □ Annen registreringsmetode 	<p>Merk av for hvilke hjelpemidler som benyttes for registrering og analyse av opplysninger.</p> <p>Sett flere kryss dersom opplysningene registreres på flere måter.</p> <p>Med «virksomhet» menes her behandlingsansvarlig institusjon.</p> <p>NB! Som hovedregel bør data som inneholder personopplysninger lagres på behandlingsansvarlig sin forskningsserver.</p> <p>Lagring på andre medier - som privat pc, mobiltelefon, minnepinne, server på annet arbeidssted - er mindre sikkert, og må derfor begrunnes. Slik lagring må avklares med behandlingsansvarlig institusjon, og personopplysningene bør krypteres.</p>
Annen registreringsmetode beskriv		
Hvordan er datamaterialet beskyttet mot at uvedkommende får innsyn?	Datamaskintilgang og mobile lagringsenheter er beskyttet med brukernavn og passord. Datamaskin/ mobile lagringsenheter vil låses inn i låsbare rom/skap. I de tilfellene dette ikke lar seg gjøre, vil studenten bære disse eiendelene på seg.	Er f.eks. datamaskintilgangen beskyttet med brukernavn og passord, står datamaskinen i et låsbart rom, og hvordan sikres bærbare enheter, utskrift og opptak?
Samles opplysningene inn/behandles av en databehandler (ekstern aktør)?	Ja ● Nei ○	Dersom det benyttes eksterne til helt eller delvis å behandle personopplysninger, f.eks. Questback, transkriberingsassistent eller tolk, er dette å betrakte som en databehandler. Slike oppdrag må kontraktreguleres.
Hvis ja, hvilken	Questback. Norges miljø og biovitenskapelige universitet vil inngå skriftlig avtale med Questback i forhold til hvordan personopplysningene skal behandles, jmf. Personopplysningsloven.	
Overføres personopplysninger ved hjelp av e-post/Internett?	Ja ○ Nei ●	F.eks. ved overføring av data til samarbeidspartner, databehandler mm.
Hvis ja, beskriv?		<p>Dersom personopplysninger skal sendes via internett, bør de krypteres tilstrekkelig.</p> <p>Vi anbefaler ikke lagring av personopplysninger på nettskytjenester. Bruk av nettskytjenester må avklares med behandlingsansvarlig institusjon.</p> <p>Dersom nettskytjeneste benyttes, skal det inngås skriftlig databehandleravtale med leverandøren av tjenesten. Les mer.</p>
Skal andre personer enn daglig ansvarlig/student ha tilgang til datamaterialet med personopplysninger?	Ja ● Nei ○	
Hvis ja, hvem (oppgi navn og arbeidssted)?	Hovedveileder: Anne- Karine Halvorsen Thoren (professor). Norges miljø - og biovitenskapelige universitet, institutt for landskapsarkitektur. Biveileder: Helena Nordh (førsteamanuensis), Norges miljø - og biovitenskapelige universitet, institutt for folkehelsevitenskap.	
Utleveres/deles personopplysninger med andre institusjoner eller land?	<ul style="list-style-type: none"> ● Nei ○ Andre institusjoner ○ Institusjoner i andre land 	F.eks. ved nasjonale samarbeidsprosjekter der personopplysninger utveksles eller ved internasjonale samarbeidsprosjekter der personopplysninger utveksles.
11. Vurdering/godkjenning fra andre instanser		
Søkes det om dispensasjon fra taushetsplikten for å få tilgang til data?	Ja ○ Nei ●	For å få tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra f.eks. NAV, PPT, sykehus, må det søkes om dispensasjon fra taushetsplikten . Dispensasjon søkes vanligvis fra aktuelt departement.

Hvis ja, hvilke		
Søkes det godkjenning fra andre instanser?	Ja ☐ Nei ☒	I noen forskningsprosjekter kan det være nødvendig å søke flere tillatelser. Søkes det f.eks. om tilgang til data fra en registreier? Søkes det om tillatelse til forskning i en virksomhet eller en skole? Les mer om andre godkjenninger .
Hvis ja, hvilken		
12. Periode for behandling av personopplysninger		
Prosjektstart	01.12.2017	Prosjektstart Vennligst oppgi tidspunktet for når kontakt med utvalget skal gjøres/datainnsamlingen starter.
Planlagt dato for prosjektslutt	15.06.2018	Prosjektslutt: Vennligst oppgi tidspunktet for når datamaterialet enten skal anonymiseres/slettes, eller arkiveres i påvente av oppfølgingsstudier eller annet.
Skal personopplysninger publiseres (direkte eller indirekte)?	☐ Ja, direkte (navn e.l.) ☒ Ja, indirekte (identifiserende bakgrunnsopplysninger) ☐ Nei, publiseres anonymt	Les mer om direkte og indirekte personidentifiserende opplysninger. NB! Dersom personopplysninger skal publiseres, må det vanligvis innhentes eksplisitt samtykke til dette fra den enkelte, og deltakere bør gis anledning til å lese gjennom og godkjenne sitater.
Hva skal skje med datamaterialet ved prosjektslutt?	☐ Datamaterialet anonymiseres ☒ Datamaterialet oppbevares med personidentifikasjon	NB! Her menes datamaterialet, ikke publikasjon. Selv om data publiseres med personidentifikasjon skal som regel øvrig data anonymiseres. Med anonymisering menes at datamaterialet bearbejdes slik at det ikke lenger er mulig å føre opplysningene tilbake til enkeltpersoner. Les mer om anonymisering av data .
Planlagt dato for avsluttet behandling av personopplysninger:	01.08.2021	NB! Merk at "Planlagt dato for avsluttet behandling av personopplysninger" må være senere enn "Planlagt dato for prosjektslutt" over.
Oppgi hvorfor	☒ Oppbevares for oppfølgingsstudier/videre forskning ☐ Oppbevares for undervisningsformål ☐ Annet	Hovedregelen for videre oppbevaring av data med personidentifikasjon er samtykke fra den registrerte. Årsaker til oppbevaring kan være planlagte oppfølgingsstudier, undervisningsformål eller annet. Datamaterialet kan oppbevares ved egen institusjon, offentlig arkiv eller annet.
Annet, beskriv		
Hvor skal datamaterialet oppbevares?	På server i NMBUs nettverk.	Les om arkivering hos NSD .
13. Finansiering		
Hvordan finansieres prosjektet?	Helsedirektoratet.	Fylles ut ved eventuell ekstern finansiering (oppdragsforskning, annet).
14. Tilleggsopplysninger		
Tilleggsopplysninger	Prosjektet vil inngå i en kvantitativ og landsdekkende studie av alle landets kommuner og fylkeskommuner, hvor man skal se på hvordan planlegging for fysisk aktivitet bidrar til anlegg/ tiltak som fremmer befolkningens muligheter til å gå på tur i nærmiljøet. Prosjektleder: Anne - Karine Halvorsen Thoren. Prosjekttittel: Studie av kommunale planer for fysisk aktivitet - nasjonal kartlegging. Prosjektnummer: 55107	Dersom prosjektet er del av et prosjekt (eller skal ha data fra et prosjekt) som allerede har tilrådning fra personvernombudet og/eller konsesjon fra Datatilsynet, beskriv dette her og oppgi navn på prosjektleder, prosjekttittel og/eller prosjektnummer.
15. Vedlegg		
Vedlegg	Antall vedlegg: 2. <ul style="list-style-type: none"> ● informasjonsskriv_nsd_10_11_17_.docx ● spørreskjema_fylkeskommunen_nsd_10_11_17.docx 	

Anne-Karine Halvorsen Thoren

1432 ÅS

Vår dato: 23.11.2017

Vår ref: 57128 / 3 / HJT

Deres dato:

Deres ref:

Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning § 31

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 10.11.2017 for prosjektet:

<i>57128</i>	<i>Studie av Fylkeskommunens planarbeid for å fremme friluftsliv i nærmiljøet - nasjonal kartlegging</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Anne-Karine Halvorsen Thoren</i>
<i>Student</i>	<i>Amalie Lund Holth</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er meldepliktig og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av personopplysningsloven § 31. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Vi forutsetter at du ikke innhenter sensitive personopplysninger.

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringsskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 57128

Formålet med prosjektet er å belyse hvordan fylkeskommunen arbeider med regionale planer for fysisk aktivitet, og hvordan disse bidrar til prioriteringer av tiltak som er med på å fremme mulighetene for å gå på tur i nærheten av der folk bor.

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet. Utvalget kontaktes pr. epost og får tilsendt lenke til spørreundersøkelsen. Å svare på denne undersøkelsen tas som samtykke til deltakelse.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Norges miljø- og biovitenskapelige universitet sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på privat pc/mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Norges miljø og biovitenskapelige universitet vil inngå skriftlig avtale med Questback om hvordan personopplysningene skal behandles, jmf. Personopplysningsloven. For råd om hva databehandleravtalen bør inneholde, se Datatilsynets veileder: <https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-skjema/veiledere/databehandleravtale/>.

Det oppgis at personopplysninger skal publiseres. Personvernombudet legger til grunn at det foreligger eksplisitt samtykke fra den enkelte til dette. Vi anbefaler at deltakerne gis anledning til å lese igjennom egne opplysninger og godkjenne disse før publisering.

Forventet prosjektslutt er 15.06.2018. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da oppbevares med personidentifikasjon frem til 01.08.2021 for oppfølgingsstudier/videre forskning.

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt
Ved prosjektslutt 15.06.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Marianne Høgetveit Myhren

Håkon Jørgen Tranvåg

Kontaktperson: Håkon Jørgen Tranvåg tlf: 55 58 20 43 / Hakon.Tranvag@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Amalie Lund Holth, amalie.lund.holth@gmail.com

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway